

ЛЕЗГИ Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!

Гьурметлу школьник ва студентар! Муаллимар ва диде-бубаяр!
За кез Чирвилерин югъ риклин сидкьидай мубаракзава!

Дагъустанда 1-классдиз физвай аялрин къадарди цийи 47 агъзурдалай артух тешкилнава. Аялриз хъсан еридин ва тлем акакъдай образование гун чи государстводин къилин месэлайрикай сад я. Дагъустандин аялар патал алай йисуз цийи 20 мектебни аялрин бахча ахъайнава, йисан эхирдалди лагъайтла, образованидин мад са шумуд идара кардик акатда. Хейлин мектебар алай аямдин цийи технологиралди таъминарнава.

Муаллимрин, тербиячийрин, республикадин образованидин хиле къвалахзавай вири пешекаррин гъакъисагъ зегъметдилай къелунин рекъе аялрин агалкъунар, къазанмишдай нетихаяр аслу я.

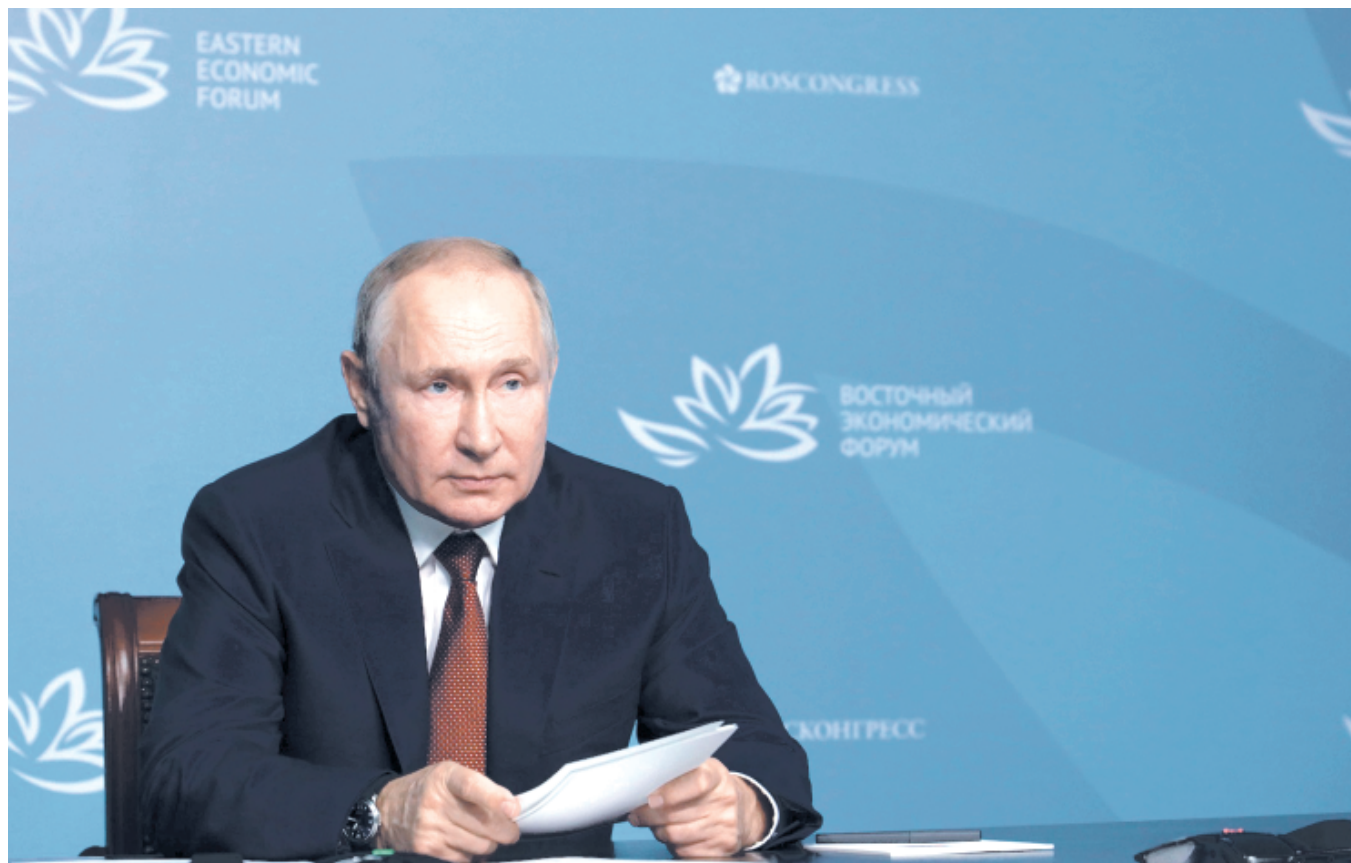
Чирвилерин йикъахъ галаз алакълу яз, чаз виридахъ чандин сагъвал, акълтзавай несилрихъ цийи куклушар муьтлуьгъардай къуватар, мумкинвилер хъана кланзава.

Дагъустандин Къилин везифаяр
вахтуналди тамамарзавай Сергей МЕЛИКОВ

1920 – йисалай акъатзава

N 35 (10992) хемис 2 – сентябрь, 2021 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

В.Путина иштиракна

Гьар йисуз 1-сентябрь чи уьлкведа Чирвилерин сувар яз кыле тухузва. Дугъриданни, им чи акълтзавай несил патал халис суварин югъ я. 1-сентябрдиз уьлкведа 18 миллиондив агакъна аялар школайриз фена. Гъа гъисабдай яз - 2 миллиондилай виниз бицекер - 1-классдиз. Им пара шадвалдай кар я.

Малум тирвал, 1-сентябрдиз акълтзавай несил патал школайрин цийи дараматарни ишлемишиз вахузва. И кардал галтайла, гъилевай йис Дагъларин уьлкве патал пара лишанлуди хъанва. Агъзуралди аялар патал школайрин цийи дараматри чпин раklar ачухна. И шад вакъиадиз талукъ яз Владивостокда яшайишдин цийи объектар ачухзавай мярекатра иштиракзавай Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путин видеоалакъадин къайдада дагъустанвийри Чирвилерин сувар тебрикна. Ада лагъана:

“1-сентябрдиз, адет яз, уьлкведа пара шад, риклиз хуш вакъиаяр кыле физва. Абурукай садни Дагъустанда яшайишдин 37 дарамат ишлемишиз вахкун я. Абурукай 36 дарамат военный эцигунардайбуру хъажна”. В.Путина къейд авурвал, цийи школар, аялрин бахчаяр, яслияр алай аямдин мебелдалди, техникадалди, къулай ва геьенш къвалералди, къугъвадай, спортдин майданралди таъминарнава. Президентди алава хъувурвал, республикада йисан эхирдалди мадни яшайишдин са шумуд дарамат ишлемишиз вахкуда.

“Чизва, оборонадин министерстводи чаз пара клани Дагъустанда яшайишдин 37 объект эцигзава, абурукай 27 йисан эхирдалди ишлемишиз вахкуда. Образованидин цийи идарайри ва акълтзавай

несил патал тешкилзавай къулай шартлар Дагъустан яшайишдин рекъай вилик финиз екез куьмекда”, - лагъана государстводин Къили.

Россиядин оборонадин министр Сергей Шойгу ви чин рахунра къейд авурвал, 700 аял гъакъдай 2 школа, 1210 чка авай 7 бахча ва 5160 аял патал эцигзавай 27 ясли алай аямдин мебелдалди, спортдин ва къугъвадай майданралди тадаракламишда. Чкадин промышленностдин карханаяр вилик фин патални им хъсан мумкинвал я. Гъикъ лагъайтла, эцигунардай материалрин 80 процент абуру гъазурзава.

Дагъустан Республикадин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликова малумарна хъи, военныйри эцигзавай яшайишдин объектрилай гъейри, республикада йисан эхирдалди школайрин ва аялрин бахчайрин 24 дарамат ишлемишиз вахкуда.

- Къе республикадин 19 шегъерда ва хуьре образованидин 20 дарамат ачухзава, - лагъана С. Меликова. - Абурун чехи пай оборонадин министерстводин къуватаралди эцигнава. Йисан эхирдалди Дагъларин уьлкведа яшайишдин мад 51 объект ачухда. Абурукайни 27 - военныйрин куьмек галаз.

Тугъвалдиз, эцигунардай материалрин къиметар хъаж хъуниз, дагълух хуьрерин четин шартларизни килиг тавуна, республикадин эцигунардайбуру ва военныйри чпин везифаяр лайихлувилелди къилиз акъудзава. Инанмиш я хъи, цийиз ишлемишиз вахканвай ва вири къулай шартлар авай дараматри муаллимриз аялриз дерин чирвилер ва хъсан тербия гуниг карда куьмекда, акълтзавай несилдикай Россиядин лайихлу агъалияр жедай мумкинвилер яратмишда.

1-сентябрдиз Сергей Меликова Эндирей хуьре школадин цийи дарамат ачухуниз талукъарнавай мярекатда иштиракна.

- Заз аквазва, къе Эндирей хуьрун агъалийри чпин аялар патал вири жуьредин къулай шартлар авай гуьзел дарамат ишлемишиз вахкун шадвалзава. Школадихъ неинки классар, кабинетар гала, ина гъикъ спортдин 6 майдан ва талукъ маса мумкинвилерни ава. Къе школада тешкилнавай линейкада 1 ва 11-классрин аялри иштиракзава. 11-классдиз 6 ученик, 1-классдиз 56 ученик атанва. И рекъемри чаз а кардикай лугъузва хъи, Дагъустандин районар ва хуьрера цийи школар эцигунихъ еке метлеб ава. Гъавилей чна инлай къулухъни хуьрерин школар ремонт авуниз, лазим чкайра школайрин цийи дараматар эцигуниз еке фикир гуда, - лагъана республикадин Къили.

С. Меликова къейд авурвал, Эндирей хуьрун школа эцигун патал военныйри чкадин агъалийрикайни 156 кас къвалахдал желбна.

Дербент райондин Араблинское хуьре аялрин “Золушка” бахча ачухуниз талукъарнавай мярекатдал анин заведующий Раиф Саидова РФ-дин Президент Владимир Путиная аялрин цийи бахчадикай шадвилелди ихтилатна. Адаз жаваб яз, Владимир Путина къейдна: “Аялрин бахчадин заведующий кардин гъавурда авай, уьмуьр акунвай итим хъунал за шадвалзава. Аялрихъ галаз къвалахзавай идарада итим хъун гъикъван хъсан кар я. За фикирзавайвал, образованидин идарайра къвалахзавай итимрин къадар артухарун пара важибу я”.

1-сентябрдиз Дагъустанда образованидин цийи 20 дарамат ачухна. Абурук Араблинскдин, Мегъарамдхуьрун, Дербентдин аялрин бахчаярни акатзава.

Нумрадай клела:

ЖЕМИЯТ

Умудар квахъайтла...

Куьрелди, умуд лугъудай “къизилдин емиш” чаз чидай тарарал аламач. Ятлани умуд хвена кланзава. Общество санлай пулдихъ начагъ ятлани, вирибур акъван дилибур, начагъбурни туш. Масакла фикирзавайбурни авайди я...

► 4

ИРС

Тварарин алемда

Рикел хуьх: инсандин тварцилн лайихлувал халкъди хъажзава. Гъикъ лагъайтла, халкъди инсанрин къвалахриз къимет гузва, баркаллу, къени крарин сагъибрин тварар несилрин риклера эбеди ийизва. Гъавайда лугъузвач: “И дуьньяда амуькдайбур баркаллу тварарни къени крар я”. Чун вири и мисалда рахазвай хътин инсанрикай жез алахъна кланда.

► 5

САГЪЛАМВАЛ

Кичле хъана кландач!

Гьурметлугъар! Вакцина азар туш, адакай кичле хъана кландач. Гъавурда акъадай ч'алалди лагъайтла, вакцина чи беденда антители - азар пайда хъайи ч'авуз чун адакай хуьдай “яракъ” - арадал гъун патал чак тлимил къадарда аваз кутазвай чан алачир (къенвай) вирус я.

► 6

ЭКОНОМИКА

Истивутар гъасилзава

Жабир Юзбеговани Расим Гъамзатова чаз лагъайвал, чкадин истивутрихъ муштерийрин патай еке игътияжни ава. Къватл хъуьур истивутар хуьрунвийрини маса къачузва, маса хуьрерай, районрай къевезвай муштерийрин къадарни тлимил туш. Идалайни гъейри, истивутар Къасумхуьрел, Дербентда ва масанрани маса гузва.

► 7

УЬМУЬР

Майшлар артух жезва

Мугъманрин развилемихъ а къил авачир. Иллаки Самурдиз феиля, анин мергъяматлу инсанри, михъи гъавади, къайи булахри, къацу тамари, емишрив ацанвай багълари абуруз гъаф таъсирнавай. Анин тлебиат гъикъван гуьрчегди я лугъуз, тажуб хъанвай.

► 9

ХАБАРАП

Кесерлу алим

РФ-дин илимдин лайихлу деятель, профессор, химиядин илимрин доктор Юрий Андрейчикован ва доцент, медицинадин илимрин кандидат Е. Пидэмскийдин регъбервилек кваз чи ватанэгълиди гъайванрал илимдин сифте тежрибаяр тухвана. Лабораториядин жергедин къуллугъчи хъиз къвалахдив эгечлай Рамиз Магъмудов са куьруь вахтунда ПГНИУ-дин тлебиш илимрин институтдин илимдинни ахтармишунрин лабораториядин заведующий хъана.

► 12

Наразивал къалурна

Чи мухбир

31-августдиз Махачкъалада Дагъустандин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликован регъбервилек кваз совещание кьиле фена. Адан сергъятра аваз республикадин алай йисан бюджетдиз талукъ тапшуругъар кьилиз акъудзавай гьал, милли проекттар ва 2022-2024-йисарин бюджетдиз талукъ месэляяр веревирдна. Идакай “Лезги газетдиз” РД-дин Къилин пресс-къуллугъди хабар гана.

Сергей Меликован гафаралди, бюджет къабулунин жигъетдай тухузвай къвалах сагъ са коллективдин зегъмет я. Ам арадал гьидайла, яшайишдин вири хилер фикирда къазва. Иник гьакъни инвестицион программаяра иштиракунни акатзава. Республикадин Къилин гуьгъуьнлай къвезвай йисарин бюджетдик гатун вахтунда аялри ял ядай ва сагъламвал мягъкемардай идараяр эцигун кутунин игътияж авайди къейдна.

Бюджет арадал гьидайла, гзаф месэляяр хъендик кумукъзавайди С.Меликова мисалар гьуналди тестикъарна. Къилди къачуртла, ам Бабаюрт райондин Львовский хуьре авай мектебдал акъвазна. Ада гьисабзавайвал, ихътин объекар цийиикла туькълур хъувуниз виликамаз пулдин такъатар чара авуна кванзава. “Къе 31-август я. Пака аялар келлиз гьиниз фидатла, вучиз чна къе гьязва? Майдин вацра бюджетдик дегишвилер кухтадайла, вучиз и мектеб патал пулдин такъатар чара авунач?”, - суал гана региондин

Къилин исполнительный гьукумдин органрин регъберриз.

С.Меликова Табасаран райондин Ничрас хуьре авай мектебни рикел хкана. Мектебдин дарамат эцигун патал муниципалитетди 2015-йисан сентябрдин вацра икьардал къул члугуна. Райондин администрациядин бюджетда бес къадар такъатар авачирвилей эцигунар 2019-йисалди давамарун фикрди къачуна. Эвел къилей туькълурнавай проектдинни сметадин документацияда 50 миллион манат пул къалурнавай, амма такъатар авачирвилей гуьгъуьнлай 34 миллион манатдал къван тимилярна. И кардихъ галаз алакълу яз, проектдай мектебдин гьаят авадан авун, канализация кардик кутун ва са жерге маса крар михъиз акъудна. Райондин администрацияди и месэла гьялна акъалтарун патал республикадин Гьукуматдивай куьмек тлабна. Электронный аукциондихъ галаз алакълу са къадар серенжемар себеб яз, алай йисан 27-августдиз цийи икьар кутлунна.

Сергей Меликова и месэладин патухъай жавабдар ксариз талукъ яз вичин наразивал къалурна ва РД-дин прокурордин сад лагъай заместитель Руслан Ляпинал Табасаран районда эцигзавай мектебдин гьакъиндай ахтармишунар кьиле тухун тапшурмишна. Дагъустандин сад лагъай ваце-премьер Нусрет Омароваз мектеб эцигунин къвалахар хсуци гуьзчивилик кутунин буйругъ гана.

Гуьгъуьнлай республикадин бюджетда къалурнавай тапшуругъар кьилиз акъудунин жигъетдай 1-августдиз авай делилрикай Нусрет Омарова доклад авуна.

Рекъер жагъурзава

30-августдиз Дагъустандин Гьукуматда РД-дин вице-премьер Абдулмуслим Абдулмуслимован регъбервилек кваз зулунни хъуьтлун вахтунда биоресурсар телеф тахъун патал “Широкопольский комбинат” ООО-дин виер цивди ацлурин месэляриз талукъарнавай совещание кьиле фена.

Алай вахтунда карханадин виерериз яд Каргалинский цин узелдай ахъайзава. Амма 2021-йисан 15-сентябрдайла 2022-йисан 1-апрелдалди и узелдал цийиикла туькълур хъувунин къвалахар кьиле тухудайвал я.

Яваш жезва

“Лезги газетдиз” РД-дин здравоохраненидин министрводин пресс-къуллугъди хабар гайивал, Дагъустанда коронавирусдин тлегуьн пайда хъайидалай къулухъ Каспийск шегъердин центральный больницадин коронавирус акатнавай ва стлалжмедик начагъ хъанвай къвачерал залан дишегълияр къабулзавай аялрин къвале 220 аял дуьньядал атана.

Плугвалдин сад лагъай лепе къарагъай члавун ина коронавирусдик зайиф хъанвай къвачерал залан дишегълияр къабулзавай. Лепе зайиф хъайила, аялрин къвали адетдин къайдада къвалах давамарзавай.

Идахъ галаз алакълу яз, анай вахтуналди яд ахъайиз жедач.

Совещанидин сергъятра аваз “Широкопольский комбинат” ООО-дин виерер целди таъминарун жигъетдай са шумуд рехъ веревирдна. Абдулмуслим Абдулмуслимова теклифнавай рекъерин менфятлувал тайинарун патал махсус десте тешкилуни ва, чкадал фена, гьалар ахтармишунин буйругъ гана.

Мярекатда РД-дин тлебиатдин ресурсрин ва экологиядин министр Р.Гьамидова, “Широкопольский комбинат” ООО-дин директор А.Шайхулисламова ва масабур иштиракна.

Нубатдин, пуд лагъай лепе, алай йисан гатуз къарагъна. Аялрин къвали мад адетдин тушир къайдада къвалахиз гатлунна. Духтурин гафаралди, ина жигерар 50-70 процентдин харап хъанвай жегъил дидеяр къутармишай са шумуд дуьшуьш хъана. Пуд лагъай лепедин вахтунда лагъайтла, 120 аялди экуь дуьнья акуна.

Министрводин пресс-къуллугъдин векилди алава хъувурвал, пуд лагъай лепедин вахтунда къвачерал залан дишегълияр арада коронавирус акатайбурун къадар садлагъана гзаф хъана.

Алай вахтунда, шукур Аллагъдиз, тлегуьндин камар яваш жезва.

Сиягъдик кукхтуна

27-августдиз Дагъустандин Гьукуматдин Председателдин заместитель Мурад Къазиеван регъбервилек кваз, 1999-йисан августдинни сентябрдин варцара республикадин мулккарал терроризмдиз акси серенжемар кьиле тухудайла, тешкилай самооборонадин отрядрик кваз дяведин женгера иштираккай ксарикай ибарат сиягъ туькълур хъувуниз, аник алава ксар кукхтун хъувуниз талукъарнавай Республикадин комиссиядин 4-заседание кьиле фена. Идакай “Лезги газетдиз” РД-дин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Мурад Къазиева рикел хкайвал, 1999-йисан международный террористрин къушунар терг авун неинки са Дагъустандин, гьакъни вири Россиядин алай аямдин тарихдани важиблук вахъия я. Адан гафаралди, алатнавай йисари и вахъиadin важиблуквал ва чехивал мадни виле акъадайдиди авунва.

“И вири крари халкъдин ополченидин членриз дяведин женгерин ветеран твар гунин къвалах хъсандиз тешкилуни кьетендаказ истемиззава. Гьаниз килигна и кардал клук гун ва Дагъустандин халкъдин итижар дуьз тежерда къалурун патал герек вири серенжемар къабулун лазим я.

И карда чи вилик акъвазнавай къилин месэла чпин иштираквиле чаз тайин десте куьмекдай инсанар, халкъдин ополченидин отрядрин иштираккай аваз хъуникай ибарат я. Ик чавай ахътин ксарив госуларстводин, яшайишдин рекъай закондалди тайинарнавай куьмек агакъариз жеда”, - къейдна Къазиева.

“Халкъдин ополчение 1999 “Интербригада” Дагъустандин региондин обще-

ственный организациядин председатель Муталим Муталимова 1999-йисан халкъдин ополченидин отрядри властдин органрихъ галаз къвалах тешкилуни кьилин хилерикай суьгъбетна.

Совещанидал мадни къейд авурвал, Дагъустандин ополченцияриз дяведин женгерин ветеран твар гунин месэла гьалун ва сиягъар дуьм-дуьз туькълурун патал республикадин ва муниципальный десте махсус комиссияр арадал гьанва. Анрик муниципалитетрин килер, военный комиссариатдин ва ОВД-дин къуллугъчяр, самооборонадин отрядрин командирар, женгерин иштираккай, общественный тешкилатрин векилар ква.

Рикел хкин: республикадин комиссияди къвалах башламишайдалай къулухъ 3 заседание кьиле тухвана, 512 дагъустанви ополченцияр женгерин ветеранар яз гьисабнава. РФ-дин РД-да авай Пенсийрин фондунин отделенидин малуматдалди, вацра 3 212, 04 манат гузвайбурук дагъустанви ополченцияр кай “дяведин женгерин ветеран” категориядик акатнавай 434 кас ава.

Гуьгъуьнлай заседанидин иштираккай 19 ополченциядин материалрихъ галаз таниш хъана, абурукай 17 Комиссиядин къарардалди, дяведин женгерин иштираккай тирди тайинарнава, РД-дин Гьукуматди гуьгъуьнлай къарар тестикъардалди, абур ополченцияр сиягъдик кукхтунва. Къве касдин материалрай алава ахтармишунар кьиле тухун лазим атана.

Заседанидин къвалахда РД-дин Минтрудодин, МВД-дин, военный комиссариатдин, Дагъустандин Общественный палатадин, республикадин муниципалитетрин, общественный тешкилатрин векилри иштиракна.

Дустагъда туна

Махачкъала шегъердин Советский райондин судди Дагъустандин туризмдин ва халкъдин яратмишунрин сенякарвилерин виликан министр Расул Ибрагимов 26-ноябрдалди дустагъда тадай къарар акъудна. Идакай ТАСС-диз РД-дин Верховный суддин пресс-къуллугъдин кил Зарема Мамаевади хабар гана.

Ада къейд авурвал, силисдин органри суддиз Расул Ибрагимов мад 3 вацра дустагъда тунин гьакъиндай теклиф

рекъе туна. Нетихада судди силисдин тереф хвена.

Рикел хкин, Р.Ибрагимов 9-апрелдиз къанун-къайда хуьдай органрин векилри къунай. Силисдин фикирдалди, ада са шумуд касдиккай ибарат тахсиркарвиле десте арадал гьана ва 2017-2018-йисара республикадин бюджетдай 620 млн манатдин къадарда аваз пул чуьнуьхна.

Къейдзавайвал, мемекъуртлинавай пулдин такъатар агъалийриз яшайишдин рекъай жуьреба-жуьре къуллугъар авуниз чара авунвайбур тир.

31 кас телеф хъана

“Лезги газетдиз” Дагъустандин МЧС-дин пресс-къуллугъди хабар гайивал, алай йисан гатуз республикадин мулккарал гьуьле ва вацара чуьхуьнагарзавай 31 кас телеф хъана. Абурукай 7 аялар тир.

Са шумуд югъ идалай вилик Дербент районда са итим батмиш хъана. Югъ арадай фейила, Избербаш шегъерда 3 кас санал гьуьлуьз аватна. Батмиш жезвайбуруз куьмек гуз алахъайбурувай анжах са кас къутармишиз хъана. Муькуьбурун мейитар гуьгъуьнлай жагъун хъувуна.

РФ-дин МЧС-дин РД-да авай Къилин управленидин векил Юсуп Супьянован гафаралди, августдин вацран эхиримжи йикъара республикада гьуьле батмиш

жезвайбурун къадар садлагъана артух хъана. И кардин къилин себеб ам я хъи, гзафбуру къутармишдай махсус къуллугъар авачир чкайра чуьхуьнагар ийизва. Малум тирвал, официальной вири пляжрал батмиш жезвайбуруз куьмекзавай пешекаррин десте, герек техника ава, са жерге маса шартларни тешкилнава. Амма бязибуру гьуьлуьн артух кас квачир чкайрал чуьхуьнагар авун хъязва. Нетихада бедбахтвилеин дуьшуьшарни пара жезва.

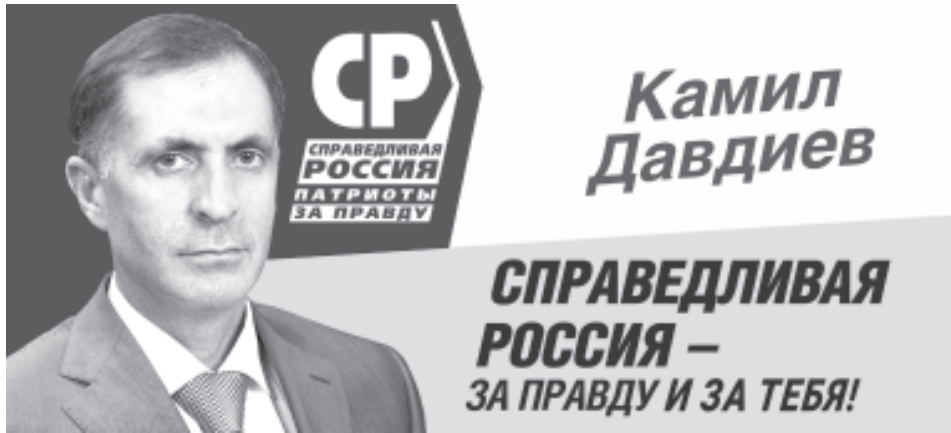
Аялар телеф хъунин къилин себеб абур диде-бубайри чпин гуьзчивиликай хкудун я.

Ю.Супьянован гафаралди, гьуьлел еке лепеяр алай члавун эсиллагъ циз гьахъна кванзава. Ихътин вахтунда батмиш хъунин игътималвал (вероятность) гзаф я.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

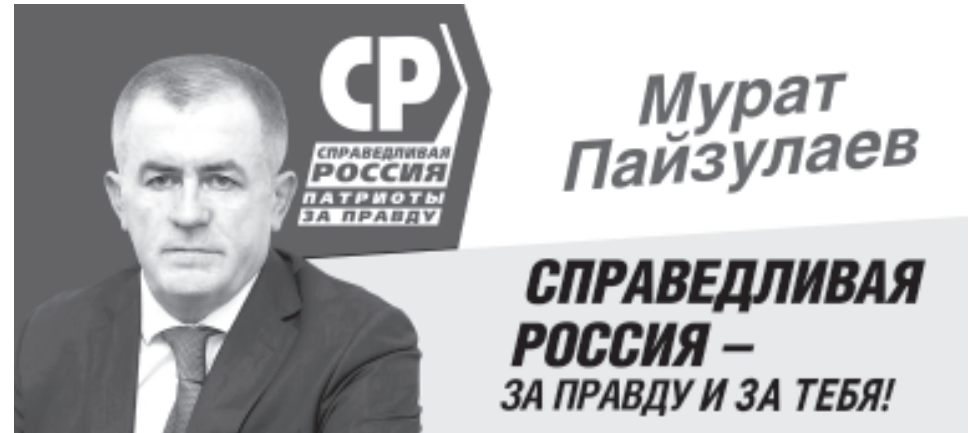
РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 1-сентябрдиз Дагъустанда коронавирус акатайбурун къадар 47 932-дав агакънавай. Эхиримжи юкьуз коронавирус акатай 176 кас дуьздадал акъудна.

Гьа са вахтунда духтурилай начагъ хъайи 43 295 кас (эхиримжи юкьуз - 196) сагъар хъийиз алакъланава. Санлай къачурла, республикада 2 726 183 кас ахтармишнава. 3861 кас, амайбурукай чара авуна (изоляция), къвалера ава. Дагъустанда коронавирусдик 2230 (эхиримжи юкьуз - 10) кас къена.

Родился 02.08.1972 г. в сел. Хосрех Кулинского района.
 В 1998 г. окончил с отличием Дагестанский государственный технический университет. Инженер-строитель. Во время учебы председатель студенческого профкома ДГТУ. Член Центрального Совета Российской Ассоциации профсоюзных организаций студентов
 В 1998-2004 - Председатель регионального отделения "Партии российских регионов", с 2004 г. партии "Родина", с 2006 г. партии СПРАВЕДЛИВАЯ РОССИЯ - ЗА ПРАВДУ. Член Политического Совета Партии. Помощник депутата Госдумы В.Г.Газзаева.
 Депутат Народного Собрания РД 4, 5, 6 созывов. Руководитель фракции "Справедливая Россия". Заместитель Председателя Народного Собрания РД. Награжден Почетной Грамотой Республики Дагестан, памятными именными часами Президента РД, Почетной грамотой Государственной Думы РФ. Орден "За заслуги перед Республикой Дагестан".
 Женат, имеет двоих детей.

(Публикация кандидата в депутаты Госдумы РФ К.М.Давдиева размещена на бесплатной основе)

Родился 21 августа 1966 г. в Махачкале.
 В 2008 году окончил Дагестанский государственный педагогический университет, в 2015 году Российскую академию народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации.
 Чемпион СССР по греко-римской борьбе. Мастер спорта СССР. Много лет работал директором Спортивной детско-юношеской школы по Греко-римской борьбе Минспорта РД. Президент федерации Греко-римской борьбы Северо-Кавказского федерального округа и РД.
 Депутат Народного Собрания РД 5 и 6 созывов. Председатель Комитета по образованию, науке, культуре, делам молодежи, спорту и туризму. Участвует в строительстве домов для пострадавших от стихийных бедствий, повседневно помогает нуждающимся. Активный участник программы "100 школ". Награжден медалью Главы Республики Дагестан.
 Женат, имеет троих детей.

(Публикация кандидата в депутаты Госдумы РФ М.М.Пайзулаева размещена на бесплатной основе)

Шахлар Бабевич Агаханов

БУДУЩЕЕ ЗАВИСИТ ОТ ТЕБЯ... РОДИНА! ЕДИНСТВО! ВОЗРОЖДЕНИЕ!

Уважаемые братья и сестры!

вацал ва яцал!
 узби ва руби!
 кардаш ва тысардашлар!
 спокер ва вакар!
 устурвал, стурвал!
 векарый, бижариу!

Решение стать депутатом Госдумы я принял не случайно и не спонтанно. Этому предшествовал длительный период анализа работы наших депутатов, которые после избрания забывают о проблемах, нуждах и чаяниях наших народов, становятся пассивными, безынициативными, инертными и безразличными к судьбе Дагестана и дагестанцев, не занимаются законодательской деятельностью для улучшения жизни наших народов.
 Я изнутри знаю проблемы наших народов, так как я сам живу как живут 99 % населения нашей республики. Словом, я один из вас, мне близки проблемы, которые вас беспокоят. Поэтому мы все, как одна команда будем работать для улучшения нашей жизни. Мой девиз: " Не народ для депутата, а депутат для народа!"

Искренне ваш, Шахлар Агаханов

ШАХЛАР АГАХАНОВ

ЗА РОДИНУ! ЗА ЕДИНСТВО! ЗА ШАХЛАРА АГАХАНОВА! Главное – защита интересов нашего народа и повышение его благосостояния

(Публикация кандидата в депутаты Госдумы РФ Ш.Б.Агаханова размещена на бесплатной основе)

Шарип Абдулмажидович Алиев

Образование высшее: Российская экономическая Академия им. Г.В. Плеханова (красный диплом), Всероссийский государственный Университет юстиции.
 Генеральный директор международной промоутерской организации по смешанным единоборствам Fight Nights.
 Победитель всероссийского конкурса формирования управленческих кадров Республики Дагестан "Мой Дагестан".
 Почему именно Новые люди?
 Сложно было отвечать, если бы я баллотировался от КПРФ или ЯБЛОКО - мне бы пришлось выдумывать. В случае же с партией "Новые Люди" все достаточно просто. Мы впервые имеем своего рода социальный лифт в политической жизни страны. Благодаря этой партии у молодого амбициозного гражданина нашей большой страны появилось право слова. Я родом из простой семьи и мне, еще пару лет назад, представить, что я смогу без протекции или денег иметь возможность рассчитывать на место в Государственной Думе, было бы как минимум смешно. Но сегодня все поменялось - сегодня время новых людей и новых возможностей.
 Отдельно говорить о том, что я разделяю позицию партии, отраженную в нашей программе, я даже не буду, потому что нам всем понятно, что в ней отражены запросы нашего населения, защитой прав которого мы и занимаемся.
 Женат, имею двоих детей.

(Публикация кандидата в депутаты Госдумы РФ Ш.А.Алиева размещена на бесплатной основе)

Шарип Абдулмажидович Девлетханов

Перемены будут!

19 сентября
 Выборы депутатов
 Государственной
 Думы России

Северный одномандатный избирательный округ №10

Яблоко

Вагид Девлетханов

(Публикация кандидата в депутаты Госдумы РФ В.А.Девлетханова размещена на бесплатной основе)

Хаджимурат Абакарович Абакаров

19 СЕНТЯБРЯ 2021

ВЫБОРЫ В ГОСУДАРСТВЕННУЮ ДУМУ РФ

ОКРУГ 11

АБАКАРОВ Хаджимурат

Яблоко

(Публикация кандидата в депутаты Госдумы РФ Х.А.Абакарова размещена на бесплатной основе)

Веревирдер

Умудар квахъайтла...

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Умуд гафуни инанмишвал, къуватлувал, эрклувал, да-лу гиссун хътин ма-нарни рикел гъизва. Умудри гъамиша рикер, рекьер, цийи къуватар, мумкинвилер ачухардай хъиз я. Гъич тахъайтла, ин-

санди вичин теквал, зайифвал, къуватсузвал гиссдач. Тпукъ гудач ада вичивичиз. Са чкадила, гъик хъайитлани, рехъ ачухда. Жагъида куьмек гудай, гъил ачух кас, давамарда вичин рехъ рикел квай мураддихъди...

Уьмуьрдин гужлувал, гурлувал, да-вам хъун умудри хъиз, маса са къуватдини хуьзвач жеди.

Инал суалар къвезва: умудар чеб куь ва я гъик хуьзвач? Куь квадарзава умудар? Умудар амачир уьмуьр гъихътинди хъун мумкин я?

Дяведин йисарин аялрин несилар (абурок зунни акатзава) Чехи Гъалибвал къачуна хтанвай бубайринни дидейрин гъунарри руьгъламишзавай. Гележег авайдалай хъсан жедайдан умудар гузвай. Чаз пелеш жедай, келунривайни чехи мураддихъди, кравивай къерех жедай вахт хъайиди туш.

За гилани гиссзавайвал, СССР-дин чехи майданрал цийи уьмуьр - шегъерарни заводар, карханаяр, колхозарни совхозар, къаналарни аэродромар, ГЭС-ар арадал гъайибур чи жегилар я. Ана миллетрин, я динрин жигъетдайни тафават авачир. Я таъминвилел (хусусиятдал) гъалтайлани, олигархизни абдалриз, къекъверариз пай хъанвачир. Вирида сад хъиз, чеб Ватандин иесияр, яни адан девлетрин сагыбар яз гиссзавай. Физвай гъакъван зурба гъунаррал, хуьзвай чебни, Ватанни, дуньяни саламатдиз! Умудлу тир вири, чеб, са куьникни квачир абдалар яз, куьчедал аламукъдач лагъана.

Гъавилляй а йисара (дяведилай гъуьгунин 50-80-йисар) чи обществода демографиядин, яни агъалийрин (аялрин) къадар артухарунин, хуьнин месэладикай ерли рахазвачир. Хизан кутаз тежез, аялар хуникай кичез, хъайибурни гада-риз, са йикъан фан гъуьгъуна гъатнавай-бур авачир... Нафакъачивал вирида ви-ринра негъзавай. Кардик квачирди, куь-чедилайни къуна, къвалахдай чкадал ту-хузвай... Фейи чкадани яшамаш жедай къвални (исяьта абуроз, "коммуналка" лугъуз, теьне язава) гузвай. Цийи-цийи хизанар, цийи инсанрин несиларни ара-дал къвезвай.

Умудар гъар са обществоди вичи, инсанрин алакъайри, уьмуьрдин шартлари арадал гъизвайдал шак алач.

"Инсандин чин алай гилан демократрини либералри" а девирдиз ягъ тийизвай теьне, чулав ранг амач. Умудризни санлай цай яна. Девлет тарашайбурун гъукумди (вири дережайра) рахунар инсанрикайни инсанвилекай ийизватлани, уьмуьрдин шартлари а гафар вири редзава, инкарзава. Къачузвай гъаф кама-рихъ хъсан нетижар жезвач. Куьз ла-гъайтла, уьмуьр хуьзвай шартларал гъал-тайла, барабарвал квахънава. Вирида-лайни артух пропаганда (вири жуьрей-рин такъатралди) ийизвайди хусусият патал женгер чулун я. Ина сада-садан як тпукъ, иви хъун, намусдиз клур гун, чал-кечирвал, зидвал, чаравал, душманвал, эхирни, акъалтлай къайгъусузвал вилик акатзава. Умудар нихъ амукъда?..

Мектебда амас аялдин умуд атлузва. Гъик лагъайтла, адаз чирвилер къачудай сад хътин шартлар авачирди аквазва.

Вири пулди идара ийизва. Пул авайдан хвани руш "къизилдинбуруз" элкъвенва. Фамусоврин обществада хъиз (XVIII асир), гъеле къеплина амас, чиновникдин хъизни рушаз виринра (келунрани, къвалахрани) къулай чкаяр гъазурнавайди аквазва. Къилин образование къачун гила кесибрин къисмет яз амач. Келайтлани, къвалах жагъидач. Тухудач абур аскервилезни. Пул гъачирди йифен къаравулвилени къабулзамач.

Жуван кар ("бизнес" лугъудайди) ачу-хунни гъихътин имтигъанрал гъалтзаватла, ("работодателдихъ") са ихтиярни авачир шумуд лукл ава?.. Ни вуж хуьзвач?..

Кар-кеспидик квачир гъаф жегилар акъалтлай тахсиркаррин жергейриз гъа-вайда физвайди туш. Парабур акъалтлай текибли, умудсузвили, кесибвили пул-лу ампаирин гъиле твазва.

Умудар авачир несилар ажузбур, са куьнизни ярамиш тушир руьгъсузар же-дайди и йикъара ОTR каналдин са шумуд передачада раижна.

Яргъаз фена вучда, а кар чаз гъа жуван хуьре, шегъерда, райондани аквазвачни? Хуьрер ичи хъунин асул себеб жегилар чкайрал умудривай къакъудун тушни?!

Ихътин келимаяр келай бязибуру лугъунни мумкин я: писатель, публицист яраб икъван бейчаравилелди вучиз ра-хазватла?

Писателдин къвалах чи обществада ерли къанзамайди хъиз туш. Сад лагъай-ди, абурун ктабар, виликрай хъиз, госу-дарство ди чапзамач, я государство "бизнес-чи" жезвач. Жуван харжийрихъ акъудза-вай затлар (гила ктабар хъин тийизвай касни амайди хъиз туш) низ герек жезва? Какадарнава халисан устадвални къаба-чивал. Парабуроз писателвилин къбинар гафарин къуьгунар хъиз я. Усал затларин тариф цава твазва пул гвай халуьри. Ха-лисан бажарагъар къулухъ галамукъза-ва. Абурун гъавурда акъадай келдай-бурни къандачни?.. Кел хъийизмани кта-барни журналар, адетдин газетар?..

Куьрелди, умуд лугъудай "къизил-дин емиш" чаз чидай тарарал аламач. Ятлани умуд хвена къанзава. Общество санлай пулдихъ начагъ ятлани, вирибур акъван дилибур, начагъбурни туш. Ма-сакла фикризавайбурни авайди я...

Яд хъайи вацлариз ятар къведайди я лугъузвач. Гуьлуьни датлана са патахъ-ди леле ядач. Хъуьтлер алатиз, гатфарар къведайди хъиз, белки, умудлу крарини гъерекатрин вахтарни хъвен. Гъич та-хъайтла Президентни ара-ара гъахътин крарикайни рахазва ачух эфирда. Гъа-вилляй, гъихътин четинвилера, зидвиле-ра, къуьруькра чун тваз хъайитлани, а за-валрай экъечдай уламар жагъурна къан-зава. Хвена къанзава инсанвилин хъсан адетар, инанмишвилер. Тапан идеалри-кай къерех хъун чарасуз я. И кардиз ан-жах чи илимлувили (жува-жуваз къачур-тлани), хайи чилел зегъмет чулуни, адан девлетрин месивал авуни, руьгъсузвал-ни, нефсетвал негъ авуни чаз куьмек гуда. Жуван гъилевай лашунин тариф-на, адан лайихлувал вине тван. Гъевечли, тпимил къазанжи къвезвай къвалахдизни ваъ талгъана, хизан хвена къанзава.

Кесиб я лагъана, хизанар терг авур-тла, чун гъихътин гъалдиз атун мумкин я?.. Къизилдин кварар ава лугъуз, кире-дин гетлеяр гадардани?..

Умуддин, яни инанмишвилин къуват-дикай чехи шаир Шихнесир Къафланован гафар рикел хкин:

*Гуьзелвиллиз пай амай къван риклера,
Къаз амай къван Инсанвилин никлера,
Муьгъуьббатдин цай амай къван
риклера,
Уьмуьр вич хъиз, жедач гъелек ви
мани...*

Эхъ, умуд чехи къуват я...

Ван авуна

Сес гуз фин

М.МАГЪАМДАЛИЕВА,
зегъметдин ветеран

За "ЛГ"-дин 2021-йисан 33-нумрадай чи твар-ван авай журналист Мердали Жали-лован "Низ сес гуда?" макъала дикъетдивди келна. Адан гъаф веревирдери зи фикир чпел желбна, зун сечкирив гъик эгечлун герек ятла, хиялрикай худна. Эхъ, сес гуз фена къанда! Им чи буржи я. Амма низ сес гудатла, журна-листди къейднавайвал, гъаф сеферра ал-цумна къанзава.

Сес гун патал чаз чи гележегдин депутат вуж ятла чир хъун лазим тушни? Чаз акваз-вайди цларал алкърнавай сад-къве плакат я, чпел халкъ тухардай иер гафар хъенвай. Садал "За пенсиядиз экъечдай яшар сифте-дай хъиз хъийида", муькуьдал "Мажибар гъа-фарда", пуд лагъайдал "Пенсионерар лазим къадар пенсиядалди тухарда", ик мадни къейднава...

Вучиз пенсионеррикай рахазва? Зегъмет чулугъадай, къвалахдай чкаяр артухардай, чи заводарни карханаяр, еке майишатар арадал хкидай рекъерикай вучиз рахазвач? Халкъ и ихтилатрикай икрагъ хъанва. Рахун тлем акакъдай къиметрикай ийизва, гъа юкъуз ба-зарда къиметар мадни багъа жезва. Ибур гъик жезвай крав я? Вучиз халкъ ажузарза-вай ихътин крариз рехъ гузвач?

Эхъ, депутатдин мандат гъаф ширин хъанва и девирда. Амма, мандат хъиз, за-

кондин гъахъвални, халкъдин агъвални хве-на къанда!

Югъ-къандавай шейэрин къиметар са къатда хжажунилай гъейри, маса еке дегиш-вилер гъевечли инсанриз, зайифбуруз акваз-мач. Къил хуьн къвердавай четин жезва. Пен-сия - 10 агъур манат. Идакай къуд-вад агъ-зур къвалерин гъакъидай хгайла, вуч амукъ-заватла, куьн килиг.

Журналистди партийриз тикъет янавач, гъим къантлани хъурай, халкъдин игътияжрихъ рикл кудайди хъун герек тирди къейднава.

Президентдизни, регионрин къилеризни къанзавайди гъунарлу, гъейратлу депутатрин тешикатар тушни?

Рикл канвай са яшлу дишегълидиз депу-татдиз вичин гъал-агъвалдикай, дердиникай лугъуз физ къан жезва. И бейниванди шумуда-вай хабар къуна, садазни депутат алай, авай чка чир хъанач. Депутат бес халкъдин арада хъун лазим тушни? Лагъана къанда, чеб къени крав авуналди халкъдин арада машгъур де-путатарни ава. Гъафбуру мергъяматлувилин серенжемар тешикатзава, кевевайбуруз куь-мекар гузвач. Ахътинбурукай чи газетдиз ма-къалаярни акъатнай. Аллагъди хуьрай чеб!

Мад сеферда тикрарзава: сес гуда чна, сес тагун уьмуьрдивай къекъечлун я. Сесер гуз физвайбурун къадар тпимил ваъ, гъаф хъун лазим я...

"За низ сес гуда?" макъала келун, адакай дуьз нетижа худна, сес гуз фин вирибуруз меслят къалурзава.

364 дарамат чукурнава

Чи мухбир

Дербентда шаз ва алай йисан 8 вацра къа-нунсуздаказ эцигнавай 364 дарамат чукур-нава. Идакай "Лезги газетдиз" шегъердин ад-министрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Гъаф дуьшуьшра, къанун-къайдадал амал тавуна, жуьреба-жуьре дараматар эциг-навайбур администрацияди къиле тухузвай

къвалахдин, къабулзавай серенжемрин гъа-вурда акъазва. Амма и кардиз акси экъечза-вайбурни, чеб гъахъ я лугъузвайбурни ава-чиз туш. Ахътинбуру къанунсуздаказ ишле-мишзавай чил шегъердин хусусиятдиз хкун патал дувандин залризни акъатзава.

Дербентдин къил Рустамбег Пирмегъаме-дова къейд авурвал, и жигъетдай шегъерда къиле тухузвай къвалах давам жеда: "Къанунсуздаказ эцигна-вай дараматар чукурнава са низ ятлани хуш тежедайдан гъа-вурда чун акъазва. Мумкин я, бязибуру, икъван йисара чпин патав садни атанач лугъуз, чеб а чилерин гъакъикъи иесияр яз гъисабни ийизва жеди. Амма гъакъикъат масад я. Заз къа-нунсуздаказ дараматар эцигун давамарзавайбуруз ахътин гъе-рекатар акъазаруниз эвер гуз къанзава. Я фад, я геж чун къев-ни агакъда. И жигъетдай тухузвай къвалах къайдадик кваз тешкилнава ва ам давам жезва", - лагъана шегъердин мэрд.

Нубатдин мекера

11-сентябрдиз республикадин меркезда хуь-руьн майишатдин суьрсетдин нубатдин ме-кера ахъа жеда. Идакай "Лезги газетдиз" Дагъустандин хуьруьн майишатдин ва суь-рсетдин министерстводин пресс-къуллугъ-ди хабар гана.

Рикел хкин, алатай сеферда (14-августдиз) къиле фейи мекерадиз РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди та-мамарзавай Сергей Меликов муьгъман хъанай. Ам маса гузвай недай-хъвадай суьрсетдин еридикъ, къиметрихъ галаз муькуьвай таниш хъанай ва мекерадиз гъанвай метягърин жуьреба-жуьрвили гъейранарнай. Гъа члавуз республика-дин Къилин ихътин мекераяр Махачкъа-лада мукъвал-мукъвал тешкилдайкай хабар ганай.

Нубатдин мекера, алатай сеферда хъиз, Пушкинан тварунихъ галай куьчеда къиле фида. Муьштерийривай ина базардин къиметрилай ужуз хъсан еридин суьрсет ма-

са къачуз жеда. Лагъана къанда, мекерадиз метягъар асул гъисабдай дагълух хуьрерай гъизва ва абур, арачияр авачиз, суьрсет гъа-силзавай лежберри маса гузвач.

Къейд ийин хъи, мекера тешкилзавайбу-рун арада РД-дин хуьруьн майишатдин ва

суьрсетдин, РД-дин промышленностдин ва алишверишдин министерствояр, Махачкъа-ла шегъердин администрация ава.

Тварцелди тербия гун

Шайдабег МИРЗОЕВ,
ДГПУ-дин профессор

Чилин винел пуд агъзурдалай гзаф чалар ала. Абурун куьмекдалди инсанар сад-садахъ галаз рахазва. Гъар са чални агъзуралди жуьреба-жуьре гафаралди девлетлу я. Абурун арада гъар са декъьада инсандиз галай, адан уьмуьрдин ярждиз элкъвенвай са гаф ава - инсандин твар.

Инсан патал твар вуч я? Твар инсан и дуьньядиз атай члавуз адиз диде-бубади гузвай сад лагъай ва багъа савкъат я. Вири вахтара диде-бубайри, мукъва-къилийри, хуьруьн агъсакъалри дуьньядал атанвай аялриз кутугай, лайихлу тварар жагъурзавай. Абуруз тварци аялди халис инсан яз чехи хьунин карда куьмек гана кванзавай. Гзаф халкъарихъ, гъа жигъетдай яз дагъустанвийрихъни, дидедиз хъанвай аялар квалекъабулдай, абуруз хъсан тварар хкъяди надир адетар ава.

Хизанда аял хун дагъви патал виридалайни шад хабар я. Муштулукъ агъсарайдаз хъсан савкъатни гузва. Дидедиз хъанвай бицек вири хизанри, мукъва-къилийри санал къаршиламишзава. Адан гъурметдай суфраяр ахъайзава, манияр лугъузва, тебрикарзава, шадвалзава. Аялди твар гунин кардив дагъустанвийр жавабдарвилелди эгечзава. Твар хкъядила, багърийри сада-садахъ, хуьруьн агъсакъалрихъ галаз меслятарзава, хабарар къазва, веревирдер ийизва.

Адет яз, сифте нубатда бицекдиз чехи бубадин, бадедин тварар гузва. Гъа са вахтунда диде-бубадиз, вири хизандиз хуш хъайи твар хкъазва. Инсандиз гузвай твар адан намусдин, виклеговилин, камаллувилин, иервилин ярждиз элкъевезва. Гъисабзавайвал, арифдар чехи бубадин ва я виклегов са дустунин твар эцигайла, аялдин къилихни, хесетарни гъа тварцин сагъибдин бур хътин бур жезва. Ихътин адетар ава дагъвийрихъ. Чнани, пакадин несилрини, абурал амалун, дамахун герек я!

Гъурметлу газет клелзавайди, вал гъихътин твар эцигнава? Ада квез вуч чирзава? Белки, квел Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) твар Мугъаммад (Мегъамед) эцигнаватла? Тахъайтла, квел адан мукъва-къилийрикай садан твар ала жеди: Али, Гъасан, Гъусейн, Агъмад? Белки, куь твар Ибрагъим, Исмаил, Нуьгъ, Юсуф, Иса ятла? Чи чехи бубайрал гзафни-гзаф гъа ихътин тварар алай. Гадайрал ихътин тварар эцигуналди, дагъустанвийри чпин рухвайриз имам Шамилан муаллим ва насигъатчи Ярагъ Мегъамед хъиз камаллу ва савадлу, Игит Мегъамед Гъажиев хъиз виклегов, генерал-полковник Мегъамед Танкаев, Урусатдин игитар тир Мегъамед ва Тайгиб Толбоевар хъиз

жуьрэтлу жез чирзавай. Мегъамед тварцикай рахайтла, ихътин твар алай бур Дагъларин уьлкведа гзаф ава ва ада Дагъустан вири дуьньядиз са шумудра машгъурнава. Али, Агъмед, Гъасан, Гъусейн, Ибрагъим, Иса, Юсуф ва маса тварари шумуд дагъвидик руьгъ кутуна!

Инсандиз вафалубур, хъсан бур, акъуллубур, кар алакъдай бур жез мусурманрин ихътин тварари чирзава: Малла (савадлуди), Саид (бахтлуди), Расул (Аллагъдин велик), Камил (акъулбалугъ хъанвайди), Къадир (къудратлу), Рагъим (заха), Къурбан (ачух рикл авайди).

Диде-бубайриз чпин рухвар зегъметкешар яз чехи, са куьнин патахъайни игътияж авачир бур хъана кванзава. Ихътин мураддалди, адет яз, гадайриз гузвай тварарихъ "агъа", "бег", "хан", "шагъ" эхирар акалзава. Мисал яз, Алибег, Анварбег, Шагъмурад, Умахан, Агъахан, Агъамирзе, Мирзехан, Исмаилбег, Мегъамедхан, Мусахан, Надиршагъ ва масабур.

Гзаф къадар дагъустанвийрал Рамазан, Ражаб, Сафар, Ашур тварар ала. И бур мусурманрин календарда варцарин тварар я. Чпин ве-

гъурметдай гузва. Абурукай яз, ихътин тварар къейд ийиз жедат: Серго, Максим, Владимир, Киров, Куйбыш, Фрунзе, Махач, Уллубий, Алексей, Альберт, Артур, Виталий, Виктор, Валентин, Роман, Руслан, Сергей, Эдуард, Юрий, Алла, Анна, Анфиса, Ирина, Зоя, Елена ва масабур.

Дагъустанвийри туьрк халкъарихъ галаз дуствилин алакъаяр хуьзвайди - Байрам, Юзбег, Яхши, Юлдаш, Керем, Бике, Къиз, Гуьзел, Суна, Севиль, Сельминаз, Телли, Ханум, дагъвийриз къецепатан уьлквейрин меденият кванзавайди Элеонора, Эмилия, Эльза, Эдгар, Роберт, Розалия, Луиза, Жасмина, Генрих, Мартин ва маса тварари къалурзава.

Малум тирвал, Дагъларин уьлкведин гъар са халкъдихъ девлетлу, къадим тарих, меденият, адетар ва къетлен, надир тварарни ава. Къилди къачуртла, авар халкъдин векилрин арада Абу, Абус, Айтбер, Вакил, Нуцал, Парук, Асават, Бахтика, Завжат, Мисай, Эбечо, Шамай тварар алай итимарни дишегълийяр гьалтда. Чаз гъакни дагъвийри мусурман дин къабулдалди эцигай тварарикайни делилар ава. Мисал

ин тир са касдин тварцихъ галай мукъввер, рекъер, регъвер, кимер, векъ ядай мулкар, гъайванар хуьдай чуьллер, багълар, бустанар, къилдин квалер, хърар, гъатта гамарин нехишарни ава. Идалай гъейри, эгер са касди цийи са затI арадал гъайитла (мисал яз, ичерин сорт), ам гъадан тварцихъ язава. Леваша райондин Хажалмахи хуьрий тир машгъур селекционер Гъанапи Мусаева ичерин, чуьхверрин цийи сортар битмишарна. Абу халкъдин арада "Гъанапи-инц", "Гъанапи-къар" хъиз сейли я. Ихътин дуьшуьшар лезги хуьрерани тлим авач. Къилди къачуртла, Агъмедан ичер, Межидан чуьхверар, Бубаханар, Абасбегияр чешнеяр яз къалуриз жедат.

Гзаф вахтара тайин са касдин твар къадайла ва я, мисал яз, адан квалер авай чка къалурдайла, гъа касдин бубадин тварни къадай адет ава. Лезгийри Мирзедин Муса, Мегъамедан Омар ва икI мад лугъуда. Эгер къилдин са хуьре Муса твар алай са шумуд кас яшамиш жезватла, герекзавайди гъи Муса ятла, адан бубадин твар къуналди тайин жезва.

Тварарин алемда

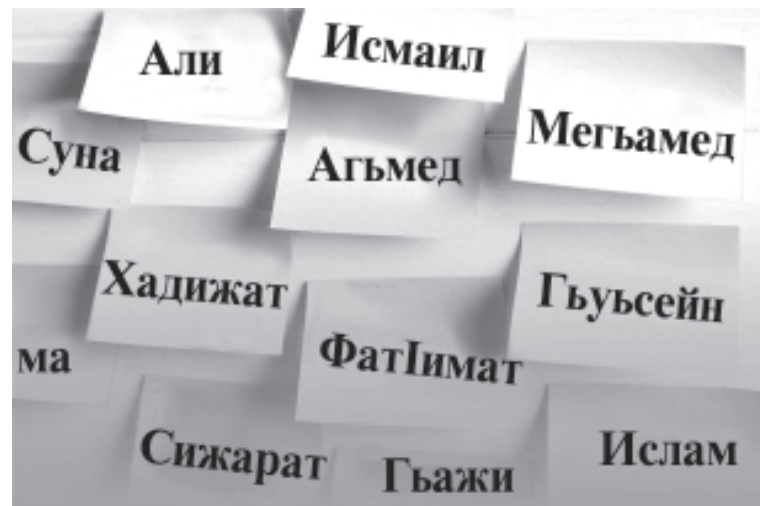
ледриз ихътин тварар гуналди, диде-бубайри тарих, чехи бубайрин адетар хуьзва, абур пакадин несилрални агакъарзава.

Гадаяр виклегов, жуьрэтлу, сагълам бур хъун патал диде-бубайри чпин рухвайрал Аслан, Лачин, Багъадур, Булат, Галбац, Къудрат, Дагълар ва маса тварар эцигзава. Бязи тварари камаллувал, арифдарвал, савадлувал лишанламишзава: Алим, Ариф, Харах, Демирчи, Уста ва икI мад. Аялар мугъманперес бур, захабур хъунин мураддалди бязибур чпин веледриз Салам, Мегъман, Жумарт тварар гузва. Дагъустанда мад Сердер, Сагъиб, Шамхал, Бег Хан, Эмир, Султан, Агъа, Паша тварарни гьалтзава. И тварарин мана чехи къуллугърихъ галаз алакъалу я.

Чи дидейрал, вахарал, рушарал, сусарални иер тварар ала. Абурукай гзаф бур мусурманрин бур я. Мугъаммад пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай саламар ва салават хъурай вичиз) уьмуьрдин юлдашар ва рушар хъиз вафалубур, акъуллубур хъунин ниятдалди бязибур чпин веледриз Айшат, Хадиджат, Фатима, Зуьгъре тварар гузва. Дагъви рушарал иервал лишанламишзавай тварарни эцигзава. Абурун арада Цуьквер, Бубу, Гуьл, Десте, Лала, Шакуфа ва масабур ава. Мадни - къушарин, гъайванрин, багъа къванерин. Мисал яз, Тавус, Билбил, Жейран, Марал, Зумруд, Алмаз, Якъут, Фируза, Жавагъир, Дурия, Мержан, Седеф, Къизил, Магъи ва икI мад.

Къейд ийин хъи, Дагъустанда тварар эцигуниз талуьк адетар дагъвийри аманат хъиз хуьзва. Аялриз Шамил, Гъажимурад, Муртузали, Сурхай, Гъамзатбег, Агъмедхан, Патимат ва маса тварар гуналди, халкъарин игитрин тварар несилрин риклера эбеди ийизва.

Лагъана кванда, Дагъустанда урусин тварар эцигзавай дуьшуьшарни тлимил туш. Асул гъисабдай ахътин тварар жемиятдинни сиясатдин машгъур векилрин, дяведин ийсара санал къуллугъайбурун, рикл алай актерин, спортсменрин...

яз, Усайдер, Залджи, Сартан, Къиблит, Ашралах ва масабур. Чи ийкъара аялрал ихътин тварар эцигзамач, вучиз лагъайтла, инсанрин рикел абурун мана аламач.

Лагъана кванда, гъар са тварци са вуч ятлани лишанламишзава, адахъ тайин тир мана-метлеб ава. И жигъетдай алим Эльмира Ярметовна Сафаралиевади "Ви твар вуж я?" ктаб акъуднава. Газет клелзавайбуруз чна и ктабдихъ галаз таниш хъун меслятзава.

Дагъустандин халкъарихъ инсанрин тварар безетмишдай, эбеди ийидай адетар ава. Эгер са касди вири жемият патал хийирлу са кваллах авуртла, адан твар несилрин рикел аламукъда. Мисал яз, булахар инсанрин тварарихъ янавай дуьшуьшар малум я. СтIал Сулейманан райондин Уллуьгъетярин хуьре - Гъажид булаха, Шабанан булаха, Къубатан булаха; Ахъегъ райондин Луткурин хуьре - Мамедан, Селиман; Мегъарамдуьруьн райондин Муьгъверганрин хуьре Гъезеран, Жубуран, Къаидин, Межидан, Мусадин, Муслиман, Насруллагъан булахар гьалтзава. Булаха инсандин уьмуьрдин чешме я. Гъавилияй дагъдин гъар са района, хуьре булаха эцигай, цин чешме жагъурай инсанрин тварар еке гъурметдивди риклера хуьзва.

Инсанрин тварарихъ анжах са булахар язавач. Гзаф хуьрера тай-

Тварарин аламатдин алемда чал фикир желбдай дуьшуьшар, адетар мадни гьалтзава. Малум тирвал, гъар са хуьре тухумар ава. Абурун тварарин фикир гайила якъин жезвайвал, инсанрин тварар алай тухумрин къадарни тлимил туш. Чешне патал са шумудан твар къан: Загъирар, Керимар, Мегъамедан, Омарар. Къилди са касдин тварунихъ галай тухумдин векилкай рахадайла, гъа и къайдада лугъузва.

Хайи чилин, республикадин, вири уьлкведин твар машгъур авур чехи шаирдин, арифдардин, жемиятдин машгъур векилдин тварцихъ, тахаллус яз, хуьруьн твар акал хъийидай адетни ава: СтIал Сулейман, ЦIадаса Гъамзат, Нажмудин Самурский, Ярагъ Мегъамед, Али-Гъажии Акушинви, Улубий Буйнакский ва масабур.

Дагъви халкъар ягъ-намусдив, инсанвилин ерийрив еке гъурметдивди эгечзава. Дагъларин уьлкведин къегъал рухвайрин, рушарин тварар несилри аманат яз чпин риклера хуьзва. Бязибурун тварар эбеди авун патал абурун гъурметдай жуьреба-жуьре гуьмбетар, мемориалдин къулар, бюстар эцигзава. Ахътинбурун арада шаирар тир СтIал Сулейман, Хуьруьгъ Тагъир, ЦIадаса Гъамзат, Омарла Батырай, Ийрчи Къазакъ, Эфенди Капиев, композиторар - Готфрид Гъасанов,

Сергей Агъабатов, Татам Мурадов, духтурар - Гъажии Омар Булач, Рашид Аскерханов ва хейлин масабур.

Баркаллу тварар датлана чахъ гала. Куьнни абурув къайгъударвилелди эгечI. Куьн саки гъар юкъуз шаирдин, духтурдин, игитдин, госу-дарстводин деятелдин, алимдин тварунихъ янавай куьчедай физва, хуьрера, шегъерра яшамиш жезва, гъар жуьредин идарайра кваллахзава.

Мисал яз, чи республикадин шегъерра ихътин ксарин тварарихъ янавай куьчяр ава: Ярагъ Мегъамедан, имам Шамилан, Къази-Мегъамед Агъасиеван, Махач Дахадеван, Гъарун Саидован, Абуталиб Гъафурован, СтIал Сулейманан, Валентин Эмирован ва хейлин масабур. Чаз, акъалтзавай несилри-абур вужар ятла чир хъун лазим я. И карда Давуд Кажлаеван "Абурун тварарихъ Махачкъала шегъердин куьчяр гала", Гъайдар Гъасаншинан "Абурун Дагъустандин рикел алама", Р.И.Жамбулатовадин ва И.Д.Бейбутовадин "Махачкъала: куьчярин тварарин сагъибар ва абурун къисметар" ктабри куьмекда.

Инсанрин тварарихъ янавай хуьрер, поселокар, районарни ава: Мегъарамдуьр, Алидхуьр, Шихидхуьр, Алиханмахи, Халимбекаул, Бамматюрт, СтIал Сулейманан, Шамилан районар ва масабур.

Тварарин алемда аламатар мадни ава. Ина чаз тарихда къетлен гел тунвай рухвайрин, рушарин тварар алай манийрин ванерни къевезва. Абуру арада "Гъажии Давуд", "Шарвили", "Муртузали", "Шамил", "Хочбар"... ава. Гъар са инсандин твар са тарих хъиз я. Аниз сиягъат авуртла, чаз а касдин уьмуьрдикай, къисметдикай гзаф делилар чир жедат. Халкъдин арада "Тварцел кевиди хъурай!", "Кутугай твар хъурай!", "Тварциз лайихлуди хъурай" ва хейлин маса мисалар гьалтда. Лугъузвайвал, твар инсандин къисметдихъ галаз сих алакъада ава. Инсанрив къадай тварарни ава, къан тийидайбурун.

Чун и макъалада Дагъустандин халкъарин арада гьалтзавай тварарикай геьеншдиз рахана. Лагъана кванда, цийи тварарин сиягъни гъар йисуз геьенш жезва. Гъа са вахтунда чна чи чехи бубайрин тварарни рикелай алудна виже къведат. Мусурмандиз вичин са шумуд чехи бубадин тварар чир хъун важибул крайрикай я. Квез куь чехи бубайрикай шумудан тварар чидат?

Гъар са касдин тварцив чехи гъурметдивди эгечна кванда. Тварар куьруь авун, лаклабар эцигун кутугнавач. Ам эдебсуз кар жезва. Бязибурун, са низ ятлани эвердайла, абурун тварарихъ риклиз хуш къведат гафар акалда: "Чан Мурад", "Цуьк Пери", "Я рикл алай Агъмед", "Играми Иса" ва икI мад. Эгер тварцин сагъиб са гъи ятлани рекъай пешекар ятла, ахътинбурун тварарихъ абурун пешейрин тварарни акал хъийида. Мисал яз, уста Идрис, Агъмед муаллим, Сагъиб духтур, фекии Али...

Рикел хуьк: инсандин тварцин лайихлувал халкъди хкъажзава. ГъикI лагъайтла, халкъди инсанрин кваллахриз къимет гузва, баркаллу, къени крарин сагъибрин тварар несилрин риклера эбеди ийизва. Гъавайда лугъузвач: "И дуьньяда амукъдай бур баркаллу тварарни къени крар я". Чун вири и мисалда рахазвай хътин инсанрикай жез алахъна кванда.

Гъавурда авайбуруз яб це

Агъмегамед ХАМЕТОВ,
РФ-дин ва РД-дин лайихлу духтур,
РД-дин здравоохраненидин министр-
евдин ветеранрин, общественный
советрин член

Дуьньяда арадал атанвай гъалар вилив хуьзвай вири инсанри хьиз, и тегъундихъ галаз алакьалу яз Дагъустандани гъалар са акъван пайгардик квачирвилля завай и месэладивай кьережда акъвазиз хьанач. Садакай масадак акатдай и азар пайда хъайи сифте йикъарилай, здравоохраненидин тешкилат-чивилин яргал йисарин тежриба авай общественник яз, за республикадин медицинадин идараяр тегъундин вилик пад къунин ва анра чарпаяр гъазурунин кваллахдал гуьзчивалдай ахтармишунар кыле тухвана.

Киче хъана кландач!

Азардиз акси раб пайда хъайила, за регъатдиз нефес члугуна. Азардикди начагъ жезвайбурун къадар тлимил ва кваллахдин рекъяй юлдашри регъат хьунук умуд кутуна. Гъайиф хьы...! Хъанач! Майдандиз "антивакцинатор" акъатна. Медицинадикай гъич хабарни авачир ахтин ксарин азардиз акси рапуни инсандин бедендиз члугу таъсирзавайдакай ийизвай ихтилатралди инсанар рекъелай алу-диз эгечина ва и кар давамарзава.

Ахтинбурухъ элкьвена лугъуз кланзава: гила куьне кардин гъавурда авайбуруз, са тлимил хъайитлани, яб це!

За инал алай йисан 17-августдиз "Даг-правда" газетдиз акъатай "Ишез кланзава. Ва... гъарайизни" (автор - Сабина Исрапилова) макъаладал фикир желбзава. Куьрелди лагъайтла, ана Буйнакск шежердин азарханада коронавирсдин тегъундикди начагъбуруз гузвай еке азабдикай ва, сабуллувал квадар тавуна, абур ажалдин кьармахрай акъудзавай духтурри чпин пак везифаяр килиз акъудзавай тежердикай, абурал галтзавай четинвилерикай хьенва. Макъалада квалурнавай шиклири зун азардиз акси раб ягъунин лазимвал авайдакай жуван фикир лугъуниз мажбулна. Аял чавалай башламышна, зи рикел аламай къван девирда зун лазим вири рапар ва вакцина ягъай кас я. 2020-йисуи ковиддиз акси вакцина акъатдалди, заз грипдиз акси раб яна. 2021-йисан февралдиз, сифтеганбурун жергеда аваз, за Махачкъалада, республикадин садакай масадак акатдай азаррин центрада, - "Спутник V", июлдизни "Ковивак" вакцина яна. Заз гъич са жуьрединни члугу таъсирнач. Яшар 80-далай алатнавай зун сагъсаламат я ва кваллахун давамарзава.

Гъурметлугур! Вакцина азар туш, адакай киче хъана кландач. Гъавурда акъадай члалади лагъайтла, вакцина чи беденда антители - азар пайда хъайи члугуз чун адакай хуьдай "яракъ" - арадал гъун патал чак тлимил къадарда аваз кутузвай чан алачир (къенвай) вирус я. Къе массовый информациядин жуьреба-жуьре чешмейра вакцинадин члугу таъсирдикай, ам ягъуналди чак члугу маса азар кутуз чалишмиш жезва лугъудай члугу фикирар майдандиз акъудзава, идани екез зарар гузва, гъафур чанаривай жезва.

Куьне садра фикир це! Гъар юкьуз чи республикада азар акатзавай ва азарханайра къаткурзавай ксарин къадар 200-дав агакъ-

зава. Дагъустандин здравоохраненидин министрствонин делилралди, 2020-йисав ге-кьигайла, ци азарлугурин къадар 8,5 сеферда артух хъанва. Гъар юкьуз 20-30 кас рекъизва. Тлугъвалдин виликдай авай штаммин азар квайбурукай ам 1-2 касдик ахкатун мумкин тиртла, гила авай штаммар лап хаталугур я - 5-6 кас азарлу жезва. Идахъ галаз сад хъиз, Роспотребнадзордин эпидемиологиядин ЦНИИ директордин заместителди Индиядай атанвай "Дельта штамм" (Россияда ам гъаф галтзава, чи республикадани адакди начагъбурун къадарди 68% тешкилзава) амайбурулай пуд сеферда фад акатзава.

Инал заз Москвадин Коммунаркадин кылин духтур Денис Проценкоди лагъай гафарни рикел хъиз кланзава: "Вакцина ягъайдалай куьлухъ коронавирсдикди азарлу хъана лугъуз-вайбурун гафар гъакъикъатдив къазвач. Гъик хьы, азарлу хъайибурун 90% "Спутник V" вакцинадин къвед лагъай пай агакъдалди, азарлу хъана ва азарханадиз аватнавайбуру я. Вакцина ягъайдалай куьлухъ тромбар арадал къезва лугъузвайбуру гъавурда тун патал и рекъяй пешекарри кьейдзавайвал, къенин юкьуз, коронавирсдин тлугъвал акатункиди ва ададай куьлухъ инсульт арадал атунилай гъейри, и жигъетдай тестикъ хъанвай маса делилар авач. Идалайни гъейри, иви кьери ийидай дарманар духтур-кардиологди квалур тавунваз хъун мес-лятзавач. Эпидемиологиядин ва вирусологиядин илимдин центрайрин делилрал асаслу яз, кьейд ийиз жеда: Россияда акъуднавай вири вакцинаяр менфятлу ва хатасуз я, абур тлугъвалдин дегъиш жезвай штаммикай (Ухандин, Индиядин, Британиядин, Кыбилепатан Америкадин ва мсб.) хуьниз куьмекзава, вакцина ягъайдалай куьлухъ иммунитет, гъар са касдин бедендилай аслу яз, 6 вацралай са йисалди

амукъзава. Вакцина ядай ихтияр авачирбурун жергедай яз, аллергияди тади гузвай ва яргалди хкат тийидай азарар къати хъайи (период обострения) дуьшуьшар яз гъисабиз жеда. Коронавирсдин вакцина ягъайбуруз аяларжедач лугъудай фикирдихъ галаз алакьалу язни субутнавай гъич са делилни авач.

Гъурметлугур! Къез азарлу хъайи ксарин чпин гъалдикай ва чпи дурум гайи жегъен-немдикай ихтилатрин ван вучиз къезвач!?. Бес сифтедай и азар авач лугъудайбурун авайди тир эхир! Гъаниз килигна, арадал атанвай члугу гъаларай чавай анжах вакцинациядин куьмекдалди экъечлиз жеда. Россиядин Президент В.Путина ва Дагъустан Республикадин Кылин везифаяр вахтуналди тамарзавай С.Меликова инсанар хуьн патал ийизвай чалишмишвилерин чун жавабдарвилелди эгечлун лазим я. Хаталувилин гъавурда акъан тийизвай ксар патал вири жуьредин мумкин тир ва тушир серенжемар къабулзава. Гъатта вакцина ягъайбуруз руьгъламышдай пишкешарни гун къетнава. Им, "антивакцинаторри" кьейдзавайвал, ихтияр члугурун туш. Къарши яз, чи гъар садан сагъламлилин къайгъуда ава лагъай члал я. Гъалар муракабур тир вахтунда кваллахдин рекъяй чи са бязи юлдаши къалп справкаяр гун, бязибуру "яру зонайра" кваллахзавай тежер рикел-лай ракурун гъайиф члугувадай кар я.

Эхъ, алай четин вахтунда "яру зонайра" инсанар ажалдин кьармахрай акъудзавайбуру чи девирдин игитар я. Умудлу я, уьлкведин Гъукуматди медицинадин рекъе зегъмет члугузавайбурун кваллахдиз "Пандемиядин ликвидатор", "Россиядин Игит", "Виктегъвилляй ва жуьрэтлу-вилляй" ва маса шабагъар гуникай фикирда.

Алай йисан 13-августдиз Дагъустан Республикада авай кылин санитарный духтурдин "2021-2022-йисарин эпидсезонда грип-пдин ОРВИ-дин вилик пад къунин серенжем-рин гъакъиндай" нубатдин кьарар акъатнава. Агъалийрин 60-70 процентдиз тлугъвалдиз акси рапар ягъуниз талукъ виликан кьарар эхирдалди кылииз акъудна куьтягънавач. Гъелбетда, и карди, вири сад хъана, тлугъвалдихъ галаз женг члугун истемешзава. Гъар са касди вичин хиве жуван ва багърийрин паттахъай жавабдарвал авайди гъиссна кланда. Зи фикир ихтинди я: вакцина ягъуналди, зун рекъидач, члугу тлугъвалдик начагъ хъайитла, зал бажагъат чан аламукъда.

Тлугъвалдиз акси рапар

Чи мухбир

Дагъустандин здравоохраненидин министрствонин пресс-кьуллугъди "Лезги газетдиз" хабар гайивал, и йикъара чи республикадиз коронавирсдиз акси рапар ягъун патал цийи партия "Спутник V" маркадин "Гам Ковид-Вак" - 51 200, "Спутник Лайт" 40 808 раб (доза) агакънава. Рикел хкин: "Спутник Лайт" вакцина яшар 60-далай алатнавай ксариз ядай ихтияр ганва. Ам къвед лагъай сеферда вакцина язавайбуру ва авай иммунитет мягъкемар хъувун патал ишлемишзава.

Федеральный сад тир регистрдин малуматдалди, 27-августдиз авай делилралди, Дагъустанда коронавирсдин тлугъвалдиз акси рапар 363 253 касдиз, абуркай 260 826 касдиз рапар къвед лагъай сеферда янава. Ида лагъайтла, азардиз акси рапар ягъун лазим тир ксарин 27% тешкилзава. Къейд авун лазим я хьы, Россиядин здравоохраненидин министрстводи дагъустанвий-

рин 60 процентдиз коронавирсдиз акси рапар ягъун лазим яз квалурнава. Имни 1 350 407 касдиз рапар яна кланзава лагъай члал, абуркайни чпин яшар 60-далай алатнавайбурун къадар 394 480 кас я.

Дагъларин уьлкведиз коронавирсдихъ галаз женг члугунин барадай агакъзавай рапар ишлемишунал гъалтайла, Россиядин амай регионрин рекъемар фикирда кьурла, чи республика вилик ква, 91 % тешкилзава.

Рикел хкин: тлугъвал башламышайдалай инихъ Дагъустандиз 504 296 раб агакънава. Рапар кьуд жуьрединбуру ава: "Спутник V", "Спутник Лайт", "ЭпиВак-Корона" ва "КовиВак". Малум тирвал, дагъустанвийривай вакцинациядин гъи пунктуна хъайитлани тегъундиз акси раб ягъиз жеда.

Алай вахтунда Дагъустанда тлугъвалдиз акси рапар ядай 86 стационарни мобильный 58 пункт кардик ква. Абуру пакаман сятдин 10-далай нянин сятдин 7-далди кваллахзава. Раб ягъун патал паспортдин, ОМС-дин полисдин ва СНИЛС-дин копияр хуьн герек я.

Улакьар ахгакъарзава

Дагъустандин медицинадин идарайриз санитариядин автотранспорт агакъарун давам жезва. РД-дин здравоохраненидин министрстводи здравоохраненидин сифтеган звенодин гъал хъсанаруниз талукъ Программдин бинедаллаз маса кьачунвай 27 автомобиль сагъламвал хуьдай идарайрив са тлимил йикъар идалай вилик РД-дин Кыил Сергей Меликова вахканай.

Гаф кватай чкадал лугъун лазим я хьы, им алай йисуз маса кьачун пландик квай автомашинрин са тлимил пай я. Винидихъ твар кунвай программадай алай йисуз республикадин шежеррини хуьрерин поликлиникайрив ва азарханайрин 177 машин агакъун гуьзлемешзава. Амай машинарни йисан эхирдалди азакардайвал я.

Медицинадин идараяр патал 13 автомашиндикай ибарат тир нубатдин партия и йикъара районрин больницайриз мадни чара авуна. Ик, Дагъустандин мусибатдин медицинадин центрадин гъаятда "Лада Ларгус" маркадин куьлегар а идарайрин векилрин РД-дин здравоохраненидин министрдин заместитель Салман Агъмедова вахкана. Абуру агакъай азарханайрин арада Мегъарамдхуьрун, Дербент, Рутул районрин центральный больницайрини ава.

"АЙБОЛИТ" Чир хуьн хъсан я

"Айболит" газетдай.
Гъазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

Кылин ва я риклин дамарар агаж хъанвайла, члухлумлар (калина) тлугъ меслят квалурзава. Ада риклин кваллах къайдадик кутада. Мадни риклин кваллахдиз лимондикайни гъаф хийир ава. Гъавилляй эфирдин ягълудалди девлетлу тир лимондин чкал гъар юкьуз жакъун хийирлу я.

- Пузарар, кьур акъатна, хъит-кыиннавайла, йикъа 3-4 сеферда абурувай фан квас гуьцда. Квас гуьцлай сифте йикъалай кьур акъатун алатда, пузарар хуьуьтл жеда.

- Атеросклероздин азар авайла, 40 г яру инжи векин пешерал (клевер) 40 процентдин спирт илична, 10 суткада тада. Ахпа ам хъсандиз куьзна, нисинин фу недалди ва я ксудалди вилик чайдин кьве тлугуна авайди ишлемишда.

- Дамарра ивидин гьерекай йигин хъанвайла, хуьрекдин са тлугуна авай тутун пешерал са литр ргазвай яд илична, тада. Гъалимадин 20 мл ишлемишна, са тлимил вахт арадай фейила, дамарра ивидин гьерекай йигинвал алцумда. Эгер ам гъаф агъуз аватнаваз хъайитла, хъвазвай гъалимадин къадар тлимиларда, тлимил аватнаваз хъайитла, къадар гъафарда. Гъа ик хъвадай нор-

ма жува тайинарда. Дамарра ивидин гьерекай мукъвал-мукъвал хкаж жезвайбуру ихтин настойка 10 юкьуз хъваз, 10 юкьуз ял яда.

- Дуркунар тлазвайвиллин сифте лишанар малум хъайила, хуьрекдин са тлугуна авай брусникадал са истикан ргазвай яд илична, 2 сятда тада. Ахпа ам куьзна, йикъа 3-4 сеферда фу недалди вилик хуьрекдин 2 тлугуна авайди ишлемишда. Сагъарунин вахт кьве гъафте я.

- Вилерин экв хъсанарун патал, 2 истиканда авай жиклийрал 2-3 литр яд илична, зайиф цлал эцигна, ргана, 2 сятда тада. Ахпа адаз шекер алава хуьвуна, экуьнахъ ва няхихъ са истиканда авайди хъвада. 3-4 вацралай вилерин экв хди жеда ва члулав лекьин кваллахни къайдадик акатда.

- Бедендик хамунин азар кваз, квал акатнавайла, са ведро циз 100 г картуфдин крахмал вегъена, ванна къабулда. Ада квал секинаруниз куьмекда.

- Япар тлаз, ирин къезвайла, лилидин цуькведикай менфят кьачуда. Кьурурнавай лилидин цуькверал медицинадин михи спирт илична, 2 гъафте тада. Ахпа йикъа 1-2 сеферда япариз 1-2 стлал вегъеда. Са шумуд йикъалай япарин тлал секин жеда, ирин авахуьн акъвазда.

- Шивитдин хъчадикай миже хкудна, памбаг кьежирна, 15-20 декьикада вилерал эцигун гъаф хийирлу я. Ихтин къаришмади катаракта ва глаукома авайбуруни хъсан куьмек гуда.

Малдаррихъ галаз кваллахда

Агъмед МАГЪМУДОВ

“Лезги газетдиз” РД-дин Къилин пресс-кълугъди хабар гайивал, алай йисан сентябрдин вацра Мегъарамдхуьруьн районда гъайванар тукъвадай махсус комплекс кардик акатда.

Мукъвара Дагъустандин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликов и районда мугъманда авай члавуз и комплексдиз фена, эцигунрихъ кваллахрихъ галаз мукъувай таниш хъана.

Инаг инвестицияр желб авуналди эцигзава. Проект килиз акъудзавайди “Премиум” ООО я. Эцигунрин кваллахриз, санлай къачурла, 60 млн манат пул акъатнава. Цийи карханади 15 кас кваллахалди таъминарда. Комплексдин мумкинвилерикай рахайтла, са сменада ина куьлуб карч алай - 650 ва ири карч алай 50 гъайван тукъваз жеда. Гъайванрин жендекар муракъада хуьн патал еке 5 холодильник эцигда. Санлай къачурла, анра 1500 жендек гъакъда.

Комплексдихъ республикадин экономика патал еке метлеб ава. Ада неинки са

къиблепатан районра, гъакни Дагъустандин жуьре-жуьре пилера авай малдаррихъ галаз кваллахда. Яклукай рахайтла, ам маса гун патал къецепатан уьлквейризни рекъе твадайвал я.

Сергей Меликова комплексдиз еке кимет гана. Ада и кар гъиле кунвайбурувай проект килиз акъудна акъалтларунин жигъетдай гьалтзавай четинвилер аватла жузуна. Комплексдин руководитель Рашид Сулейманова хабар гайивал, ци як гъалдай тадаракар маса къачунихъ галаз алакълалу яз субсидияр авачир. Республикадин Къили талукъ идарайриз и месэладай къил акъудунин буйругъ гана.

Гуьгуьнлай Сергей Меликов Ярагъ-Къазмайрин хуьруьн мулкарал алай “ДКК-СТ” ООО-дин ципицлукхриз рекъе гьатна. Ципицлукхри 100 гектардив агакъна майданар кунва. Ина жуьреба-жуьре сортарихъ галаз санал французрин “Уни-блан” сортунин ципицларни битмишарзава.

Хуьруьн майишатдин карханади ципицлукхар 2011-йисуз кутуна. Шаз са гектардай 135 центнердив агакъна ракъинин кагърабаяр кватл хъувуна. Сезондин вахтунда ципицлукхри 150 касди кваллахзава. Карханада датлана зегъмет члугъвазвайбурун къадар 30-далай алатнава. Юкъван гьисабдалди са касди вацран къене 25-40 агъзур манат пул къачузва.

Къейд ийин хъи, райондин хуьруьн майишатдин векилрихъ галаз республикадин Къили ципицчивал вилик тухуниз, и хиле зегъмет члугъвазвайбуруз государствонин патай гузвай куьмекдиз талукъ месэлар веревирдна.

Гъазурвилер аквазва

Алатай гъафтеда Докъузпара райондин администрацияда муниципалитетда авай ЖКХ-дин объектар зулунни хъуьтлуьн девирдиз гъазур хъуьн талукъарнавай заседание киле фена. Райондин кил Мегъамед Шамилован регъбервилек кваз киле феий мярекатда “Ахтынские РЭС”-дин начальник Мегъамед-Гъуьсейн Гъасанова ва масабуру иштиракна.

Заседанидин сергъятра аваз веревирд авур месэлайрикай сад райондин мулкаралай фенвай электрический симер зулунни хъуьтлуьн арада къайдадик хъуьн талукъди тир. И месэладин важиблукъ вичин рахунра М.Шамиловани къейдна. “И кардиз виликамаз гъазур хъуьн нетижада чавай районгъилияр патал куьлай шартлар тешкилиз жеда. Энергетикадин объектрал киле тухузвай вири кваллахар жезмай къван фад акъалтларна кланда. Къилинди абур зулунни хъуьтлуьн арада симерал ацалтзавай алава пар (нагрузка) эхиз жедай гьалда хъун я. Дагъдин мишекъат шартлар фикирда къуна, бязи хуьрера квалериз, идарайриз чим гудай вахт адетдин-

далай фад гатлундайвал я”, - рикел хкана райондин кили.

М-Гъ.Гъасанован гафаралди, зулунни хъуьтлуьн девирдиз гъазурвал акунин сергъятра аваз электрический симер авай гьалдиз кимет гузва ва цийикла туьхлуь хъувун герек тир чкайрал талукъ тир серенжемар къабулзава. Ада хабар гайивал, алай вахтунда пешекарри Къилер, Миграгъ, Къалажух ва Къуруш хуьрерин мулкара кваллахзава.

“Ахтынские РЭС”-дин векилри къейд авурвал, Докъузпара райондин мулкарал цийибуралди эвезна кланзавай къе линия ава. Гъар садан яргъивилел тахминан 15 км ала. Асул гьисабдай абурун куьмекдалди Къаракуьре ва Къуруш хуьрерив экв агакъзава. Линияр дегишаруни электрический симерихъ галаз алакълалу пис гьалар арадал атуьн вилик пад къада.

Заседанидал малум хъайивал, гъазурвилер акунин сергъятра аваз Къалажух ва Теки хуьрера къайдадикай хжатдай гьалда авай трансформаторарни электрический линиярин даяхар цийибуралди эвезун фикирдиз къачунва.

Цийи рекъе себеб яз

Чи мухбир

“Лезги газетдиз” Мегъарамдхуьруьн райондин администрациядин пресс-кълугъди хабар гайивал, республикадин метлеб авай “Цийихуьр-Бугъдатепе” шегъре рекъин 4 километр цийикла туьхлуь хъувунин кваллахар акъалтларзава.

4 километр мензилда къир канва, адакай 1,8 километр Цийихуьруьн мулкаралай физва, амай пай - Бугъдатепедив агакъдалди. И рекъе къе район - Мегъарамдхуьруьн ва Къурагъ - алакълалу ийизва.

Чешмеди къейдзавайвал, и рекъе кардик акатунин нетижада чкадин метлеб

авай рекъин федеральный шегъре хейлин къезил жеда.

Эцигунрин заказчик “Дагестанавтодор” тир, цийикла туьхлуь хъувунин кваллахар “Дорбостсервис” ООО-ди килиз акъудна.

Къир цазва

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Федеральный метлебдин “Кавказ” шегъре рекъяй Дербентдиз фидайла, Музаим хуьруьхъ элкъезвай къекуьндал къир цазвай техника акурла, чун гъаниз мукъва хъана.

Чкадал киле физвай кваллахрал Дербент райондин ЖКХ-дин начальник Мансур Зейфединова гуьзчивал тухузвай. Адан гафаралди, шегъре рекъелай Музаим хуьруьн центрадихъ физвай рекъе цийикла туьхлуь хъийизва. Алай вахтунда ина къир цунин кваллах худда гьатнава. Планада къалурнавай 4 километр рекъин са паюна къир канва.

- Райондин мад гъи хуьрера рекъер

цийикла туьхлуь хъийизва? - жузуна чна М.Зейфединовавай.

- Ихътин кваллахар исятда Араблинка хуьрени киле физва. Ана 2,5 километр рекъе къир кана акъалтларнава. Лагъана кланда, марфар къвайла, рекъера гьатзавай ятар авахъун патал къерехрай махсус турбаяр кутунва. Идалай гъейри, цийикла туьхлуь хъувунвай рекъе улакъар гьалзавай бур патал махсус лишарни эцигда, - лугъзва Дербент райондин администрациядин ЖКХ-дин начальникди.

Къейд ийин хъи, Дагъустандин шегъеранни районра авай рекъер цийикла туьхлуь хъувунин программадин сергъятра аваз Араблинка хуьре Юрий Гагаринан тварунихъ галай куьчедани ремонтрин кваллахар киле физва. И куьчедани къир цадайвал я. Вири и крар “Дагестанавтодор” карханадал ихтибарнава.

Истивутар гъасилзава

Хазран КЪАСУМОВ

Стал Сулейманан районда хуьруьн майишатдин амай хилерихъ галаз санал саларбанвални виликди физва. Помидорар, афнияр районда гъасилиз гзаф йисар я. Эхиримжи вахтара ина суьрсетдин цийи няметарни битмишариз эгечнава, мисал яз, халияр, чичекар, серкер, бадамжамар, келемар... Къилди къачуртла, алай йисуз Цийи Макъарин мулкуна - 20, Дарклуш-Къазмайрал 6 гектарда гатун ва хъуьтлуьн халияр битмишарнава.

- Районда майвачивал вилик тухуник ва цийи няметар гъасилуник лежбервилни фермервилни майишатри, аренда-

торри еке пай кутазва, - лугъзва хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин управленидин начальникдин заместитель Гъамидин Абдулкафарова. - Ик, Герейханован хуьруьн мулкунал багъларин арайра некийар цазва. Имни чи патара, шартлара цийивал я. Мадни, алай йисуз районда сифте яз Эминхуьруьн мулкара аренда торри истивутар канва. Чаз авай деллралди, анрай тарифдин беъер кватл хъийизва.

Мукъвара чун Эминхуьруьн истивутар канвай салаз фена. Малум хъайивал, хуьруьн килихъ галай Клунтлар участкада истивутар гъасилунал аренда торар тир Жабир Юзбегов ва Расим Гъамзатов машгул жезва. Истивутар са гектардилай виниз майданра канва. Салан участкада авай хъсан къайда ва къенерик квай истивутрин беъер акурла, гуьгуьл шад жезва. Сала истивутрин са шумуд сорт ава, чежи пай кудай бур, къацу ва яру ранг алай бур я.

- Азербайжандай, Туьркиядай гъизвай истивутрилай чкадал битмишарнавай бур

гъам еридин, гъам акунрин жигъетдай хъсанвилехъ тафаватлу я, - рабочийри кватлавай беъердиз килигиз, лугъзва Гъамидин Абдулкафарова. - Чкадин няметар экологиядин жигъетдайни михъи я.

Жабир Юзбеговани Расим Гъамзатова чаз лагъивал, чкадин истивутрихъ муштерийрин патай еке игътияжни ава. Кватл хъувур истивутар хуьруьнвилерини маса къачузва, маса хуьрерай, районрай къезвай муштерийрин къадарни тлимил туш. Идалайни гъейри, истивутар Къасумхуьрел, Дербентда ва масанрани маса гузва.

Икъван чавалди аренда торри 20 тондилай виниз истивутар атланва, мадни 20-25 тонн хъхъун вилив хуьзва.

Чун салаз феий члавуз истивутар атланвал 12 кас машгул тир. Масират Рамазановади, Валида Бабаевади, Нурижат Къурбановади, Зейнаб Абдулаевади ва масабуру чаз лагъивал, аренда торри абуруз кваллахдин мажиб яз гъар юкъуз 1200 манат пул гузва, квалериз хъфидайла, гъардав 4-5 килограмм истивутарни вахузва. И кардилай абуру разивалзава.

Жабир Юзбеговани Расим Гъамзатован гафаралди, районда гъавадин шартлар ва накъвадин къурулуш истивутар гъасилунал патал кутугай бур я. Гъавилляй абурухъ къведай йисарани истивутар битмишардай ва майданар мадни артухардай фикир ава.

Аялрин уьмуьрдин бине кутавайбур

Масуб МАГЪМУДОВ,
отставкада авай полковник

Зун 1957-йисан 1-сентябр-диз Архитрин хуьруьн школада подклассдиз фенай. Зи сад лагъай муаллим Ватандин Чехи дяведин иштиракчи курхуьруьнви Къазибегов Абдулгамид тир. Адаз ина еке гьурмет авай. Адахъай кичлени ийидай. Гъавилляй аялар тарсар чириз алахъдай. Заз клелиз, кхъиз чирайди гъа и муаллим я, вичиз рагъмет хъурай. Зи риклелай ам алатдач. Гъам хъин вичин пешедал рикл алай муаллимар гъа вахтара гзаф авай. Къилин образование авачиртлани абуру рикливай къвалахзавай, чирвилер аялрив агакъарзавай, чаз инсанвилер тербия гузвай.

Сад лагъай класдин руководителъ Абдурагъман Мегъамедов тир.

Сулейманан райондин образованидин управленида заз "Положение о классном руководстве" къалурна. Ана кхъенвай пунктар къилиз акъудиз хъайитла, гзаф хъсан жеда. Амма муаллимарни, маса пешекарар хъиз, гъар жуьре я.

Алай йисан гатфарин вахт тир. Заз Къулан Стлалрин юкъван школадин 5-класса ДАССР-дин 100 йис тамам хъуниз талукъарнавай мярекатдиз, теклифнавай. И класдин руководитель, математикадин тарсар гузвай муаллим, вичин буба Герейханован хуьруьн юкъван школадин директор хъайи Дагъустандин лайихлу муаллим Магъарамов Рамазанан руш Шихагъмедова Зульфира я. Зульфирадин диде урус ва лезги члалан тарсар гузвай муаллим тир.

Зульфира Рамазановна Стлал Сулейманан райондин лап хъсан муаллимрикай сад, РД-дин умуми образованидин гьурметлу работ-

Малум тирвал, муаллимрин мажибар гъевчибур я. Гъа ихътин четин вахтара халкъдин аялар патал, галатун тийижиз, бязи вахтара пулсузни зегъмет члугвазвай муаллимриз аферин лугъуз кланзава.

Агъа Стлал-Къазмайрин юкъван школада йикъарикай са юкъуз зун тарихдин тарсар гузвай Тахмина Шагъмирзоевадихъ галаз таниш хъана. Акурвал, ам аялриз гзаф кланда. Ам зи хтул Артеман класдин руководитель я, хтул Камиладизни ада тарсар гузва. Тахмина Фейзудиновнади вичин класдин ва вири школадин мярекатар гъазурзава, абур къилени тухузва. Тахмина Фейзудиновна хъсан педагог, инсан тирдакай заз райондин образованидин управленидин начальникдин заместитель Къачабег Аминовани лагъана. За уstadлу муаллимди тухузвай са шумуд мярекатдани иштиракна.

Полковник Магъмудов Масуб, Къулан Стлалрин юкъван школадин директор Бабаева Ифриз, райондин образованидин управленидин начальникдин заместитель Аминов Къачабег, хуьруьн агъсакъалрин советдин председателъ Межидов Абдулмежид, класдин руководитель Шихагъмедова Зульфира 5-класдин аялрихъ галаз

Ада, Даггосуниверситетдин филологиядин факультет куьтягнавай жегъил муаллимди, чаз урус члалал рахазни чирна. Ада аялриз гъаридачир, надинжрал, женжелрал гъил ххаждачир. Ада чун дуьз рекъе гъатун патал гзаф зегъмет члугуна. Гьугъунлай адакай педагогикадин илимрин доктор хъана. Вичиз рагъмет хъурай.

7-8-классар за Рухунрин школада клелна. Ина зи класдин руководителъ жегъил, университет куьтягна хтанвай урус члалан муаллим Гьусеинов Исламудин тир. Лагъана кланда, ам хъсан муаллимни тир, класдин руководителни. Ада урус члалай зи чирвилер мадни артухарна. Адакайни педагогикадин илимрин кандидат хъана. Вичин чан сагърай! Исламудин муаллим ада тарс гайи аялриз гзаф кланда.

Къасумхуьруьн юкъван школада 9-класса клелдайла, зи класдин руководителъ математикадин муаллим Мейланов Шарафудин тир. Шарафудин муаллимни гзаф хъсан педагог тир. За юкъван школа 1968-йисуз куьтягна. Заз тарс гайи муаллимрин чехи пай хъсан инсанар, педагогвал, пешекарар тир.

Малум тирвал, алай вахтунда классдиз руководство гунай гъар вацра алава 5000 манат гузва. Стлал

ник, РФ-дин образованидин ва илимдин министерстводин Гьурметдин грамотадин иеси, 2009-йисан РФ-дин, 2020-йисан РД-дин лап хъсан муаллим я. Мярекатда райондин образованидин управленидин начальникдин заместитель Къачабег Аминова, Къулан Стлалрин хуьруьн агъсакъалрин советдин председателъ Абдулмежид Межидова, школадин директор Ифриз Бабаевади ва са шумуд муаллимди иштиракзавай.

Мярекат чаз гзаф бегенмиш хъана. Сад лагъайди, аялри вилик эцигнавай тема хъсандиз ачухна, абуру чпин чирвилер къалурна. Класдин руководитель Зульфира Рамазановнади еке зегъмет члугунавай, театрдин режиссерди хъиз, халисан тамаша туьклуьрнавай. Хъсандиз клелзавай аялриз чирвал ава, класдин руководитель абуруз диде хъиз, кланзава. Аялрал кутугай михьи партал ала. Мярекатда музыка ишлемишзава. Аялри чпис Дагъустандин тарих, районар, яшамиз жезвай халкъар, машгъур инсанар чизвайди субутна. За хабарар къурла, школа куьтягъайла, чеб гъиниз клелиз фидатла саки виридаз чизвай. Завай инанмишвилелди лугъуз жеда хъи, Зульфира Рамазановна халис педагог - чешне я.

Гъар школада дерин чирвилер авай, пешедал ва аялрал рикл алай, чпин везифайрив яратмишдай къайдада эгечизавай, жуьреба-жуьре къайдаяр, методикаяр ишлемишиз, ученикар клелунал желбзавай, абуруз инсанвилер, ахлакъдин, мари-фатдин тарсар гузвай муаллимар хъанайтла, чи аялрин жележер лайихлуди жедай. Класдин руководителар тир муаллимрикай гзаф крар аслу я. Эвелни-эвел абуру лезги халкъдин тарих, чписни, аялризни чирна кланда. Класдин сятара Гъажидавуьдакай, Къуьчуьр Саидакай, Стлал Сулейманакъай, Мегъамед Ярагъидикай, Нажмудин Самурскийдикай, чи игитрикай, твар-ван авай алимрикай, писателрикай, композиторикай, спортсменрикай рахана кланда. Аялриз лезги адетар, къуьлер, манияр, дидед члал чирунихъ еке метлеб ава. Жуван халкъ, чил хуьдай руьгь кутуна кланда аялрик.

За къуд йисуз школада къвалахна. Закай класдин руководителни хъана. Тарс гайи аялри заз "Масуб муаллим" лагъайла, гзаф шад жеда зун. Бязибурхъ галаз зи алакъарни ава, зи патавни къведа абур. Им зи девлет я, зи бахт я. За аялрал члугур зегъмет абурун риклелай физвач. Зи зегъметдиз абуру дуьз къимет гузва.

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Саида Сраждиновна ЭМИРАСЛАНОВА биологиядин муаллим я. Ам 1978-йисуз Белиж поселокада хана, ина чехини хъана. 1995-йисуз къизилдин медалдалди Белиждин гимназия акъалтларай руш ДГУ-дин биологиядин факультетдик экечна.

Муаллимвилерин зегъметдин рехъ 1997-йисалай гимназияда гатлунна. Муаллимвал хъана лагъана, Саида Сраждиновнади садрани пашманвал авунач. Аялриз тлебиатдин сирер чирун, абуруз биология кланарун адан рикл алай кардиз элкъвенва. Датлана цийи чирвилерин суракъда авай муаллимдин тарсарни къетлен жуьреда къиле физва.

С. Эмирасланова тежриба авай пешекар, камаллу, бажарагълу педагог, лугъудайвал, муаллимвилерин пеше ивидик квай инсан я. Ам тарс гузвай аялар пара клан хъуналди, вичин пешедал ашукъвилелди, намуслувилелди, гъам аялриз, гъамни юлдашриз куьмекдин гъил яръи авунин къилихралдини тафаватлу я. Муаллим ва класдин руководитель яз, гимназияда къвалахзавай йисара ада са шумуд несилдиз чирвилер гана, уьмуьрдин шегъредал акъудна. Саида Сраждиновна аялрин клели дуьстни я. Гъавилляй гимназияда адан гъилик клелай аялриз, абурун диде-бубайризни ам пара кланда.

Чешнелу муаллим

- Муаллим хъун, - лугъузва С.Эмираслановади, - гзаф жавабдар къвалах я, гъикл лагъайтла муаллимди неинки са аялриз тарсар гузва, гъакл вични гъамиша цийи чирвилерин чешмейрин суракъда ава. - Машгъур писатель Н.В. Гогола икл лагъанай: "Масадаз тербия гун паталди эвелни-эвел жуьв тербияламишун лазим я". Гъавилляй аялрал рикл хъун, виклегъвал, сабур, гафунал клелиз акъвазун, жуван пешедиз вафалу хъун, фикир-хиялдин девлетлувал, зегъметдал рикл хъун, вири крар хъсан жедайдахъ инанмишвал авун - ибур вири муаллим жез кланзавай инсандихъ хъун лазим тир къилихар я.

Школадиз фена, аялрин чинар акунмазди, риклик шадвал акатда. Гъар са аял жуван къаршидиз къезва: сада са цийи хабар гузва, муькуьда вичин сир ачухзава, пуд лагъайда гъавурда гъат тавур кардикай хабар къазва, бязибуроз чеб диндирмишна клан жеда, - лугъузва муаллимди.

Саида Сраждиновна аялрин гъал-агъвалдикай хабар къазвай, абурун гъавурда гъатзавай, гъар са аялдин яратмишунин алакъунар гъиссна, абур вилик тухуз алахъзавай муаллим я. Вишералди аялриз дерин чирвилер гун патал гъикъван къуват, кланвал, къастни зегъмет герек къезва муаллимдиз! Саида муаллимдин гъилик клелзавай гзаф аялри олимпиадаир, конкурсра къвенклевечи чкаяр къазва, гъалибвилер къазанмишнава. Мисал яз, 2018 -йисуз международный "Солнечный свет" олимпиадада 9-классра клелзавай аялрин арада Асия Алибалаева ва 7-классра клелзавай аялрин арада Самира Жамалдинова 1-чкайриз лайихлу, муниципальный "Йисан ученик - 2018" конкурсра Абдулхаликъ Эмирасланов гъалиб хъана. Райондин сергъятра аваз тешкилзавай экологиядин "Брей-ринг" турнирда Саида муаллимди гъазурнавай командади гъалибвал къазанмишна. Вирироссиядин "Большая перемена" конкурсра Фариза Абдулмежидовади приздин чка къуна.

Саида Эмираслановадин ученикри ингъе адакай вуч лугъуватла.

РАМАЗАНОВА Ханум, 11-класс. - Саида Сраждиновна зи рикл алай муаллим я. Зун а кардал шад я хъи, ирид йис къван я заз и гзаф хъсан инсанди тарс гуз, вични зи рикл алай тарс - биология. Адаз вичин предмет лап хъсандиз чида, чирвилер чавни агакъарзава.

АБДУЛМЕЖИДОВА Фариза, 11-класс. - Адан тарсуниз фейила, гьугъуьл - ачух, виридаз хъсанвал ийиз, хъвер багъишиз клан жеда. Саида муаллим гъар са четинвилляй хъвер кваз, гьугъуьл ачух яз экъечлиз алахъзава. Ада чаз уьмуьрда герек къеведай гзаф крар чирзава, меслятар къалурзава, насыгъатар гузва. Саида Сраждиновнадин гъилик клелай гъар са аялди адаз гьурметзава. Ам риклиз чими, къени къилихрин инсан я.

Саида Сраждиновна къилин дережадин муаллим я. Адакай "2018-йисан муаллим" ва "2021-йисан Дагъустандин лап хъсан муаллим" конкурсрин гъалибчи хъана. Адахъ "Учитель будущего" квалификация ава. 2019-йисалай Саида муаллимди вичин хъуси программадай "Зигъин авай аялрихъ" ("Работа с одаренными детьми") галаз къвалах тухузва. Районда муаллимрин арада "Сергъятар авачир музыка" лишандик кваз къиле феи конкурсда ам сад лагъай чкадиз лайихлу хъана. Вичин предметдай ам са шумуд сертификатдин сагъиб я. Экологиядин йисан сергъятра аваз ада тешкилна къиле тухвай "Яд галачиз чилел уьмуьр авач" чехи мярекат гилани аялрин ва муаллимрин риклел алама.

Саида муаллим школадин дирекциядин, поселокадин ва райондин администрациядин патай яръгал йисара образованидин хиле члугвазвай гъакъисагъ зегъметдай хейлин грамотайриз, разивилин чарариз, дипломриз лайихлу хъанва.

Чи мурад чешнелу муаллимдихъ мадни еке агалкъунар хъун я.

Дагъустан - туризмдин край

Майилар артух жезва

Надият ВЕЛИЕВА

ЭХИРИМЖИ вахтара Дагъустан Республикадин шегьерин акунар са къадар хъсан патахъ дегиш жезва. Кьилди къачуртла, Дагъларин уьлкведин меркез Махачкъала югъ-къандавай гуьрчег ва гегенш жезвайди аквазва. Къакъан мертебайрин яшайишдин ва алишверишдин гзаф дараматар хъажнава. Куьчяр гьаркъуь хъувунва, хъийизва, къир цана, эквер туна къайдадиз гъанва, гъаятрал жуьреба-жуьре ширер янавай жугъунар элкьуьрнава, аялриз къугъвадай майданар тукьлуьрнава. Цийи паркар кутунва. Чи меркез Европадин хътин шегьердиз ухшар гъиз алахънава. Алай вахтунда Махачкъала экономика, культура, карчивал, туризм вилик физвай центрадиз элкьвена. Ибур вири агъалияр шадардай къвалахар я. Шад жедай кар мадни ам я хьи, ихътин къулайвилер хъийидалай къулухъ республикадиз къевезвай туристрин къадарни йисалай-суз гзаф жезва. Къенин зи ихтиллатни чи шегьердиз ял ягъиз атанвай са хизандихъ галаз хъайи гуьруьшдикай я.

И йикъара чун са мукъвадан къвализ фенвай. Ана Удмуртиядин Ижевск шегьердай атанвай жегил хизан авай. Хизандин къил Александр Николаевич Ижевск шегьердин технический университетдин муаллим-программист, адан юлдаш Ксения - медсестра, абурун гъевчи стха Владислав школьник я. Абур и хизанда гьикл хъана авай лагъайтла, и къвалин иеси Тимура чи республикадиз къевезвай туристар чпин хушуналди Дагъустандин тамашуниз лайихлу чкайриз - Гунибдиз, Сулакдин дагъардиз, Дербентдин Нарын-

мар лагъайтла, чпин къуватлувилелди, жуьрэтлувилелди, камалдалди, риклин ачухвилелди тафаватлу жезва. Ихътин медени ксарихъ галаз таниш, дуст хъунай за жув бахтлу инсан яз гьисабзава, - лагъана Александра.

Мугъманриз лезгийрин адетрикай чирун патал Тимура са кассета кутуна. Телевизордай лезги мехъер къалурна. Кватл хъанвай къван инсанар, дуьзмиш-

надиз хъфидай вахт атана. Къвалин кайваниди абуров багъламайрик кваз са гьихътин ятлани пишкешар вахкана. И кар акур туристрин гьейранвилехъ тум-къил авачир. Чна садрани и гуьруьш риклелай алуддач лугъуз, къвалин иесийриз, юкь агъуиз, икрамзавай.

- Центральный телевиденидин, бязи каналрай, СМИ-ра дагъустанвийрикай лугъузвай гафарихъ чун мад садрани агъан

навай гегенш суфраяр, суса къуьл ийидайла, адан гъиле твазвай къван пулар акур мугъманри чпин тажубвал къалурзавай. Икъван инсанриз куьне тлуьнар гьикл акъакъарзава, ихътин еке харжияр ийиз квелай гьикл алакъзава лугъуз, абур мягътел хъана амукънавай.

хъийидач. Чал чи уьмуьрда ихътин гуьрметлу инсанар гьалтайди туш. Чун Дагъустандай рикл разивилинни шадвилин гьиссерив ацлана хъфизва. Чна чи дустариз, къуншийриз, таниш-билишризни Дагъустандикай, анин мергъяматлу инсанрикай, лезгийрин къанажагълувиликкай, тлебиатдин гуьрчегвиликай ихтиллатар ийида. Чаз дагъустанвийрихъ сагъвал, шадвал, абадвал, хушбахтлу уьмуьр хъана кланзава. Сагърай куьн! - лагъана, мугъманар чеб ик! хушдаказ илифарай къвалай хъфена.

Чи республикада за чпикай ихтиллатнавай хътин мергъяматлу, мугъманперес хизанар, инсанар гзаф ава. Ик! уьлкведин шегьеррай, регионрай къевез, хванахъаяр хъанвай дагъустанвийрин къвалера пул-

Райсудин НАБИЕВ,
муаллим, зегъметдин ветеран

Чи рагъметлу ата-бубайрихъ, абурухъ галаз къуьн-къуьневаз яшамаш хъайи чехи дейрихъ, уьмуьр тухудайла, гъамиша куьмек хъайи хейлин мисалар ава. Гьелбетда, къенин юкьузни бубайрин мисалрикай менфят къачузва, абурун къадир гзафбуруз ава. Гьикл хьи, и кардиз фикир гузвайбуруз абуркай куьмек хъайиди, жезвайди аквазва. Чи бубайрихъ "тимилини хъуй, ангула хъуй" лагъудай мисал ава. "ЛГ"-диз хъизвай мухбиррикай сад тир Тамил Салманова адан дерин манадин гъавурда фадлай акъунвайди адан хъинрай, абурун уьлчмейрай дуьм-дуьз аквазва. Уьмуьрдин гъар юкьуз герек къевезвай темайрай ада хъизвай куьруь макъалаяр за гъамиша къелзава, абур заз гзаф хуш я. Къе заз мукъвара чапдиз акъатнавай "Намус инсандин гуьрчегвал я!" (2021-йисан 19-августдин 33-нумра) макъаладикай къве гаф хъиз кланзава. За макъаладин терех хуьзва. "Инсандин къанажагъ, руьгъ, ахлакъ, марифат адал алай парталри къалурда", - хъизва авторди. Рази я. Авторди, вичик хъиз, газет хъизвай ва къелзавайбурукни, шаксуз, къалабулух кутазвай лезгивилиз, адан медениятдиз, эхиримжи вахтара бязи итибри, папари, гьакл жегил гадайри ва рушари, гъатта вижевай къуллугърал алайбуруни алукна, мярекатриз экъечзавай пек-парталдиз къе-

Жувалайни гзаф аслу я

тлен фикир гузва, вичин фикирар лагъанва. Имни авторди герек авачир крарин вилик пад вахтунда къун патал ийизвай куьмек - чалишмишвал я. За а парталрин акунар гьихътинбур ятла тикрардач, авторди абур ачухдиз лагъанва. За лугъузвайди гьикл къантлани хъурай, вирида алукъзава, зани алукда, сад жеда ана лугъудай фикиривай са тимили хъийитлани яргъа хъуникай я. Жуван лезгивилин лешанар хвейитла, абурни гъарда вичин аялдиз чирайтла, хъсан жеда. Адалайни гъейри, аялри, гъи кар хъийитлани, гъевчи яшара авайла, фад къатлундай, фад къабулдай адет я. "Дана - епинамаз, аял къепинамаз вердишарна кланда" - гъавилай лагъанвачни бес бубайрин мисалда! Чаз аквазвайвал, аялар, чехибуруни рекъай акъудзава. Компьютердин ва телефондин къугъунар, центральный каналрай гузвай бязи передачар, сегнейриз эдебсуз тегерда пек - партал алаз экъечина, уюнар ийизвайбуру ва ик! мад къалуриз жеда. Диде-бубади ахътин передачайриз килигунал къадагъа эцигна кланда. Гъар гьикл хъийитлани, аялар ахътин передачайриз килигунихъ зарардилай гъейри, зерени хийир авачирдан гъавурда, и кар абурун бейнида, къиле туна кланда. Абур такланарун, аялар абуроз килиг тавун патал чалишмишвал авун лазим я. Амма и карни къилиз акъудиз жеда, эгер чехибуру чеб дуьз тухуз хъийитла. Аялриз сифте аквазвайбуру гъабур я эхир.

Вири и крар чалай гъар садалайни гзаф аслу жезва. Вун, яб къуна, кикер, чларар тукьлуьрдай, абуроз герек авачир рангар, лак ягъиз, я тахъайтла, патар кими булушкаяр хъатлиз, цваз садани тухузвач хьи, жув я анриз физвайди, мешребсуз ийизвайди. Гьакл хъийила, акъулбалугъ гъар сада жува-жувазни тербия гана кланда, гзафни-гзаф - дишегълийри. Лезги меденият тербиядин таъсирлу, гъа са вахтунда дуьз ва къуватлу алат я. Гьакл хъийила медениятдин ирс музейра хуьзва, анра адаз еке чкани ганва.

Чи гележег тир жегил гадайрихъ элкьвена, лугъуз кланзава, къуй абуроз хъел татурай, я бейкефни тахъурай. Эхиримжи вахтара гзаф жегилар чуруяр алаз аквазва. Абурун жергеда артистар, манидарар, спортсменар, духтурар, шаирар, писателар ва ик! масабурни ава. Адет яз, майилрикай рагъметдиз феи кас аваз хъийитла, са шумуд юкьуз, ясдин лешан яз, чуру тадайди тир. Гила, сад-вад квачиз, вири чуруяр кваз къекъевезва. Идани абур яшара авайбуру хъиз къалурзава. Ша чна гъар сада чалай аслу крарал, бубайрин мисалрал амал ийин!

» Дагъустанвийар гзаф гуьрметлу, мергъяматлу, регъимлу, мугъманрал рикл алай, абур къабулиз чидай, жумартлу, къанажагълу инсанар я. Лезгийрин итимар лагъайтла, къуватлувилелди, жуьрэтлувилелди, камалдалди, риклин ачухвилелди тафаватлу жезва.

къеледиз, Самурдин тамуз... килигиз тухузвай. И гъилерани нубатдин сейрдай жкведайла, Тимура, гуьрмет авуналди, и хизандиз чпин къвализ теклифна. Чи арада ихтиллатар башламыш хъана.

"Къез чи республика бегенмиш хъанани, квевай ял ягъиз жезвани?" суалриз мугъманри ик! жаваб гана:

- Са йисуз, галатун тийижиз, зегъмет члугурла, гатун отпускдин вахтунда хизан галаз ял ягъиз санихъ физ клан жеда. Амма твар-ван авай санаторийриз финик чун хътин жергедин инсанрин тлем акакъдач. Анриз путевкаяр лап багъа я. Туристдиз кланзавайди чими гъуьлни къакъан дагълар я. Абурни Дагъустанда авазва. Гъавилай чна иниз атун къетина.

Дуьз лагъайтла, иниз къведайла, чи риклик тимили кичевал, секинсувални квачиз тушир. Чна чи юлдашриз Дагъустандиз физвайдакай хабар гайила, абур, квехъ вуч хъанва, ана къвалер хъиткинарзава, инсанар ягъиз рекъизва, рушар чуьнуьхзава, есирвиле къазва лугъуз, чун чи фикирдилай алудиз алахъна. Амма алатай йисан гатуз чи дидеди 15 юкьуз вичин са юлдашни галаз Махачкъалада ял яна. Хтайла, ада чаз Дагъустандикай гзаф итижлу, чими ихтиллатар авуна. Дагъустан гзаф миллетрин дуствилин чехи са хизан я лагъанай ада чаз. И гафари чак руьгъ кутуна, иниз атуни фикир мягъкемарна. Гъавилай чун къе ингъе ина ава. Гила чаз чи вилералди гзаф крар, чкаяр акуна. Дагъустанвийар гзаф гуьрметлу, мергъяматлу, регъимлу, мугъманрал рикл алай, абур къабулиз чидай, жумартлу, къанажагълу инсанар я. Лезгийрин ити-

Самурдин там

Ахпа къвалин кайваниди суфра дуьзмишна, вилик серг квай къатух алай хинклар гъайила, им гьикъван дадлу хуьрек я, ихътин хуьрек за садрани тлуьрди туш, куь хуьрекар вири дадлубур, куь кухня гзаф девлетлуди я лугъуз, гьейранвалзавай удмурти.

Мугъманрин разивилихъ а къил авачир. Иллаки Самурдиз фейила, анин мергъяматлу инсанри, михьи гъавади, къайи булахи, къацу тамари, емишрив ацланвай багълари абуроз гзаф таъсирнавай. Анин тлебиат гьикъван гуьрнегди я лугъуз, тажуб хъанвай.

Ихтиллатар гьикъван гурлу тиртлани, мугъманар чеб аквазнавай мугъманха-

суз аквазиз, Каспий гъуьлуьн пляжрал ял язавай, Самурдин тамуз, чи дагълариз, Дербент шегьердиз ва къеледиз килигиз физвай мугъманрин къадар тимили туш.

Идалди заз вуч лугъуз кланзава? Дагъустан туризмдин край тирди, ина килигуниз лайихлу надир чкаяр авайди гзафбуруз чизва. Идал чи халкъарин, инсанрин мугъманпересвал, риклин ачухвал, адетрин девлетлувални алава хъхъайла, туризм вилик тухудай шартлар, мумкинвилер, туристри Дагъларин уьлкведиз майил авун, атуьн къвердавай артух жеда. Кланзавайди хъсан маршруттар тайинарун, чкайрални дуьзгъун шартлар тешкилуьн я. И жигъетдай гзаф крар, гьелбетда, хъувуна кланзава.

Исмихан Къадимован - 90 йис Чилин шаир, хуьруьн шаир...

Мерд Али ЖАЛИЛОВ

Исмихан КЪАДИМОВ аз патавай акур, вичихъ галаз адан хуьре, квалел са къас фу тлуьр, санал ширир келелиз, веревирдер авур шаиррикай сад я. Адан гъакъиндай кхьей гзаф авторри (Къ.Рамазанов, Ш.Шабатов, А.Нагъметуллаев, Н.Мегъамедрасулова) ам "чилиин шаир, хуьруьн шаир" тирди кхьейднава. Гьикл хьи, ам 1931-йисуз къакъан дагъдин Гъепцегърин хуьре (Докъузпара район) хана, гъана дагъларин яйлахрал, къайи булахрал, зарлу чигерални атирлу цуькверал ашукъ яз, абурал гъейранвал ийиз, ширир, манияр теснифиз, члехи хъана. Ада вичин зегъметчи гьилера, сад хьиз, устадвилелди куьтени пер, дергесни чумахъ, гъа са члавуз чарни, къелемни къачуна. Ктабарни акъудна: "Тлебиатдин сегъне", "Шарвили", "Хизан сир я", "Чи руьгъдин хазина", "Уьмуьр женг я" ва мсб. "Шарвили" поэмадай автордиз чи халкъдин игитвиллин "Шарвили" эпосдин премия гана...

Хуьруьн зегъметчи шаирдин эсерар мукъвал-мукъвал "Лезги газетдиз", "Самур", "Кард", "Дагъустандин дишегъли" журналриз, лезги шаиррин ширир умуми кватлалриз акъатиз хъанай.

Эхиримжи "Уьмуьр женг я" ктаб акъатайла (ам 329 чиникай ибарат я), за кхъенай: "Исмихан Къадимов яшлу автор ятлани (адан 85 йис тир), къелемди, гъамиша хьиз, чилел, уьмуьрдал, инсанрал, гъахълувилел, михъвилел, гъейратлувилел ашукъ яз, кваллахзава... Хуьруьн шаир, чилин шаир, лежбер шаир - гъа сад хьиз къазва гъепцегъви Исмиханан тварцихъ галаз" ("ЛГ"-дин 2015-йисан 20-август).

Чна инал лагъанвай гъар са келимади, шаирдин яратмишунрин алем квекай ибарат ятла, лишанламишнава.

Шаирдин хуьруьнви, хъсан муаллим, публицист, общественно-политический деятель Агъадаш Нагъметуллаева кхьейднава: "Исмихан Къадимован яратмишунра хуш къилихрин, виниз тир къанажагъ авай, лавгъавал гвачир зегъметчи инсанди къетлен чка къазва. Герек атай чкадал ада уьткъемвилелди вичин терефни, дережани хуьзва. Ингъе "Хеб я вун, хеб" ширир къачун ("Чи руьгъдин Хазина" ктабдай). Са "арифди" муькуьдан "авамвал" къалурун патал адаз "хеб я вун, хеб" лугъузва. Жавабди вич вилив хуьз тунач:

- Я хва текъейд, - лагъана,
Жаваб гузва муькуьда, -
Хипен вилик какур жез,
Икрамзава вирида.
Туьтуьна сун шарф туна,
Сун пенжекни шалварни,
Тандални сун свитер,
Сун гуьлуьтра къвачерни...

Вун къвачелай къилел къван
Башламишна гъа хеб я.
Балклан кландай, цлап таклан,
Мезни халис терхеб я...

Бес им шаирдин - айгъамчидин, вичизни хуьруьн уьмуьр, хипехъанвал вуч ятла, хъсандиз чизвай устаддин ачух тарс тушни! Исмихан Къадимован ирсина ихътин жанлу, насигъатдин эсерар цудралди гьалтзава. Виридалайни артух, чи риклел аламайвал, гъеле алатай асирдин 70-йисара клелдайбурун мецерал атай, шаирди лезги члап чпин "чирвилералди" хирде ийизвай бязи оратарар - чиновникар русвагъзавай "Вот, юлдашар!" шаирди Исмихан вуж ятла чирнай, машгъурнай.

Так конкретню подуматна, и кардиз
Резервиар акъуднайла, хъсан тир.
В основном, гъа идакай са польза,
Безусловно, хкуднайла, хъсан тир...

("Тлебиатдин сегъне" ктабдай).

Адалай къулухъ Исмихан халкъдин арада халкъдин уьмуьрдалди, къайгъуйралди, зегъметралди члехи хъанвай шаир тирди гъар сада гьиссна...

Члалан устад шаир Къадир Рамазанова Исмиханан члалан милливилел хьиз, адан сабурулувилелни гъейранвалдай:

Исмихана, кисна, цларар кхьизва,
Акъудайвал кисна вичин ктабар.
Мерд Алидиз къарай авач, хъфизва,
Авун патал "Лезги газет" хабардар...

("Дустарикай дустариз зи" ширирай)

Гъакъкъатдани, И.Къадимован гъар цийи ктаб акъатайла, клелдайбуру чна хабардар авурди я. Неинки гъакл хабардарна, гъар са ктабдин къетенилеризни къимет гана. Чна къатлуз-вайвал, Исмихан Къадимов вири уьмуьрда хуьруьн темадиз, чилин девлетар, инсанрин садвал, селигъалувал ва гуьрметар хуьнин, вири няметрив къадирлувилелди эгечлуьнин

месэлайриз вафалу яз амуькна. И жигъетдай ам, чи фикирдалди, чи милли шаиррикай анжах арифдар Стлал Сулейманаз ухар я лугъуз жеда. Сулеймана хьиз, Исмиханани чилел зегъмет цлугъазвай маргъухъанризни бичинчийриз, малдарризни хипехъанриз, устларризни заргарриз мани лагъана. Устад-виллин дережар гъарма сад са жуьре ятлани...

Хайи чиликай, тлебиатдикай рахадайла, ада кардик кутазвай гекъигунриз, рангаризни тавариз, сесериз яб гун:

Къуьнуьхъ лацу циф галчукна, кавал хьиз,
На лугъуди, и дагъ цаун дестек я.
Секин яйлах милайим я, марал хьиз,
Гьикъван риклиз чимини я, гуьрчег я.

Бижгъер-бижгъер хъанва цифер синерал,
Эчлелавай ярдин читин перем хьиз.
Циферайгъуз рагъ кватнава чуьлперал,
Эслид риклихъ тамарзу тир Керем хьиз...

Сад лагъайди, автордин саки вири эсерар инсанни тлебиат санал ала, сад-садан къайгъуда ава. Им къетлен алакун тирдал шак алач.

Къвед лагъайди, шаирди арадал гъанвай гъар са шиклди, чеб рангаралди, ширеривди цлугурбур хьиз, клелзавайдан бейнида гъейранвал арадал гъизва. Шаир художник туш садани лугъудач жеда. Дугъриданни, Исмихан Къадимован къулав алай вахтунин машгъур художникрикай сад тир Къадим Къадимов члехи хъун дуьшуьшдин кар туш... Ам Избербаш шегъерда художественный школадин муаллим я.

И йикъара Исмихан Къадимован 90 йис жезва. Вич чи арада амачтлани, адан ирс чав гума, руьгъ чухъ галаз рахазма.

Чна и юбилей вири гъепцегъвийриз, вири лезгийриз, хайи члалал ва эдебиатдал рикл алай вирибуруз мубаракзава.

Агъадихъ чна шаирдин чи гъилик кумай эсеррикай чапзава.

Исмихан КЪАДИМОВ

Вахт я къе

Члал хухъ, чил хухъ, жуван чан хьиз,
Ватан клан хухъ лугъуда.
Гъар са касдин ферз я хуьнуьхъ,
Рикл хуьдай хьиз хуруда.
Члал квахъайтла, миллет квахъда,
Риклив гъайиф агатда.
Асайишдин хевлет квахъда,
Къвачикай чил хкатда.
Вун вуж я къе, вун нинди я,
Хабар къадай сад жедач.
Жуван дибни дувул квахъай
Рикл эсиллагъ шад жедач.
Нефсер къаних хъайила чи,
Пулдихъ ялвар акатда.
Акьулди фер гайила чи,
Чил савдадиз аватда.
И чил зид туш, я видни туш,
Чи несиприн чил я ам.
Зегъметдалди уьмуьр гуьрчег
Ийиз, къве гъил, къил я ам.
Чна чуплах авурла чил,
Патандак хвеш акатда.
Чахъ тахъайтла къайгъудар къил,
Чил чи гъилляй акъатда.
Регъбер тахъай халкъ кулягъ я,
Садвал тежез, агатдач.
Бул гъужетрай акъаз, чиклиз,
Къастар къилиз акъатдач...

Дуьньядив рахун

Аман, дуьнья, вун
Къажгъан хьиз ргаз,
Ажугъламиш жез,
Вулканар къудгаз,
Тамариз - цаяр,
Къурагъвал - чилиз,
Гъуьлерлай къати
Турфанар вегъиз,
Залзалаяр жез,
Къарсурзава на,
Шегъерар, хуьрер
Чуклурзава на.

Лагъ, вуч хъанва вахъ,
Жаваб це дуьзгъун.
Куьз квагъда гъалар,
Чилерал къизгъин.
Вун къизгъин тежез,
Милиз кланда чаз.
Ви чуьлпер женнет
Ийиз кланда чаз.
Рагъул булутрай
Марфар къез чилел,
Берекатрин гад,
Гатфар къез чилел,
Ви къужах члагай
Бахча хьиз хъурай.
Вун чаз девлетрин
Хунча хьиз хъурай...
- Эй инсан, инсан,
Жаваб сад я зи,
Къез уьмуьр хъсан
Хъун мурад я зи.
Зун - чан алай чил,
Ракъинал дамах,
Гъавада къезил -
Гегъенш я къужах.
Ятарал нурулу
Алемдин гъевес,
Жигердал гужлу,
Мехмер хьиз нефес.
Сиягъатда заз
Галатун чидач.
Гъалатл хъана, рехъ
Алатун чидач.
Тешкилиз югъ-йиф,
Гъерекат я зи.
Чилерал марф, циф
Берекат я зи.
Къез бул няметар
Гъасил жедайвал.
Гъалал девлетар
Тешкил жедайвал,
Гуьрчегвал чилин
Азгар жедайвал,
И чил женнетдиз
Ухар жедайвал,

Халикъдиз икрам,
Ракъиниз гуьрмет,
Сегъердиз салам,
Къез - руьгъдин девлет...

* * *
Тик къадал суьруьдин шагъ
Такабур къун уях я.
Къайи шагъвар пеле акъаз,
И дагъларин дамах я.

На лугъуди, и гунагъсуз
Бахтвардиз иервал
Ганва вири и яйлахрин,
Перишанди тежервал.

Вацран ишигъ секин дагъда,
Сегъер ракъин нурарин,
Яргъи рушар цаун тагъда,
Цайлапанар цаварин.

Миже квай векъ цуькведавай,
Чиг ацукъай цаварин.
Чешнедай къез гуьнедавай
Гъамга таза ятарин.

Алахъай югъ, рагъ алцифай,
Тлебиатдин гумрагъвал,
Регъел цифер, яр къекифай,
Вили цаун фирягъвал.

Регъелрик квай свалар, къветер,
Сесер ширин авазрин,
Дагъдал къвайи живед эсер,
Туьнтвал къайи аязрин.

Лув гуз цава гъерездаллай,
Ем гуьзетиз варцаралд,
Зурба лекьер къез ацукъдай
Дагъардин тик мурцарал.

Туьк хътин векъ, сувун къужах,
Ширин сесер туртурдин.
Гъейран жедай руьгъдин дамах,
Мешреб сувун абурдин.

Хипер, клелер какахъдай вахт
Гьикъван яб гуз клан жедай!

Абрун ванцел вири яйлах
Оркестрдин ван жедай.

Сувун чинлай векъ ядайла,
Дергес хьел хьиз хкатдай.
Къайи яд хъваз, гъекъ авадриз,
Чандик гъевес акатдай.

Хуьруьн жегъил гадани руш
Вири сувуз экъечдай.
Клунтар ийиз, марквара тваз,
Шад зегъметдик экечдай.

Виш гектарралд сувун майдан,
Твайи къил хьиз, хкатдай.
Айиб кар тир къулухъ къвазун,
Тади гъалда хкатдай...

Лугъумир хьи, ибур вири
Гъаклан къуру сесер я.
Валлагъ, биллагъ, акур къванбур
Риклиз чими гьиссер я.

Четинни тир, жегъилни тир,
Къастуналди кваллахдай.
Гишинни тир, къецилени тир,
Амма кардал дамахдай.

Къе аранда са зур га гъаз,
Арза, ферзе бул жеда.
Мелер ийиз, зрекъар хъваз,
Гзаф кагул тлул жеда.

Къе аранда - чилин къитвал,
Четин жезва къвердавай.
Сергъятар къез агатзава,
Хуьрер фирягъ жердавай.

Арандин чил къит хъанватла,
Чахъ баркаван дагъ ава.
Цуьк акъатай сувун майдан,
Бул къацу векъ, рагъ ава.

Векъер яна, хкиз хъун - ам
Чи суьрсетдин бине я.
Иесивал ийиз хъун-ам
Чи жуьрэтдин чешне я.

Къе ислягъвал, вахтар секин
Гьикъван рахан, дад авач.
Жегъилар чахъ - картар хътин,
Руьгъ хкаждай сад авач.

Чан аламаз

Лугъуда хьи, имтигъан я
Инсан хана рекъидалди.
Уьмуьр даим ширин чан я,
Як, кларабрал ивидалди.

Имтигъанрай акъатайда
Им са фана дуьнья ялда.
Инсанар, куь ягъ, намус хухъ,
Дуьнья мугъманхана ялда.

Кат-калтугиз, зегъмет цлугъаз,
Им са текъин чара ялда.
Ширин чандал зиллет цлугъаз,
Четин шартлар пара ялда.

Са регъятвал такур уьмуьр,
Гьикл жеда ам хуш лугъуда.
Гъахъ ишлемиш тавур уьмуьр,
Келекдаини туш лугъуда.

Ялна-ялна, девлет кватла,
Кеф цлугъаз вахт хъаначалда.
Гьикъван ялда, икрагъ хъана,
Чандихъ такъат амачалда.

Агъ, няметар, вуч къван багъа,
Вири гъилик бул хъаналда.
Гьим тлуьртлани, къабул тийиз,
Чандик къайи фул хъаналда.

Сагъ чанди кватл авур къван пул,
Сагъсуз рекъе къвач хъаналда.
Дава - чара ийидай къван,
Вири гъаниз тлач хъаналда.

Кватл авур къван ви мал-девлет
Гьич риклелни къвеч лугъуда.
Анжах жуван сагъ чандилай
Багъа затни жеч лугъуда.

ГАЗЕТ КІЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Азедин ЭСЕТОВ

Зурба шаир

Итимдик гагь-гагь дагьлариз гьурчез фидай хесет квай. И сеферда ам гьурчяй хучарар буш яз хтанвай.

- Агь, са патрумни хьанвач хьи бушиз, Гьурчяй заті гвачиз хтана вучиз? Са вил ахвардай вахт нагьакь пучиз, Биши чуьллерин вун есир яни? - ихьтин гафаралди ахмурапа итимдиз - шаирдиз. Итимди адав ажайиб жаваб ахгакьарна: - Атир яйлахрин гваз хтанва зун. - Гьамга булахрин гваз хтанва зун, Мани кьавахрин гваз хтанва зун, Абур ваз такун зи тахсир яни? И куплетар Ибрагим Гьусейнова, царба-цар урус члалаз элкьурна, Расул Гьамзатоваз клелна.

Яб гана, Расула хабар кьуна: - Пушкин яни?.. - Ваь, гьурметлуди, ам Шихнесир Кьафланов я! - Жеч! - гьарай акьатнай Гьамзатовай. - Чяхь гьахьтин зурба шаир хьанвани?.. Эхь, гьурметлудур! Гьахьтин зурба шаир я Шихнесир - Лезги шаир - миграгьви...

Мал - иесидал...

Зак жегьил вахтарилай хкат тийидай, яргал фидай азар хьиз, са хесет квай. Туьквенра акур, жуван пешедай лазим кьведай ктабар маса кьачудай. Герек атайла, за абур ишлимшдай.

Командировкада аваз, Москвада ктабрин туьквенда заз гзаф марагьлу са ктаб акуна. Винелай гьурчегди хьиз, адан кьенепадни зи пешедай илимдин ахтармишуралди девлетлу тир. Адан авторарни Румыниядин пуд профессор тир.

Чи уьлкведа ихьтин ктабдиз, са гафуналди, "Акушерство" лугьуда. Амма и ктабдиз тварни кваз гьурчегди ганвай. Клеви картондин жилдерал кьацу атлас акьалжнавай ва винелни кьизилверекьдин чехи гьарфаралди "Воспроизводство человека" кьенвай. Кьимет пара тиртлани, а члавуз завай туьквендай гьакі эхкьечиз хьаначир.

... Тарсуна за сифте кьалурна, ахпа и ктабдин тарифна. А йисара чи медицинский институтда кьецепатан уьлквейрай атанвай хейлинин студентри клелзавай. Палестинадай тир са арабди и ктаб клелун патал са 2-3 юкьуз вичив вугун тлалабна. Чирвилерал рикі алай жегьилдиз муаллимдивай ваь лугьуз хьанач. Малум хьайивал, студент зи ктабни гваз цуьк хьана. Гьикьван гьайиф тиртлани, завай ам жагьур хьийиз, ктаб элкьурна вахчуз хьаначир.

Уьлкве кланвай чалкечир девир алуькна. Чехи уьлкве амачирла, гьечли ктабди-кай магьрум хьун чехи дерт яз акуначир заз. Рикіайни ам зи акьатзавачир.

Йисар кьез фена. 2019-йисуз 4-курсунин 40-группада тарс тухузвайла, ктабрикай ихтилат кватайла, за, гьайиф члугунивди, студентди ктаб кьачуна, вахкун тавур кьиса ахьайна. Чпин муаллим ктабрин кьадир авай инсан тирди студентриз чир хьанвай.

Зи предметдай курс куьтгь жезвай эхиримжи тарсуна студентри чпиз хьсан чирвилер гайивилэй разивилин ихтилатар авуна, зи вилик столдал, гьурчегдиз члугурнавай кьватида аваз, са ктаб эцигна ва, ам ахьайна, чпин вилик тамашун тлалабна.

Ктаб акурла, зун, рахадай гафар жагьин тийиз, саки серсер хьана амай. Адан жилдинин кьенепатал студентри, А.Муталибова кьейивал, "хатларалди гьурчег пара" чпин фамилияр кьхьена, кьуларни члугуна, ихьтин келимаяр алава авунвай: "В благодарность за полученные знания эта книга была отображена у араба и нами возвращена истинному владельцу. 40-группа. 25.09.2019 год".

И кар гьикі алакьнатла, анжах студентриз чпиз сир яз амуькна. Заз, багь ва надир заті гьиле гьат хьувурла, гзаф шад хьанвай.

Ктаб, заз халисан студентри авур ядигар хьиз, вичин кчадал хтана.

Сардар АБИЛ

Кпуддин яд

- Я бала, я Муса, фена, Хануман квалей аз кпуддин яд гьаваш. Ада накь, магазинда гьалтайла, аял ракурна, са шуьшедавай яд твах лагьайди тир. Завай, квачер тлаз, кьекьез жезвач, - Селема аялдиз арза авуна.

- Зун исятда куьчедиз футбол кьугьваз физва, диде. Хкведайла, зун ядни гваз хкведа, - Муса тади кваз куьчедиз катна. Няналди футбол кьугьвана хтайла, квалин виликай физвай кьубу акурла, Мусадин рикел дидедин тлалабун хтана. Адаз мад хуьрун атла кьилиз физ кагул хьана. Гьаятдай шуьше жагьурна, кьубудай яд цана, клуфа, газетдикай алчударна, клумпни туна, квализ гваз хьфена. Кьве юкьуз, йикьа пудра квачеривай Мусад гьайи яд гуьцна, зирингдиз квалеле, гьаятра кьекьез, вири квалехар ийиз, Селем вилегь хьана.

- Ханум, ваз сувабар хьана. Вуна ракуррай кпуддин яд яна, заз цийи дуньядал акьалтай кьван регьят хьана. Я Аллагь, ви уьмуьр яргьи хьурай! - Селема гьалтай Ханумаз хийирдин дуваяр авуна.

- Вуч яд, я вах? За ваз гьазурнавай яд квалеле амайди я, - Ханум алапат хьана.

- Ваь, я Ханум, зи гадади кьве йикьан вилик гваз хтана, за ам йикьа пуд сеферда квачеривай гуьцна, заз регьят хьанва. Тахьайтла, завай кьекьез жезвайди тушир... Гьикі? Ам ви патав атайди тушни? Бес ада яд гьинай гваз хтана? Белки, вун квалеле авачирла, ви итимди ганатла? - Селем тажуб хьана.

- Итим Махачкьаладиз аялрин патав фена са гьафте я. Квалеле авайди са зун я.

- Ам за Мусадивай чирда, - Селема квалелиз гьерекатна. Квалерин вилик квай кьубудилай хкадариз кьугьвазвай аялрин юкьва авай Мусадиз эверна, ада хабар кьуна:

- Яда, вуна кпуддин яд гьинай гьайиди я? - И кьубудай! Квачериз регьят хьанани?

- Муса мад аялрихь галаз кьугьваз катна. - Агь, гурцлуд, ваз за вуч лугьун? Аман зи квачер, мад тла хьхьана! - Селем варарин вилик квай касмейкадал ацукь хьана...

Лагьлагьчи

Фад хьайи и кар, бубади рикел хкидай. Хуьрун агьалирай сихдиз ацанвай клубда меркездай атанвай агитаторди, гьар са касдин зегьмет чи дуланажагь виниз хажун патал гьикьван важиблуди ятла, лекция клелзава. - Америкадихь зегьметдин вири хилерай, вири патарихьай агакьарна, элячна, чун вилик фин лазим я. Чна чи уьлкве, зегьметчи халкь виридалайни кутугай кьурулушда авайди тестикьарун лазим я, - сегьнедиз хкаж хьанвай лектор, гьил виликди яргьи авуна, физвай пад кьалурзавай кьайдада, клевиз рахазвай.

Клубда ацукьнавайбурун фикирар, садкьвед хкатайла, гьарма вичин мал-кьарадин, квалин-кьан кьайгьуйри желбнавай, лектордин гафар, япаривай гуьц жез физвай. Чпин месэляяр ван алаз гьязлавайбурун тимил тушир.

- Яб це, жемьатар! Яб це! И кас меркездай ракурнавай, гьукуматдин кьилевайбурун векил я. Яб це! Эхирдай кьевай адаз суларни гуз жеда, - хуьрун кавхади герен-герен гьулгуладавай жемьат секинарзавай. Лектордин суьгьбет куьтгь хьайила, адет хьанвайвал, са шумуд касди, сегьнедиз экьечна, адан лекциядиз кьимет гана, тарифарна.

- Мугьмандиз гудай сулар авай кас-мас мад авани? - хабар кьуна кавхади. Виридан арадай Алиди гьил кьажна. Ада эхирдай са кьван хьтин гаф гьамшанда лугьудайди виридаз малум тир, гьавилэй кавхади ам такурдай кьуна.

- Атла касдиз суал ава, - лекторди кавхадиз Али кьалурна.

- Вуна мад сеферда атайла, ви суал це. Лектор галат хьанва, - кавхадиз Алидиз гаф гуз клан хьанач.

- Зун акьван галатнавач. Чаз гьар са зегьметчидин фикир чир хьана кланзава. Лугьурай! - лекторди Алидиз гаф гуз туна. Али квалечел кьарагьна, алай кчадилай рахана:

- Гьурметлу меркездай атанвай лагьлагьчи! - клубда гьасятда зурба хуьрун гьатна. - Багьшиламиша, лектор, - туькьур хьувуна ада вич.

- За лагьаначирни, адан сивяй бегьем гаф акьатдайди туш, - кавха квалечел акьалтна.

- Кьайгьу авач. Чаз лагьлагьчияр лугьузвайди я. Абур гьавурда авачирбурун я. Вичин суал давамар хьувурай. Чаз виридан фикирар чир хьун лазим я, - са зеррени хьел квачиз, лекторди вири секинарна, Алидив рахаз туна.

- Гьурметлу лектор! - залда мад хуьрун гьатна. Вири секин хьайила, Алиди давамарна: - Гьурметлу лектор, вуна и жемьатдин са суалдиз жаваб це кван. Жечни, Америкадихь агакьарна, абурухь галаз сад хьиз, барабардиз, квал-квала аваз фейитла?

- Амни хьсан меслят я, гьурметлуди. Акьван зегьмет члугуна, адахь агакьарайла, чавай вучиз жедак кьван, са камунин виликди физ? Чи гьукумат виридалайни вилик хьун чи мурад тушни? - лектор квалечел кьарагьна.

- Вуна дуьз лугьузва, гьурметлу лагь... лектор. Элягьиз жеда... Бес вилик фейила, абуроз чи кьулухьай пинеяр аквадични?..

Икни жеда кьван!

“Кіелен кьисмет”

Рамазан ДАДАШЕВ

Советрин девир вири патарихьай мублагьди, секин, берекатлуди, мергьяматлудини тир. А вахт колхозралдини совхозралди девлетлу тирди хьиз хсуси жемьатдин мал-кьарадалдини, абур гьасилзавай недай-хьвадай суьрсетралдини берекатлу тир. Хуьрун кьене мал-кьара, верч-клек хуьн тийизвайбуру тек-туьк авай...

Са сеферда, виридал хьиз, лапагар хуьдай рачунин нубат чални атана. Няниз вирида фу нез ацукьайла, за дахдивай вичихь галаз зунни чубанвилез тухун тлалабна. Бахдини зи пад кьуна.

- Атурай ман, кьужа. Пака базардин югьни я, ада ваз хипер элкьуриз куьмекни гуда.

Эхирки, дах рази хьана. Гьа вьеда за 3-классда клелзавай. Дахди тухуда лагьай ван зи япарихь галуькайла, зун вини кларцлиз акьатнай...

Экуьнахь фад, бегьем югьни ачух тахьанмаз, виридалай вилик зун кьарагьна.

- Зун акурла, дах хуьрена ва лагьана: - Я хва, вун, экуьнин клек хьиз, вучиз фад кьарагьна? За вун тухун тийидайди хьиз хьанайни?

- Ваь...е, зун хьсандиз ксайди я, дах! - тапарарна за.

Гьа ик чун, бахди гьазурнавай чантани кьуьниз вегьена, лапагар кваті жезвай клунтлал фена. Халкьди чпин лапагар вири гьайила, чун рекье гьатна.

Сифте зани дахди лапагрин суьруь багьлар, чуьллера, гуьнейра кьекьурна, ахпа, кьубудилай элячна хуьрун кьилихь галай суарин накьвара динжарна, гьайванар серин клунтлал хкана.

Нисинин вахт тир. Чун фу-заті тьунив

эгечна. Пагь, вуч ширин жеда недай шейэр тебиатдал!

Са герендилай югь серин хьана, кьайи шагьвар акьатна. Суьруь вилик кутуна, чна мад чуьлдихь еримешна.

Вучиз ятлани, цегьер, чамарар хьиз, хиперин вилик жедай, иерни аквадай. Лапагар, кьибледихь куьн жезвай дурнаяр хьиз, циргьина аваз фидай.

Югь, акуна-такуна, рагьдандихь элкьезвай. Дахди лагьана: "Чун, хьфена, вилик квай клунтлал ацукьда, няни жедайла, гьайванар чеб чпиз, яваш-яваш, нез-нез, хуьруьхьди хкведайди я.

Дугьриданни, гьакьикьат гьакі тир. Чурун чапла пата хуьруьз яд кьведай кьубу физвай. Садлагьана заз са лапаг гуьнедикай кьубудихьди аватиз акуна. За тадиз дахдиз акур кар лагьана. Дах, тарпна кьарагьна, суьруьдиз килигна. Гьа и легьзеда аватай хеб, кьецивални ийиз суьруьдик акахь хьувуна.

Вахт хьайила, чна лапагар хуьруьхьди гьална. Иесийри чпин хипер, хкудиз, хутахзавай. Агьадихь кьвердавай суьруь кьери жезвай. Гьа и тимилбурук и квач кьецидини кумай. Гьайванди вичин квач ерли чилик икьизавачир. Гуьгуьнлай и язух са шумуд лапагдихь галаз са даркалдиз хьфена.

Зунни дах, чи хиперни гваз, квалелиз агакьна.

Бахди чаз нянин хуьрек-хинлар гьазурнавай. Гьил-квач чуьхвена, чун суфрадихь ацукьдайла, кьецихьай, экуьгьиз-экуьгьиз, пис хьел кваз, кьецли лапагдин иеси - са дишегьли атана акьатна (инал за адан твар кьадач).

- Зи клелен квач хайидан квач хуй, лашунивди яна, квач хадан, кьей инсафсузар? За ву суддиз вугуда. Квез Аллагьди и кар гьалалдач...

За тадиз и халадиз заз акурвал ахьайна, амма ада яб ганач.

- Акі ятла, вунни галайди я ман куь дахдихь? Белки, на яна жеда клелен квач, кьей бенбейц?

- Я вах, - лагьана дахди, - а кьар зав вахце, адай за кеве пул вахкуда, тахьайтла, и зи гьайванрикай гьахьтин сад жуваз хутах. Ам хьанвай са дуьшуьш я, ви клел садани ягьайди туш.

- Зун вун хьтин савдаяр ийидайбурукай туш. Ви савда цаварал алайда ийида, - лагьана ада. Гила чаз тьур хапладини бегьем тлал ганач.

Галат хьана, кьаткайлани, заз геждади ахвар атанач хьи, атанач. Дуьз лагьайтла, заз и кар мадни таклан ва гьайиф хьанвай.

Гьа ик кьудни атана акьатна. Мад клелен иесидин ван-сес, я суд-дуван хьхьанач.

Гатфарин сифте кьилерай, мад лапагар рачариз акьуддайла, дахди заз чи хиперни тухун буйругьна.

Лапагар гваз фидайла, за агьадихьай тек са хеб вилик кутуна кьезвай, гьа чи варцел атай, харчи сив квай папан гада акуна. Зун гьам агакьдалди акьвазна ва хабар кьуна:

- Я дуст, вуна и тек сад вучиз гваз кьезвайди я? Бес амайбуру гьинава?

- Валлагь, чаз вири 5 лапаг авай. Хуьтлуьз, низ чиди, кьуд хеб цура ара-ара мурдал хьана. Дахди абуроз я ченеяр атана, я мекь хьана кьеналда. И амайдан квач хайила, вини магьледа авай Аликуьли халуди ам сьгарнай. Белки, ви рикелни алама жеда гьа вахт.

Зун серсер хьана амуькна. Са геренда зи хиялар яргьариз фена. Бес, икни жеда кьван! Лугьудайвал, Аллагьди гунни ийида, вахчунни. Де килиг садра язух клелен кьисмет гьихьинди хьанатла! Вири кьена - сад ама. Бес чиркин ихтилатар авун квез герек тир!?

Заз инал якьин чир хьана, дуьзвал, гьахьвал, инсанвал, дугьриданни, гьалиб жеда. Инсан сабурулу хьун важиблу я...

Гафарин алемдай Расим Гъажидин эсеррай

Бажарагълу писатель Расим Гъажидин эсеррикай итижлу фикрар гзафбур кхьена. Хатлуни кьетленвилелай гъейри, адан эсеррин члални девлетлуди, фикр желбдайди я. Адан яратмишунра келчидал тектуьк дуьшуьш жедай гафар, ибараяр гзаф ацалтзава. Месела, кула, клурук, штепелл, къапанчи, гъайвандар, къараткенлукх...

Нугъатдинди яз чи гафаранра къалурнавай кула гаф "куткун", "кутал" гафарин синоним я. Эдебиятдин члала гзафни-гзаф чал "куткун" (тваларикай хранвай, векь, нагъвар ва маса затлар твадай) гьалтзава. Самур дередин бязи хуьрера "кутал" лугъуда. Р.Гъажиди вичин "Зи ирид стха" эсерда кьериз-цларуз гьалтзавай кула гаф ишлемишнава: "Чна гъар сада са кула къадай, Къабустан-бади лагъайтла, кулаяр".

Клурук ахъай тавунвай цуькведин тлур я (цуьк ахъайдай тлур). Суал къезва: са гафуналди "клурук" лугъуз жедай мумкинвал аваз хъайила, вучиз чна адакай "цуькведин тлур" ийизва? Эдебиятдин члалан лексика гегъеншарзавай режерикай сад гъа и мисалдай аквазва. Р.Гъажиди винидихъ тлур кунвай эсерда а гаф ишлемишнава: "Адет яз, ада и кваллахар гатфарихъ, клурук къадайла, чунни галаз тамуз

фена, кьилиз акъуддай". Урус гафар лезгиламишунин кардани писателди устадвал къалурнава. Месела, "Зи ирид стха" эсерда "штапель" гаф (парчадин жуьре) ада авайвал кхьенач: "Алукна вичин штепеллдин перемни, кьахна хъархъун тарцин аскан хилел".

Цийи гафар арадал гъунин карда ада суффиксикайни пешекарвилелди менфят къачуна. И жигъетдай винидихъ тлур кунвай эсердай тек къе мисал гъун бес я: **гъайвандар, къараткенлукх, къапанчи**. "Гъайвандаррин вилик гзаф еке везифаяр акъвазнава". "Гинавачтлани, къараткенлукхда акланвайди я". "Чиниз гъуьр хкайла, адакай къапанчини жедай. Ада вичин къапандал тлур эцигайдан диде-буба акадардай тир гъа-а".

Келзавай кас манайрин гъавурда акъун тавунин кевера гъатзавач: гъикаятчиди **гъайвандар** гъайванар хуьзвайдаз, **къараткенлукх** къараткенри кунвай чкадиз, **къапанчи** къапандал (чехи терез) метягь алцумзавайдаз лугъузва.

Манаяр чир хъувунин, ахтармишунин гереквал авай хейлин маса гафарни адан эсерра тлмил авач. Абурукай мад сеферда ихтилатда.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Кесерлу алим

Фармацевтикадин илимрин кандидат, ПГНИУ-дин (Пермский государственный национальный исследовательский университет) инсандин экологиядин ва хатасузвилелди уьмуьр кьиле тухунин къайдайрин кафедрадин доцент, биологиядин затларин илимдинни ахтармишунин лабораториядин заведующий, А.Фридманан тварцихъ галай медалдин сагиб **Рамиз Рагъибович МАГЪМУДОВ** алай вахтунда Пермь шегъерда сейли алимрикай сад я.

Рамиз Рагъибович Стал Сулейманан райондин Агъа Сталрин хуьррай я. Юкъван мектеб агалкунралди кутьгъайдалай кьулукъ ам Астрахань шегъерда медицинадин училищедик экечина. Анаг кутьгъай 1980-йисуз ам Пермь шегъердиз куьч хъана ва ана университетдин химиядин факультетда келунар давамарна.

РФ-дин Яракълу Къуватрин жергейра кьуллугъ кьилиз акъудна хтайдалай кьулукъ, алакунар авай 2-курсунин студент яз, ам ПГНИУ-дин биологиядин активный затларин лабораторияда кваллахал акъвазна.

Са шумуд йисуз илимдал машгъл хъунин нетижада Рамиз Рагъибовича "Синтез и биологическая активность производных 4-замещенных 2,4-диоксо-бутановых кислот и гетероциклических соединений, полученных на их основе" темадай кандидатвилдин диссертация (1998-йисуз) хвена.

РФ-дин илимдин лайихлу деятель, профессор, химиядин илимрин доктор Юрий Андрейчикован ва доцент, медицинадин илимрин кандидат Е.Пидэмскийдин регъбервилек кваз чи ватанэгълиди гъайванрал илимдин сифте тежрибаяр тухвана. Лабораториядин жергедин кьуллугъчи хъиз кваллахдив эгечлай Рамиз Магъмудов са куьруь вахтунда ПГНИУ-дин тлбии илимрин институтдин илимдинни ахтармишунин лабораториядин за-

ведующий хъана. И кьуллугъдал ада 2002-йисалай кьедалди агалкунралди кваллахзава. Химиядин рекъелди талукъ тир ахтармишунар тухвайдалай кьулукъ цийиз арадал гъизвай дармандин бине Рамиз Рагъибовичан лабораторияда куьтазва. Дарман арадал гъун патал вишералди, агъзурралди химиядин затлар ахтармишзава. Ахтармишунин университетда ада 2 агъзурдалайни гзаф цийи продуктрик биологиядин менфятлу затлар кватла, ахтармишна. Ахтармишай материалрай ада авторвилдин 5 шагъадатнама ва цийи затлар арадал гъун патал 16 патент къачуна. Р. Магъмудов илимдин 160-далайни гзаф макъалайрин ва монографияйрин автор я.

2010-йисуз Рамиз Магъмудован илимдин кваллахриз еке кьимет гана - адакай ПГНИУ-дин лап хъсан изобретатель хъана. Кваллахдин юлдашрин ва студентрин арадан ада еке гъурмет ава. Ада жуьребажуьре чешмейрин, СМИ-рин такъатрин куьмеркдалди пешедин рекъай хъсан теклифар гузва, мукъвал-мукъвал мярекатра иштиракзава. Чаз алим илимдин рекъе мадни къакъан куклушрив агакьна кланзава.

Къез чидани?

Дагъдин гъер

Вири халкъарин ва РФ-дин Яру ктабдик кутунвай гъайванрикай сад дагъдин гъер (архар) я. Адал "аргали" тлварни ала. Абуьр тлбиятдин къаравулда акъвазнавай тешкилатрин гуьзчивилек ква. И такабуьру гъайванар чи уьлкведа, Юкъван Азияда яшамеш жезва.

Члурун, дагъдин гъерерикай и жуьре виридалайни екеди яз гьисабзава. Заланвал 65-180 килограммдиз

агакьун мумкин я. Бедендин екевилезни рангуниз килигна, абуьр са шумуд жуьредиз пай жезва. Са бязи чешмейри тестикъарзавайвал, и жуьредикай виридалайни екеди Памирдин гъер я.

Итижлу делил ам я хьи, гъам диши, гъамни эркек архаррал яръги, тухлах (звар ганвай) крчар жезва. Крчар акъван екебуьр я хьи, бедендин заланвилдин 13 процент гъабуркай ибарат я. Спиралдин къайдада элкьвенвай тухлах крчарин яръгивал 190 сантиметрдив агакьда. Гъуьрчехъанрин арада и гъерерин крчар машгъл, абуьрун кьиметни екеди я. И гъайванар 12-18 йисуз къван яшамеш жезва.

Хаталувал гьиссай береда и гъерери пурх яда. И жуьредин гъайванар чи уьлкведин хейлин регионрин, гъа жергедай яз Дагъустандин дагъларани дуьшуьш жезва.

Гатун вахтунда архарар лап къакъанриз кхаж жеда, хъуьтлуьз жив тлмил авай чкайриз эвчида. Дагъдин гъерер тлмил хъунин асул сеbeb гуьзчивал авачир гъуьрчехъанвал я. Идалайни гъейри, и гъайванар гъамша яшамеш жезвай чкайрай инсанри абуьр йихтзава, анра кваллин гъайванар хуьзва. Тлбиятда дагъдин гъерерал жанавурри, машахри ва маса вагъшийрини гъужумзава.

Уьлкведа ва дуьньяда

Россияди иштиракда

Афгъанистандин жигъетдай РФ-дин махсус векил, РФ-дин МИД-дин Азияда авай къвед лагъай департаментдин директор Замир Кабулова къейд авурвал, Афгъанистан гуьнгьуна хтунин проектрик Москвадини пай кутада. Адан гафар "Новости" РИА-ди раижнава.

Векилдин гафаралди, исятда ахътин проектра иштиракиз Москва гъазур я. "Къал-къиж авай Афгъанистандин яшайишдинни экономикадин гьалар къайдадик кухтунин алахъунра иштиракиз гъазур тирвилакай чна гъамиша лагъайди я. Ингъе гъа макъам мукъва жезва", - къейдна З. Кабулова.

Ада тагъкимарзавайвал, США-ди Афгъанистандин сергъятра авиациядин ягъунар давамарун мумкин я. Пентагонди Афгъанистандин мулкарар чпин куьшунар тамамдаказ эхкьечинава лагъана тестикъарнава. Америкадин аскерар ана 20 йисан муддатда хъана. Исятда Кабулдин аэропорт "Талибан" (Россияда къадагъа авуна) тешкилатдин гуьзчивилек ква.

Къейд ийин, 15-августдиз боевикрин тешкилатди Афгъанистандин мулкар тамамдиз чпин гуьзчивилек акатнавайдакай малумарнай. Гъа юкъуз Афгъанистандин президент А. Гани кьуллугъдилай элячина ва уьлкведай катна.

Шойгуди кьимет гана

РФ-дин оборонадин министр Сергей Шойгудин фикирдалди, Афгъанистанда авай гьалар татугайбуьр я. Ада Кабулдай Россиядин ва маса уьлквейрин ватандашар ахкьудунай летчикризни духтурриз сагърай лагъана. Идакай "Новости" РИА-ди хабар гана.

Къейдзавайвал, чандилайни гьил къачуна, инсанар Афгъанистандай катиз алахъзава. Министрди риклел хкана хьи, уьлкведин Президент Владимир Путинан тапшургуьдалди самолетри неинки Россиядин, гъаки Кьиргъизиядин, Тажикистандин, Белоруссиядин ва Узбекистандин ватандашар хаталувал авай республикадай ахкьудна.

Туристар ахъайдач

Евросоюзди чпин квалталдик акатзавай уьлквейриз корона-вирусдин жигъетдай хаталувал авай ругуд уьлкведай - США-дай, Израилдай, Косоводай, Ливандай, Черногориядай ва Кеферпатан Македониядай - туристар ахъай тавунин теклиф гана. Идакай "CNN" чешмеди хабар гана.

Чешмедин делилралди, и теклиф кьилиз акъудун ва я акъуд тавун гъар са уьлкведин вичин ихтиярда ава. Къейдзавайвал, садакай масадак фад-фад акатзавай "Дельта" штамм ковиддиз акси раб ягъ тавунвай америкайирин арада гегъеншдиз чклизва.

Алакъаяр атлуник хийир квач

Донбасдин рекъай арадал гъанвай Киевдин делегациядин пресс-секретарь ва Украинадин президентдин офисдин регъбердин меслятччи А. Арестовича Россиядихъ галаз алишвершдин алакъаяр атлун Украина патал менфятлу туширдакай лагъана. Ихътин фикир ада "Украина 24" телеканалдиз малумарна.

Ада къейд авурвал, алишвершдин жигъетдай хъсан алакъаяр авай уьлквейрикай Россия Украинадин вад лагъай чкадал алай амадаг я. "Эгер чна вири и рекъер агалайтла, цийи къайдаяр ва серенжемар кардик кутуртла, суал арадал къведа: нетижаяр гихътинбуьр жеда?"

Зеленскийдин меслятччи Иранни Ирак мисал яз гъана: 80 йисуз жегъ чуьунатлани, и уьлквейри дипломатвилдин алакъаяр атланач. Гъа са вахтунда ада Украинади Россиядилай тлмил аслу хъунихъ ялзавайдакайни лагъана. Виликдай алишвершдин жигъетдай Россия Украина патал сад лагъай чкадал алай амадаг тирди риклел хкана.

Фадлай гъалнавай месэла

Украинадин гъукумдарри Крымдиз талукъ яз чпин фикрар дегишарна, им нукьтла эцигнавай месэла тирди абуьр гъавурда акъунва. Ихътин фикир РФ-дин МИД-дин кьил Сергей Лаврова малумарна. Адан гафар "Новости" РИА-ди раижна.

Лаврован гафаралди, Крымда, Донбасда, Донецкий ва Луганский областра кьиле фидай сечкири Украинадин гъукуматдик къалабулуьх кутун лазим туш, вучиз лагъайтла, а мулкар Киевдин гъукумдаррин гуьзчивилек квач.

"Крымдин месэла гъалнавайди я, и жигъетдай чна фадлай вирибуьр гъавурдик кутунва, зун инанмиш тирвал, вирибуьр, гъа жергедай яз Украинадин регъберрини аннамишнава", - къейдна С. Лаврова.

Идалай вилик Россиядин МИД-дин регъберди В. Зеленскийди урус халкъдиз талукъ яз авур ихтилатар миллетрин арада къал-къиж твазвайбуьр яз гьисабна. Кьилди къачуртла, августдин эвел килера Украинадин президентди урусриз "Россиядиз хъфин ва ана чпиз чка жагъурун" теклифнай.

"Дельта" хаталу я

Алимри тестикъарнавайвал, коронавирусдин Индиядин штамм Британиядиндалай къе сеферда гзаф хаталу хъун мумкин я. Идакай Англиядин жемиьтдин здравоохраненидин кьуллугъдин ва Кембридждин университетдин пешекарри хабар гана. Абуьрун ахтармишунин нетижаяр "The Lancet" журналда чапнава. Пешекарри ковид акатнавай 43,3 агъзур кас ахтармишна.

ислен, 6-сентябрь

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана. Итоги

08:05 «Королева спорта» 0+

08:15 «Здравствуй, мир!» 0+

08:45 Памяти Наримана Керимова. «Позывной «Спартак» 0+

09:25 Х/ф «Солдат Иван Бровкин» 0+

11:05 «Человек и право»

12:10 «Служа Родине» 12+

12:30 Время новостей Дагестана

12:55 Х/ф «Пора красных яблок»

14:15 «Полный газ» 12+

14:30, 16.30 Время новостей Дагестана

14:50 Передача на цахурском языке 12+

15:30 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+

16:55 «Годекан» 0+

17:30 Т/с «Владыка морей»

18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»

19:30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана

20:00, 23.00, 01.00 Время новостей. Махачкала

20:20 «Выборы 2021» Дебаты

21:05 Проект «Удивительные горы» 0+

21:25 «Экологический вестник» 0+

21:45 «Дагестан туристический» 0+

22:00 «На виду» 12+

23:20 «Угол зрения» 16+

23:50 Д/ф «Дорога в горный Дагестан» 12+

01:15 Передача на табасаранском языке «Мил»

01:50 Проект «Удивительные горы» 0+

02:05 «Эри в корень» 12+

02:40 «Угол зрения» 16+

03:10 «Земляки» 0+

03:40 «Экологический вестник» 0+

03:55 «На виду» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+)

09.00 Новости. (16+)

09.25 «Доброе утро». (12+)

09.50 «Жить здорово!» (16+)

10.55 «Модный приговор». (6+)

12.00 Новости. (16+)

12.15 «Время покажет». (16+)

15.00 Новости. (16+)

15.15 «Давай поженимся!» (16+)

16.00 «Мужское/Женское». (16+)

17.00 «Время покажет». (16+)

18.00 Вечерние новости. (16+)

18.40 «На самом деле». (16+)

19.45 «Пусть говорят». (16+)

21.00 «Время». (16+)

21.30 Т/с «Шифр», 16 с.

23.35 «Вечерний Ургант». (16+)

00.15 «Вольф Мессинг. Я вижу мысли людей».

01.20 «Время покажет».

03.00 Новости. (16+)

03.05 «Время покажет».

РОССИЯ 1

09:00 «Очар». На кумыкском языке

14:30, 21.05 Местное время Вести Дагестан

17:15 Видеоролики МВД

17.20 Здоровье и жизнь

17.35 Росгвардия в эфире

17.50 Актуальное интервью.

18.10 Док. фильм.

05.00 «Утро России».

09.55 «О самом главном».

11.00 «Вести».

11.35 «Судьба человека с Б.Корчевниковым». (12+)

12.45 «60 минут». (12+)

14.00 «Вести».

14.55 Т/с «Тайны следствия».

17.00 «Вести».

17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+)

18.45 «60 минут». (12+)

20.00 «Вести».

21.20 Т/с «Частная жизнь».

23.35 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+)

02.30 Т/с «Тайны следствия».

НТВ

04.45 Т/с «Глаза в глаза». (16+)

06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+)

08.00 «Сегодня».

08.25 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины».

10.00 «Сегодня».

10.25 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины».

13.00 «Сегодня».

13.25 «Чрезвычайное происшествие».

14.00 «Место встречи».

16.00 «Сегодня».

16.25 «ДНК». (16+)

18.30 Т/с «Шеф. Игра на повышение». (16+)

19.00 «Сегодня».

19.40 Т/с «Шеф. Игра на повышение». (16+)

21.15 Т/с «Пес». (16+)

23.30 «Сегодня».

23.50 Х/ф «Фокусник».

02.00 Х/ф «Фокусник 2».

03.35 «Их нравы».

04.00 Т/с «Адвокат». (16+)

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+)

06.35 Д/ф «Реальная мистика». (16+)

07.30 «По делам несовершеннолетних». (16+)

09.10 «Давай разведемся!»

10.15 «Тест на отцовство».

12.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+)

13.30 Д/ф «Порча». (16+)

14.00 Д/ф «Знахарка». (16+)

14.35 Мелодрама «Три дороги». (16+)

19.00 Мелодрама «Мой милый найденный». (Украина)

23.30 Т/с «Восток-Запад», 25-27 с. (16+)

02.40 Д/ф «Реальная мистика». (16+)

03.25 Д/ф «Порча». (16+)

03.50 Д/ф «Знахарка».

04.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+)

05.05 «Тест на отцовство».

05.55 «Домашняя кухня».

06.20 «6 кадров». (16+)

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».

07.35 «Выборы-2021». (12+)

07.50 «Настроение».

08.10 Д/ф «Три плюс два».

08.45 Х/ф «Одиноким предоставляется общежитие». (12+)

10.35 Д/ф «Ирина Печерникова. От первой до последней любви...»

11.30 «События».

11.50 «Петровка, 38». (16+)

12.10 Т/с «Коломбо». (12+)

13.40 «Мой герой». (12+)

14.30 «События».

14.55 «Город новостей».

15.10 Т/с «Акуатория». (16+)

17.00 «Выборы-2021. Дебаты»

17.55 «События».

18.05 Х/ф «След лисицы на камнях». (12+)

22.00 «События».

22.35 Д/с «Дом культуры».

23.10 «Знак качества». (16+)

00.00 «События».

00.35 «Петровка, 38». (16+)

00.55 «Советские мафины».

01.35 «Прошание. Роман Виктюк».

ЗВЕЗДА

06.10 Д/с «Отечественное стрелковое оружие».

07.00 «Сегодня утром». (12+)

09.00 Новости дня.

09.25, 10.05 Д/с «Непокоренные». «Непокоренные: Александр Печерский».

10.00 Военные новости.

10.25 Т/с «Балабол». (16+)

13.00 Новости дня.

13.15 Т/с «Балабол». (16+)

14.00 Военные новости.

14.05 Т/с «Балабол». (16+)

18.00 Новости дня.

18.30 «Специальный репортаж». (12+)

18.50 Д/с «Битва оружейников». (12+)

19.40 «Скрытые угрозы».

20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».

21.15 Новости дня.

21.25 «Открытый эфир».

23.05 «Между тем». (12+)

23.40 Х/ф «Ключи от неба».

1.15 Х/ф «Последний побег»

саласа, 7-сентябрь

РГВК

07:00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана

07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»

08:00 «Королева спорта» 0+

08:10 Мультфильм 0+

08:50 Х/ф «Сансет бульвар»

10:45 «Угол зрения» 16+

11:15 Т/с «Владыка морей» 29 с. 12+

12:55 «Глянец» 0+

13:40 «Экологический вестник» 0+

14:00 «На виду» 12+

14:30, 16.30 Время новостей Дагестана

14:50 Передача на табасаранском языке «Мил»

15:30 Ко Дню рождения Расула Гамзатова. Д/ф «Воспоминания о Расуле» 12+

15:55 «Земляки» 0+

16:55 «Живые истории» 0+

17:10 Проект «Удивительные горы» 0+

17:30 Т/с «Владыка морей» 30 с. 16+

18:45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»

19:30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана

20:00, 23.00, 01.00 Время новостей. Махачкала

20:20 «Подобности» 12+

20:45 «Про-футбол» в прямом эфире

21:20 «Выборы 2021» Дебаты

21:55 «Преступление и наказание» 16+

22:15 «Полный газ» 12+

23:20 «Колцса» 12+

00:10 Ко Дню рождения Расула Гамзатова. Д/ф «Воспоминания о Расуле» 0+

01:15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу» 12+

01:50 «Про-футбол» 12+

02:20 «Колцса» 12+

03:05 «Эри в корень» 12+

03:40 «Подобности» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+)

07.00 «Выборы-2021».

08.00 «Доброе утро». (12+)

09.00 Новости. (16+)

09.25 «Доброе утро». (12+)

09.50 «Жить здорово!» (16+)

10.55 «Модный приговор». (6+)

12.00 Новости. (16+)

12.15 «Время покажет».

15.00 Новости. (16+)

15.15 «Давай поженимся!» (16+)

16.00 «Мужское/Женское». (16+)

17.00 «Время покажет».

18.00 Вечерние новости. (16+)

18.40 «На самом деле». (16+)

19.45 «Пусть говорят». (16+)

21.00 «Время». (16+)

21.30 Т/с «Шифр», 16 с.

23.35 «Вечерний Ургант».

00.15 «Геннадий Шпалаков. Жизнь обаятельного человека». (12+)

01.30 «Время покажет».

03.00 Новости. (16+)

03.05 «Время покажет».

РОССИЯ 1

09:00 «Маданият» на аварском языке

09.26 «Выборы 2021. Дебаты»

14:30, 21.05 Местное время Вести Дагестан

17:15 Видеоролики МВД

17.20 Право на справедливость

17.35 Телепортация. Старая Махачкала

18.15 Дни Белых журавлей

05.00 «Утро России».

09.55 «О самом главном».

11.00, 14.00 «Вести».

11.35 «Судьба человека с Б.Корчевниковым». (12+)

12.45 «60 минут». (12+)

14.55 Т/с «Тайны следствия».

17.00 «Вести».

17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+)

18.45 «60 минут». (12+)

20.00 «Вести».

21.20 Т/с «Частная жизнь».

23.30 «Выборы-2021. Дебаты». (12+)

00.45 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+)

НТВ

04.45 Т/с «Глаза в глаза». (16+)

06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+)

08.00 «Сегодня».

08.25 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины».

10.00 «Сегодня».

10.25 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины».

13.00 «Сегодня».

13.25 «Чрезвычайное происшествие».

14.00 «Место встречи».

16.00 «Сегодня».

16.25 «ДНК». (16+)

18.30 Т/с «Шеф. Игра на повышение». (16+)

19.00 «Сегодня».

19.40 Т/с «Шеф. Игра на повышение». (16+)

21.15 Т/с «Пес». (16+)

23.30 «Сегодня».

23.50 Х/ф «У ангела ангина». (16+)

01.55 «Агентство скрытых камер». (16+)

02.25 Т/с «Адвокат». (16+)

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+)

06.35 Д/ф «Реальная мистика». (16+)

07.25 «По делам несовершеннолетних». (16+)

09.30 «Давай разведемся!»

10.35 «Тест на отцовство».

12.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+)

13.55 Д/ф «Порча». (16+)

14.25 Д/ф «Знахарка». (16+)

15.00 Мелодрама «Жена по обмену». (Украина)

23.35 Т/с «Восток-Запад», 28-30 с. (16+)

02.40 Д/ф «Реальная мистика». (16+)

03.25 Д/ф «Порча». (16+)

03.50 Д/ф «Знахарка». (16+)

04.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+)

05.05 «Тест на отцовство».

05.55 «Домашняя кухня».

06.20 «6 кадров». (16+)

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».

07.35 «Выборы-2021». (12+)

07.50 «Настроение».

08.10 «Доктор И...» (16+)

08.45 Х/ф «Дело 306». (12+)

10.30 Д/ф «Виталий Солонин. Я принадлежу сам себе...» (12+)

11.30 «События».

11.50 «Петровка, 38». (16+)

12.05 Т/с «Коломбо». (12+)

13.40 «Мой герой». (12+)

14.30 «События».

14.55 «Город новостей».

15.15 Т/с «Акуатория». (16+)

17.00 «Выборы-2021».

17.55 «События».

18.05 Х/ф «Рыцарь нашего времени». (12+)

22.00 «События».

22.35 «Закон и порядок».

23.10 Д/ф «От измены до измены». (16+)

00.00 «События».

00.35 «Петровка, 38». (16+)

00.55 Д/ф «Туремные будни звезд». (16+)

01.35 Д/ф «Не мать и не жена». (16+)

ЗВЕЗДА

06.10 Д/с «Отечественное стрелковое оружие».

07.00 «Сегодня утром». (12+)

09.00 Новости дня.

09.30, 10.05 Д/с «Непокоренные». «Непокоренные: Герои блока смерти».

10.00 Военные новости.

10.25 Т/с «Балабол». (16+)

13.00 Новости дня.

13.15 Т/с «Балабол». (16+)

14.00 Военные новости.

14.05 Т/с «Балабол». (16+)

15.40 Х/ф «Бой местного значения». (16+)

18.00 Новости дня.

18.30 «Специальный репортаж». (12+)

18.50 Д/с «Битва оружейников». (12+)

19.40 «Последний день». Андрей Петров. (12+)

20.25 Д/с «Секретные материалы». (12+)

21.15 Новости дня.

21.25 «Открытый эфир».

23.05 «Между тем». (12+)

23.40 Т/с «Блокада». (12+)

02.45 Д/с «Революция 1917».

арбе, 8-сентябрь

РГВК

07:00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана

07:20 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»

08:00 «Королева спорта» 0+

08:10 Мультфильм 0+

08:50 Ко Дню рождения Расула Гамзатова. Д/ф «Расул Гамзатов. Четкий лет» 0+

11:15 Т/с «Владыка морей»

12:50 «Полный газ» 12+

13:05 «Преступление и наказание» 16+

13:25 «Про-футбол» 12+

14:00 «Подобности» 12+

14:30, 16.30 Время новостей Дагестана

14:50 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»

15:30 «Колцса» 12+

16:55 «Дагестанский календарь» 0+

17:05 «Ат-клуб» 0+

17:30 Т/с «Владыка морей» 31 с. 16+

18:45 Передача на даргинском языке 12+

19:30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана

20:00, 23.00, 01.00 Время новостей. Махачкала

20:20 «Здоровье» в прямом эфире

21:10 «Выборы 2021»

21:40 «По делу» 12+

22:00 «Городская среда»

23:20 «Аутодафе» 12+

00:05 Ко Дню рождения Расула Гамзатова. Д/ф «В горах мое сердце»

01:15 Передача на даргинском языке 12+

01:50 «Городская среда»

02:15 «Эри в корень» 12+

02:50 «Аутодафе» 12+

03:25 «Здоровье» 12+

04:45 «Ат-клуб» 0+

05:05 «По делу» 12+

05:25 Х/ф «Весенний призыв» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+)

07.00 «Выборы-2021».

08.00 «Доброе утро». (12+)

09.00 Новости. (16+)

09.25 «Доброе утро». (12+)

09.50 «Жить здорово!» (16+)

10.55 «Модный приговор». (6+)

12.00 Новости. (16+)

12.15 «Время покажет».

15.00 Новости. (16+)

15.15 «Давай поженимся!» (16+)

16.00 «Мужское/Женское». (16+)

17.00 «Время покажет».

18.00 Вечерние новости. (16+)

18.40 «На самом деле». (16+)

19.45 «Пусть говорят». (16+)

21.00 «Время». (16+)

21.30 Т/с «Шифр», 16 с.

23.35 «Вечерний Ургант».

00.15 «Люди добрые». (6+)

01.20 «Время покажет».

03.00 Новости. (16+)

03.05 «Время покажет».

РОССИЯ 1

09:00 «Даймохк» на чеченском языке

09.26 «Выборы 2021. Дебаты»

14:30, 21.05 Местное время Вести Дагестан

17:15 Видеоролики МВД

17.20 Противостояние терроризму в соцсетях

17.50 Дни Белых журавлей

18.10 Док. фильм.

05.00 «Утро России».

09.55 «О самом главном».

11.00, 14.00, 17.00 «Вести».

11.35 «Судьба человека с Б.Корчевниковым». (12+)

12.45 «60 минут». (12+)

14.55 Т/с «Тайны следствия».

17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+)

18.45 «60 минут». (12+)

20.00 «Вести».

21.20 Т/с «Частная жизнь».

23.30 «Выборы-2021. Дебаты». (12+)

00.45 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+)

НТВ

04.45 Т/с «Глаза в глаза». (16+)

06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+)

08.00 «Сегодня».

08.25 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины».

10.00 «Сегодня».

10.25 Т/с «Морские дьяволы. Рубежи Родины».

13.00 «Сегодня».

13.25 «Чрезвычайное происшествие».

14.00 «Место встречи».

16.00 «Сегодня».

16.25 «ДНК». (16+)

18.30 Т/с «Шеф. Игра на повышение». (16+)

19.00 «Сегодня».

19.40 Т/с «Шеф. Игра на повышение». (16+)

21.15 Т/с «Пес». (16+)

23.30 «Сегодня».

23.50 «Поздняков». (16+)

00.05 Х/ф «Спасты Ленинград». (12+)

02.05 «Их нравы».

02.25 Т/с «Адвокат». (16+)

ДОМАШНИЙ

06.30 Д/ф «Реальная мистика». (16+)

07.30 «По делам несовершеннолетних». (16+)

09.00 «Давай разведемся!»

10.05 «Тест на отцовство».

12.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+)

13.25 Д/ф «Порча». (16+)

13.55 Д/ф «Знахарка».

14.30 Мелодрама «Мой милый найденный».

19.00 Мелодрама «Семейный портрет». (Украина)

23.00 Т/с «Восток-Запад», 31-33 с. (16+)

02.10 Д/ф «Реальная мистика». (16+)

03.00 Д/ф «Порча». (16+)

03.25 Д/ф «Знахарка». (16+)

03.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+)

04.40 «Тест на отцовство». (16+)

06.20 «6 кадров». (16+)

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».

07.35 «Выборы-2021». (12+)

07.50 «Настроение».

08.15 «Доктор И...» (16+)

08.50 Х/ф «Олекулун». (12+)

10.40 Д/ф «Слезы за кадром». (12+)

11.30 «События».

11.50 «Петровка, 38». (16+)

12.05 Т/с «Коломбо». (12+)

13.40 «Мой герой». (12+)

14.30 «События».

14.55 «Город новостей».

<

жумья, 10-сентябрь

РГВК
07:00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на аварском языке 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро". (12+).
07.00 Выборы-2021.
08.00 "Доброе утро". (12+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Алшан» на цахурском языке
14:30,21.45 Местное время Вести дагестан

НТВ

04.45 Т/с "Глаза в глаза". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "6 кадров". (16+).
06.50 Д/ф "Реальная мистика". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 "Настроение".
07.35 Выборы-2021. (12+).

ЗВЕЗДА

06.05 Д/с "Оружие Победы". (6+).
06.15 Х/ф "Безотцовщина".

киш, 11-сентябрь

РГВК
07:00,08.30,16.30 Время новостей Дагестана
07:20,14.50 Передача на кумыкском языке 12+

ПЕРВЫЙ

06.00 "Доброе утро". Суббота. (6+).
09.45 "Слово пастыря".

РОССИЯ 1

05.00 "Утро России". Суббота.
08.00 "Вести". Местное время.

НТВ

04.55 Х/ф "Куркуль". (16+).
06.40 "Кто в доме хозяин?".

ДОМАШНИЙ

06.30 "6 кадров". (16+).
06.50 Мелодрама "Письмо по ошибке". (Украина).

ТВ-ЦЕНТР

07.10 "Православная энциклопедия". (6+).

ЗВЕЗДА

08.00 Новости дня.
08.15 Х/ф "Тайна двух океанов". (6+).

гьяд, 12-сентябрь

РГВК
07:00,08.30,19.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ

06.00,10.00 Новости. (16+).
06.10 Т/с "Катя и Блэк". (16+).

РОССИЯ 1

05.30 Х/ф "Жена по совместительству". (16+).

НТВ

04.55 Комедия "Деньги".
06.35 "Центральное телевидение". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 Мелодрама. (16+).
08.30 Мелодрама "Золушка с райского острова". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.35 Х/ф "В добрый час!".
08.40 Х/ф "Ночной переезд". (12+).

ЗВЕЗДА

07.25 Х/ф "Без права на провал". (12+).

КУЛЬТУРА

6-12-СЕНТЯБРЬДАЛДИ
ИСЛЕН
6.30,7.30,8.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.

АРБЕ

6.30,7.30,8.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.

ХЕМИС

6.30,7.30,8.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.

ЖУМЬЯ

6.30,7.30,8.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.

КИШ

06.30 "Лев Толстой "Воскресенье".
07.05 М/ф: "Петух и краски", "Дядюшка Ау", "Робинзон Крузо".

ГЬЯД

06.30 М/ф: "Волк и теленок".
08.00 Больше и меньше.

РАДИО

ИСЛЕН
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Радиоспектакль
САЛАСА
11.10. Вести «Дагестан»

Программа гъзаурайди - Н.ВЕЛИБЕГОВА

Дин

Важиблу гьерекаатар

Жами ЖАЛИЛОВ, Белиж поселекдин са мискиндин виликан имам

Ислам динда мусурманрин арада ихтиярар ва мажбурнамаяр кьве чкадал пай жезва: "фард аль-айн" ва "фард аль-кифайа". Сад лагьайдак акатзавай гьерекаатар кьилиз акъудун мусурманрикай гьар садаз ферз я (яни чарасуз авуна кланзава). Эгер и гьерекаатар кьилиз акъуд тавуртла, а касдиз еке гунагъ жезва. Кьвед лагъай паюник ("фард аль-кифайа") вири мусурманриз важиблу крар акатзава. Мисал яз, жаназа-кучукун. Мусурман кас кьейила, ам чухъвена, кафандик кутуна, жаназа капл авуна кучукун - вири мусурманар патал важиблу кар я. Эгер и кар мусурманрин са паюни авуртла (мисал яз, са шегьерда, хуьре), амай мусурманар и ферздикай азад жезва. Эгер и кваллах садани кьилиз акъуд тавуртла, вири мусурманар (гьа шегьерда, хуьре авай) гунагъдик акатзава.

Абу Гьурайрадиллай (Аллагъ рази хьурай вичелай) агакънавай гьадисда кьейднавайвал, адаз Аллагъдин Расулди (кьуй Аллагъдин патай салават ва саламар хьурай вичиз) икл лугьудайла ван атана (мана): "Мусурмандиз важиблу тир 5 шей ава: салам гайдидаз жаваб хгун, начагъдал кьил члугун, мусурмандин жаназада иштиракун, мугъманвиллиз эвер гун кьабулун ва тирш ягъайдаз дуьа авун" (Бухари 1240 ва Муслим 2162).

Абу Гьурайрадиллай (Аллагъ рази хьурай вичелай) агакънавай ихтин манадин мад са гьадис ава. Адал асаслу яз, Пайгъамбарди (кьуй Аллагъдин патай салават ва саламар хьурай вичиз) лагъана (мана): "Мусурман патал важиблу ругуд шей ава: эгер вал мусурман гьалтайтла, адаз салам це, эгер ваз ада мугъмандиз теклифнатла, адан теклиф кьабула, эгер ада вавай меслят кьалурун тлалабзава, адаз меслят кьалура, эгер ада тирш ягъайла Аллагъдиз шукур ийизватла, адаз берекатар тлалаба, ам начагъ хьайитла, адал кьил члугу, ам кьейитла, а касдин жаназада иштиракун". (Муслим 2162).

Мусурман алими (мисал яз, аш-Шавканиди) и гьадисдин гьакъиндай икл лугъузва:

1. Эгер салам са касдиз ганватла, а салам-

диз жаваб хгун важиблу кар я. Эгер салам инсанрин са дестедиз ганватла, вирида саламдиз жаваб хгунин лазимвал авач. Дестедикай сада гайила бес жезва.

2. Начагъ хьанвай инсандин патав фин "фард аль-кифайа" паюник акатзавай гьерекаатар.

3. Мейит кучукун гьар са мусурман патал важиблу кар я.

4. Теклиф (мисал яз, мехъерик эверун, мехъер гьарам крар квачирди хьун лазим я) гзаф алими "фард аль-айн" паюник акатзавай гьерекаатар яз гьисабзава. Амма и дуьшуйшда ихтин делилдиз фикир гана кланзава. Теклиф атай члавуз гьа кардила гьерекаатар (важиблу) маса дерди авачтла, теклиф кьабулун чарасуз я.

5. Инсанди тирш ягъайла дуьа авун имам аш-Шафиидин мазгьабда авуртла хьсан тир крарик акатзава, амма имам Гьанафидин мазгьабда важиблу гьерекаатар акатзава. Имам Нававиди тирш ягун инсандин беден патал гьевчи залзаладик гьекъинава. Тирш ягъай члавуз инсандин бедендик адаз зарар авай са шей хкатзава. Гьавилай мусурманри тирш ягъайла "шукур Аллагъдиз" лугъузва.

6. Мусурманди вичин са карда насигъат гун, меслят кьалурун тлалабзава, а кар чарасуз кьилиз акъудна кланзава, тахьайтла гунагъ жезва.

Ибн Муфлигъ лагъана: "Имам Агъмадан ва адан терефдаррин гафарай якъин тирвал, мусурмандиз дуьз рехъ кьалурун важиблу крарикай я. Гьатта ада вичиз дуьз рехъ кьалурун тлалаб тавуртлани..."

Мулла Али Аль-Карида лагъана: "Эгер вавай меслят кьалурун тлалабнаватла, ахтин тлалабун кьилиз акъудун важиблу кар я. Тлалаб тавунмаз, жува-жувалай насигъат гун, меслят кьалурун - гьамни важиблу крарикай я".

Гьуьрметлу газет кьелзавайбу! Макъаладин звел кьиле гьанвай гьадисра кьалурунавай мусурман патал важиблу крар чал саки гьар юкьуз дуьшуйш жезва. Абура ал амал ийиз хьайитла, мусурманрин арада авай гьуьрмет-мягъкем, берекатар пара жеда. Дуьньяда ислыгъвал, меслятвал хьун патал Аллагъди чаз дин рекъе тунва. Ша чна вирида мусурманрин диндин шартлар ал амал ийин!

"Лезги газетда" диндин пак кхьинар жезва. Гьавилай ам чиркин чкайрал гадарун кьадагъа я.

Спорт

Чи кьегьалдин гьунар

ТХЭКВОНДО

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай йисан 28-далай 31- августдалди Москвадин областдин Покровское хуьре тхэквондодай (япариз зайифдиз ван кьезвайбурун арада) Россиядин чемпионат кьиле фена. Дагъустандин спортсменри, вири санлай 13 (абурукай - 3 кьизилдинбуру) медаль кьазанмишуналди, командайрин арада 1-чка кьуна. И еке агалкьуник чи лезги кьегьал хчин пайни ква. Вичин ери-бине Ахцегай тир Замир Шихамадова (80 кг-дила артух заланвал авайбурун арада) Россиядин чемпионвиллин твар кьазанмишна. Мубаракрай!

3. Шихамадов (шикилда: эрчи патлах галайди) спортдал аял члавалай машгьул жезва. Агалкьунар чи ватандашдихъ идалай вилик йисарани хьана. Икл, спортсменди жаванрин арада Россиядин кьенквечивал патал акъажунра галаз-галаз 4 йисуз гьа-

либвал кьазанмишна. Гила ам кьвед лагъай сеферда уьлкведин виридалайни кьилин акъажунрин гьалибчи хьанва - 2020-йисуз Краснодарда кьиле феи акъажунрани ада чемпионвиллин твар кьазанмишна. Мадни, алатай йисан мартдиз Карачаево-Черкесиядин меркез Черкесск шегьерда Россиядин тхэквондодин Союздин президентдин Кубок патал кьиле феи акъажунра дагъустанвийрикай 9 спортсмен медалриз лайихлу хьанай. Абурун арада Замирни авай. Къуй чи ватандашдихъ дуьньядин спортдин кесерлу майданрани еке агалкьунар хьурай!

Кьурагъа мад са турнир

МИЛЛИ ЖУЬРЕЯР

"Кьурагъ район" МР-дин сайтда хабар ганвайвал, алатай гьафтеда Кьурагърин хуьруьн стадиондал спортдин милли жуьрейрай Кьиблепатан Дагъустандин жегьилрин арада республикадин дережадин 4-турнир кьиле фена. Спортдин серенжемдин тешкилатчирай райондин администрациядин физический культурадин, спортдин, жегьилрин крарин рекъай отдел, мергьаматлувиллин "Леки" фонд ва райондин диндин рекъай крарал машгьул ксар тир. Макъсад - дагъустанвийрин арада спортдин милли жуьреяр машгьур авун. Турнирда Кьурагъ, Ахцегай, Стлал Сулейманан, Мегьарамдхуьруьн, Докъузпара районрин ва Махачкъала, Дербент шегьеррай тир 100-далай виниз спортсменри иштиракна. Абуру спортдин 6 жуьредай (путар гваз 30 метрдиз чукурунай, чене акъудунай, 2 км-диз чукурунай, кьаткана, штанга хкажунай, чемемерурай лишанар ягъунай ва цил ялунай) чпин устадвал кьалуруна.

Турнир ачухдайла, анал рахай ксари, гьа гьисабдай яз райондин имам Агъмад Бабаева, райондин кьилин заместитель Рамазан Катибова, "Леки" фондунин регьбер Закир Кьагъриманова ва масабуру кьейд авурвал, ихтин серенжемри хал-

кьарин арада дуствал мягъкемаруниз кумекзава.

Тамам 4 сятда кьиле феи кьизгьин бягъсерин нетихада гьалибчирай малум хьана. Икл, кьурагъвийри - Зейнал Бабаева (30 метрдиз чукурунай), Ибрагьим Мегьамедова (чмемерурай лишанар кьунай), Ислам Абдулазизова (чене акъудунай), Эдгар Алибегова (кьаткана, штанга хкажунай), Жамал Саркарова (Усугъчай) 2 км-диз чукурунай ва Шимикуьруьн командади цил ялунай гьалибилер кьазанмишна. Командайрин арада Кьурагъ райондин команда 1-чкадиз лайихлу хьана.

Турнирда гьалиб хьайи вирибуру пишкешар гуналди кьейдна.

Кьуьрелди...

ДЗЮДО

И йикъара Москвада дзюдодай СССР-дин лайихлу тренер В.М.Андрееван экуь кьаматдиз бахшнавай Вирироссиядин акъажунар кьиле фена. Ана чи уьлкведин 17

субъектдай тир 140-дав агакъна дзюдоистри чпин устадвал кьалуруна. Шадвилелди а кардикай хабар гуз кланзава хьи, спортдин и акъажунра жуьреба-жуьре регионрин патай экъечинавай лезги рухвайрини иштиракна. Абурун жергедай яз, Москвадин патай экъечинавай Шамил Назурметова (66 кг) - 3 ва Саид Гьажиева (100 кг) 2-чкаяр кьуна. Идакай "Lezgisport" порталди хабар гузва.

КпIарин вахтар (Махачкъалада)

СЕНТЯБРЬ						
Югъ	Экуьнин	Рагъэкъечдай вахт	Нисинин	Рагъдандин	Нянин (Гьетрен)	Месин
1	03:37	05:12	11:55	15:34	18:30	19:48
2	03:38	05:13	11:54	15:33	18:28	19:46
3	03:40	05:14	11:54	15:32	18:26	19:44
4	03:41	05:15	11:54	15:31	18:25	19:42
5	03:42	05:16	11:53	15:30	18:23	19:40
6	03:44	05:17	11:53	15:29	18:21	19:38
7	03:45	05:18	11:53	15:27	18:19	19:36
8	03:47	05:19	11:52	15:26	18:18	19:34
9	03:48	05:20	11:52	15:25	18:16	19:32
10	03:49	05:21	11:52	15:24	18:14	19:30
11	03:51	05:22	11:51	15:23	18:12	19:28
12	03:52	05:23	11:51	15:22	18:11	19:26
13	03:53	05:25	11:51	15:21	18:09	19:24
14	03:55	05:26	11:50	15:19	18:07	19:22
15	03:56	05:27	11:50	15:18	18:05	19:20
16	03:57	05:28	11:49	15:17	18:03	19:18
17	03:58	05:29	11:49	15:16	18:02	19:16
18	04:00	05:30	11:49	15:15	18:00	19:14
19	04:01	05:31	11:48	15:13	17:58	19:12
20	04:02	05:32	11:48	15:12	17:56	19:10
21	04:03	05:33	11:48	15:11	17:54	19:08
22	04:05	05:34	11:47	15:10	17:53	19:06
23	04:06	05:35	11:47	15:08	17:51	19:05
24	04:07	05:37	11:47	15:07	17:49	19:03
25	04:08	05:38	11:46	15:06	17:47	19:01
26	04:10	05:39	11:46	15:05	17:45	18:59
27	04:11	05:40	11:46	15:03	17:44	18:57
28	04:12	05:41	11:45	15:02	17:42	18:55
29	04:13	05:42	11:45	15:01	17:40	18:53
30	04:14	05:43	11:45	15:00	17:38	18:51

Диндин месэлайриз талуь суалар пайда хьайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхьихъ.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ

(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЪ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ

66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ

66-00-64

ЯШАЙШИДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА

66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ

66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ш. ГЪАЖИМИРЗОЕВ

Газет йиса 52 сеферда акатзава
Газет алакьадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалар редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензия гузвач ва абур элкъевна вахузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахун мумкин я. Газетда чап авун патал теклифнавай матери-алра гъанвай делирлин дуьзвили ва керчек-вили патлахъай жавабдарвал авторрин чпин хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспекти, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200

Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушканин куьче, 6.

Тираж 6075

Илишандик квай материалар гъакьидихъ чапзавайбуру я.

12+ - Икъван яшар хъанвайбуру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БНК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Нумрадиз шишар

Хуьруьг ЖАМИЛ

Хтулдиз

Риклиз чими аял я,
Вич са гъвечи марал я,
Алааматдин хиял я
Гъакъван клани хтул зи.

Ухшар я ам цуькведиз,
Амалриз я къемеди,
Бубадизни дидедиз
Гъакъван багъа хтул зи.

Ам шадвили чешме я,
Берекатдин бине я,
Лезги чилин бике я
Гъакъван клани хтул зи.

Сабур

Сабурлу хуьхь, эй инсан,
Чир хуьхь, сабур дарман я.
Руьгъдин хирер сагъардай
Дава я ам, лукман я.

Гъар са карда сабур хуьн,
Эмир я ам Аллагъдин.
Амал ая и кардал,
Рехъ гуз тахъуй гунагъдиз.

Сабурлувал дамах я,
Къадир чидай инсандиз.
Ам даях я, пайдах я,
Ери я хас виждандиз.

Чешнелубурукай сад

Агъмед МАГЪМУДОВ

Советрин девирда Дагъустандин саки гъар са хуьре клубар, медениятдин жуьреба-жуьре маканар кардик квай. Анра мукъвал-мукъвал суварриз, лишанлу вакъийариз талукъарнавай мярекатар, гуьруьшар тешкилзавай, хуьрерин агъалийри азад вахтунда анра ял язавай. Гъайиф хьи, чи йикъара гзаф хуьрера ихътин маканри къвалахзамач. Садбур миьхиз агал хъанва, бязи клубрин дараматар цийикла туькьур хуьвунин игътияж ава, пешекарар бес тежезвай чкаярни ава. Гъа са вахтунда къвалах хъсандиз къайдадик кутунвай, масабуроз чешне яз къалуриз жедай клубарни авачиз туш. Ихътинбурукай сад Стлал Сулейманан райондин Бутхуьре ава.

Са акъван екеди тушир и хуьр Шихидхуьруьн администрациядик акатзава. Чкадин агъалияр асул гъисабдай хуьруьн майишатдин крарал машгъл жезва. Мукъвара инин жемятдив шад хабарни агакъна: хуьре мектеб ва аялрин бахча эцигдайвал я. Райондин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гузайвал, проектдиз, санлай къачурла, 200 миллион манат пул акъатда. Мергъяматлу и кар гиле къунвайди чи халкъдин баркаллу руш Фируза Керимова я.

Бутхуьре медениятдин макан (культурно-досуговой центр, КДЦ) кардик кваз гзаф йисар я. Аниз Назират Мамедовна ХАНБАЛАЕВАДИ регъбервал гузва. Гъвечи члавалай халкъдин адетрал, милли манийрал рикл алаз чехи хъанвай Н.Ханбалаевади вичин везифаяр намуслудаказ кьилиз акъудзава. Идан гъакъндай адахъ къвалахдин рекъе хъанвай агалкъунри шагъидвалзава. Вирибурун тварар къун тавуртани, са шумуд къейд тавуна жеда: "Шарвили" эпосдин сувариз талукъарнавай мярекатра иштиракунай Стлал Сулейманан

райондин администрациядин патай Гуьрметдин грамота, Дагъустандин медениятдин ва чларин йикъаз бахшнавай хъсан мярекат тешкилунай райондин культурадин управленидин патай Разивилин чар, Ватандин Чехи дяведа къачур Гъалибвилин гуьрметдай махсус конкурс киле тухунай диплом ва масабур. И сиягъ мадни давамариз жеда.

Н.Ханбалаевадиз фасагъатдиз хайи члал чиде, адахъ ширин сес ава, къилинди - вичин пешедал рикл ала. Гъавилий ада къун кутуна тешкилзавай вири мярекатар халкъдини хушдиз къабулзава. Лагъана кланда, Бутхуьруьн культурадин макандин директорди райондин медениятдин уьмуьрда активнидаказ иштиракзава. Стлал Сулейманан ватанда киле физвай медениятдин гъар са мярекатдик ада вичин пай кутазава.

Н.Ханбалаева, чешнелу пешекар хъиз, пуд веледдин къайгъудар диде, хтулрин клани баде я. Вичин уьмуьрдин юлдаш Рагъим Жалалдинович Ханбалаевахъ галаз санал абуру хъсан хизан арадал гъанва. Абурун рухвайрикай сада - Шамил Ханбалаева Шихидхуьруьн администрациядиз регъбервал гузва. Руш Шапичедихъни хва Зелмиханахъ туьквей хизанар ава.

Чи мурадни Назират Мамедовнадихъ къвалахдин рекъе агалкъунар, хизанда бахт-берекат хъун я.

Мезелияр

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

Базарда авачир вуч ава лугъуз, сада гатфариз салан къвалахар авунач. Гила гатуз къе-къевезва, ргадай гъажикладин къве таза клаш це ман лугъуз.

- Фена базардай вучиз къачузвач? Ана авачир вуч ава? - адан рикел хкана къуншиди вичин гафар. Къве клашни гана, хълагъна мад сеферда: - Базардиз алад!

* * *
- Я Лутубег, мад вадакай - сад? Вуна, гъикл хъайитлани, алцуарзавайди садазни сир туш. Виридалайни вуж алцуарун регъят я?

- Юу-уь! Гъелбетда, жувахъ агъана, жувал ихтибарзавайди! Гуьгъуьл къун, тариф авун бес я, япар хжаж, вилер агаж хъана, къвачерик ярхни жез гъазур жеда ам! Тарифди руьгъдай вири хуь-туьларда!

Келунин йисан вилик

30-августдиз РФ-дин Гъукуматдин Председатель Михаил Мишустина вице-премьеррихъ галаз уьлкведин Президент Владимир Путин хизанриз куьмек гунин ва келунин цийи йисаз гъазур хуьнин жигъетдай ганвай тапшуругъар кьилиз акъудзавай гъалар веревирдна.

Аялар авай хизанриз

6-18 йисарин яшара авай аялрин диде-бубайриз 10 агъзур манатдин къадарда аваз (гъар са аялдиз) пул чара ийида. И такъатрин куьмекдалди диде-бубайривай чпин аялар хъсандиз мектебдиз гъазуриз жеда.

Рикел хкин, и месэладиз талукъ Указдал РФ-дин Президент В.Путин кьул члугунай. Пул къачун патал алай йисан 1-ноябрдалди "Госуслуги" сайтдиз ва я Пенсийрин фондунин отделенидиз арза рекъе туна кланзава.

Цийикла туькьур хуьвун

2022-йисан 1-январдила гъам хуьруьн, гъамни шегъерин чкайра авай мектебар цийикла туькьур хуьвуниз талукъарнавай программа кардик акатда. 5 йисан къене уьлкведа 7 агъзурни 300 мектебдин дарамат цийикла туькьур хуьвун фикридиз къачунва.

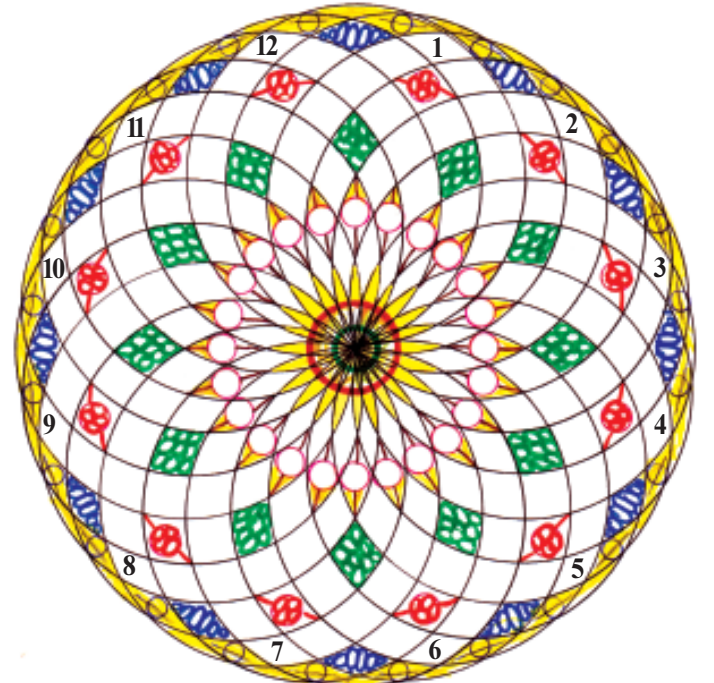
РФ-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Татьяна Голиковадин гафаралди, Урусатдин мулклар алай мектебрин 10 процентдихъ цийикла туькьур хуьвунин игътияж ава.

Келунин йис гъикл гатлунда?

Вири мектебра тарсар адетдин къайдада киле фидайвал я. Михаил Мишустина къейд авурвал, коронавирусдихъ галаз тухуз-вай женг куьтягъ хъанвач. Гъавилий мектебра тегъуьндин вилик пад къун патал кардик кутунвай серенжемар давамарда. Аялрин ва муаллимрин сагълаамвал хаталувилик кутуна виже къведач.

Кроссворд (6 гъарф)

Туькьурайди - Салигъ ИБРАГЪИМОВ

Сятинин акърабар физвай патахъ: 1. Белогвардиядин адмирал (фамилия). 2. Гъвечи нуьк. 3. Кендирагъ. 4. Шаркъ патан халкъарин Цийи йис гатлунзавай югъ. 5. Ахъегъ районда са хуьр. 6. Къуьруьркар акъуддайди, надинж. 7. Ихтилат. 8. Докъузпара районда са хуьр. 9. Гамишдин бала. 10. Цацар алай емишдин вал. 11. "Рахшанд" гафунин синоним. 12. Цлариз киреж (лаз) ягъун.

Акси патахъ: 1. Литвада са чехи шегъер. 2. Емишрин кул, клунч. 3. Гъилин са тлуб. 4. Жибиьнда твадай чукул. 5. Чайгъун. 6. Бурав. 7. Къвале къарийрин "хазина" авай ишик. 8. Килисада кешиш акъваздай чка. 9. Буйнакский районда са хуьр. 10. Кицин, къушарин къвачин кикер. 11. Кар алак тийир инсан. 12. Дагъустанда са миллет.

"ЛГ"-дин 34-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

1. Бажанах. 2. Кавузар. 3. Къарагъаж. 4. Жанавур. 5. Курамал. 6. Мубарак. 7. Члагъанчи. 8. Къарамал. 9. Къазамат. 10. Балабан. 11. Зарафат. 12. Палабчи. 13. Капитан. 14. Талашар. 15. Жигъизар. 16. Дирибаш. 17. Пешекар. 18. Перишан. 19. Берекат. 20. Пелеган. 21. Гъилибан. 22. Мишекъат. 23. Руцугул. 24. Мужидат.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди "Махачкъаладин гъуьлуьн алишверишдин порт" АО-дин генеральный директор, чи газетдин амадаг Мурадхан Хидирович Хидироваз играми **ДИДЕ** рагъметдиз финихъ галаз алакълу яз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" хуси мухбир Абдулафис Исмаилова ва адан хизанри Белиж поселоқда яшамиз жезвай Марат Эмирбеговаз ва адан вах Регина Зядиновнадиз, абурун багърийриз играми диде

Эльмира Султлангъамидовна рагъметдиз финихъ галаз алакълу яз, дериндай члугуналди, башсагълугъвал гузва.